

במסכת

חלה

מסכת חלה

סימן א	בצירוף שני מינים.....'י
סימן ב	בדיני צירוף סל.....כא
סימן ג	בדין עיסה שדעתו לחלקה בצק.....כח
סימן ד	בדיני סופגנין ושאר פטורין.....לט
סימן ה	בדיני מוקף ומן הטחור על הטמא.....נא

מפתחות

סימן א

בעירוף שני מינים

א. פ"ד מ"א שתי נשים כו', צ"ע מ"ט לא קתני נשכו, ואם יש לדייק ממתני' דין עירס ראשי עיסיות, שם אפי' הם ממין אחד תיבות אלו כמיותרין דהול"ל פטורין, פשטות המשנה דדוקא נגעו פטורין אבל בלולים חייבין, וצ"ע בר"ש ורא"ש בזה, בדין צירוף סל בחטים וכוסמין, שם ובזמן שהם של אשה אחת כו' מה הדין באינו מקפדת באינו מינו.

ב. שם מ"ב איזהו מין במינו כו', קמ"ל דמב"מ לצירוף אינו כדין מב"מ להפרשה, בירושלמי אמרו דמתני' דפ"ק בבלול, והיינו מפני שלא שייך להפרידן, ולא שייך לדון משום קפידא, שם השעורים כו', מלשון המשנה משמע דת"ק פליג, מדלא קתני כולן מצטרפין זע"ז חוץ מן החטים שאינם מצטרפות על עם הכוסמין, בדין כוסמין וחטים לרבנן, ובדברי השו"ע סי' שכ"ד ס"ב בזה.

ג. מנחות ע' א' תנא כוסמין מין חטים כו', המיושב לומר דקמ"ל מהו כוסמין שהם דומין בצורתן לחטים, אבל בדיניהם כוסמין ושיפון מין אחד, מתני' בבלול שכולן מצטרפין, ולפ"ז אין להסתייע מכאן לפסוק כריב"נ, ואין מין שבעה אלא חטים ושעורים.

ד. בדין להפריש ממין על שאינו מינו בחלה הר"ש ככלאים ותו' במנחות כתבו שני תירוצים בזה, והעיקר כמ"ש הרמב"ם בפשיטות וכמבואר בתוספתא שדין חלה כתרומה לכל דבר, ומ"מ להשלים לשיעור עריסותיכם מצטרפין כל המינים, מיהו יש לדון אם אמרינן ממ"נ כיון שאין שיעור אלא בצירוף החטים והכוסמין, או"ד גם בזה צריך להפריש מכל מין לעצמו, ובדברי הר"ש והרא"ש בזה.

ה. פ"ד מ"ד קב חדש וקב ישן שנשכו זב"ז רי"ש יטול מן האמצע וחכמים אוסרין, לשון יטול מן האמצע משמע שחידש הפרשה מסוימת, שאם רי"ש לא חידש כלום, רק רבנן חידשו שלא יפרישו מעיסה זו, הול"ל חכמים אוסרין להפריש מיניה וביה ורי"ש מתיר, ונראה פירושו דרי"ש התיר להפריש הפרשה אחת על שני הקבין, וחכמים אוסרין עד שיפריש משני הקצוות שיהא ניכר כשהפריש מן החדש ומן הישן, וראי' לזה מתוספתא דמנחות פ"ח ה"ה וכ"כ בבהגר"א על הירושלמי פ"א ה"ג, והקשו שם בירושלמי מ"ש חדש וישן דאסרי רבנן ומ"ש חטין וכוסמין דמודו רבנן כשיכול ליטול מן האמצע, ותיצרו משום גזירה, ולפ"ז אין צד כזה שלא יוכל להפריש מיניה וביה, ובשני עיסות שיש בהם כשיעור אחת חדש ואחת ישן ונשכו זב"ז אף לר"ש לא יטול מן האמצע.

ו. להאמור מפורש בירושלמי שגם בקב חטין וקב כוסמין צריך להפריש משניהם, ואין שום קולא להפריש ממין על שאינו מינו, דנהי דלענין חשיבות העיסה להשלים לכשיעור מצטרף כל שאינו מקפיד, אבל לדין להפריש ממנו נשאר הדין כאילו יש בכל מין כשיעור, דאילו משכח"ל בפרי אחד שני מינים ג"כ הי' צריך להפריש מכל מין, וקב חטים וקב כוסמין וקב שעורים צריך להפריש מכל מין לשעצמו מדאורייתא, וחצי קב חטין וחצי כוסמין וחצי שעורים פטורה מדאורייתא וחייבו מדרבנן להפריש מן הכוסמין, על הכוסמין בלבד.

ז. שו"ר ברש"ש ע"ד הרא"ש שכבר העיר בזה, ורצה לחדש דכל שאין מפרישין מזע"ז מצטרפין רק מדרבנן, ואין נראה כן בירושלמי סוף ה"א, וע"ע סק"ט, והקשה מ"ט במעשר בהמה אין מצטרפין שתי שנים, ויש ליישב בשני אופנים דהתם כיון שאין לו שיעור חשוב הוא פטור מהפרשה, אבל חיוב חלה הוא חיוב נוסף על חטים שכבר הפריש מהן תרו"מ, וזה תלוי בחשיבות העיסה לא בכמות,

ועוד דא"א להפריש מעשר בהמה להקריבה אלא אחד מעשרה מאותו מין.

ב. בביאור צירוף דסל, ובצירוף שלא במתכין - אם צריך נגיעה בסל

ג. ביאור הצורך בלבזבזין, לפ"ז בשלחן גדול ובתיבה גדולה - בדין שני כלים שנתנן בתוך כלי גדול - צירוף סל כשלא כל הפת תוך הסל ובדין צירוף סדין מלמעלה - בדברי השו"ע סי' שכ"ה ס"א בדין אויר כלי בחלת ארץ ישראל

ד. שם גמ' ר"י אומר תנור מצרפן - שם רשב"ג אומר ככרות נושכות זמ"ז מצטרפות, בצירוף תנור אם גרע מסל ובתנור אחר אפיה

ה. בדין צירוף מינים בסל

ו. דינים העולים

סימן ג

בדין עיסה שדעתו לחלקה בצק

א. פ"א מ"ז נשים שנתנו לנחתום כו', נחלקו ר"י ור"ל בטעם הפטור, אם הטעם מפני שעשויה לחלקה בצק, או מפני שמירחה שלא מדעתו, לר"י ברישא שהעיסה שלו חייב מפני שאין זה מוחלט שיחלקנה, ובסיפא שהקמח שלהן פטורה, ולר"ל ברישא החיוב פשוט דהעיסה שלו, ענין לחלקה בצק הוא שהחיבור עראי ועומדת ליחלק, וזה דוקא כשלא נשלמה מלאכת הלישה, אבל חלוקת הככרות שזו מלאכת עריכה אינה פוגמת בשלימות הצירוף.

ב. שם במשנה נחתום שהוא עושה שאור כו', פשוט המציאות סותמות המשנה שמחלקה לעיסותיו, וכפר"ש והרא"ש, ואפ"ה אי לאו דתלוי בלקוחות ה' פטור, ויש עוד חידוש דשאר אע"פ שאינו ראוי לאכילה אזלינן בתר סופו, שם חייב בחלה, ביאור החיוב מכח הלקוחות, ובגרסת הרמב"ם, שם במשנה ונשים שנתנו כו', לגרסת הירושלמי והרא"ש ונשים בוא"ו, מבואר שזה המשך לרישא כנגד נחתום, שם אם אין בשל אחת מהן כו', וביש בשל אחרת כשיעור חייבת רק אם לא תחלקה לבצקות, בירושלמי דשאר כדבר שלא

ז. פ"ד מ"ג שני קבין וקב אורז כו', צ"ב למה תלוי הדבר בחיוב חלה ולא בקפידא, הרי קב הגוי שעתה הוא של הישראל ראוי שיצרף יותר מקב שעורים, ונראה בירושלמי דבאמת מדאורייתא פטורין, ומדרבנן החמירו כל שיש לו שיעור חלה מחובר שלא יפסיק החיבור דבר ששייך בו חיוב חלה, ונפ"מ דבחזר והוסיף עליהם הרי הם מתחייבין מדאורייתא, ובסדר החידושים בצירוף באמצע דקתני בתוספתא הוסיפו עליהם, ומה החידוש בחדש באמצע שמצרף.

ח. ירושלמי פ"ד ה"ב הערות ע"ס הירושלמי, בביאור החידוש באורז, ובמדומע, בדין קב הגוי שלקחו ישראל, בדין עיסה שלא הופרש ממנה תרומה ונטל קב ממנה ועשאו תרומה דאכתי הוא חייב בחלה האם הוא מצרף, ובמכר לגוי קב שחייב חלה אם מצרף, בדין קב חלה וקב הקדש מה החילוק בין שאלה לפדיון, בדין קב שנפטר ברשות הקדש ופדאו, בדין חצי קב כו' בירושלמי, ובדין קב וקב בירושלמי ותוספתא בזה, שם בירושלמי דדוקא קב כוסמין באמצע, ועוד בזה, שם מצינו חלה מהלכה כו', ביאור הדברים, שם יאות ארי"ש כו' ביאור הדברים.

ט. ירושלמי פ"ד סוף ה"א ע"ד דהך תנא ברא מה בין נשוך כו', משמע דלת"ק נשוך במינו מצטרפין מדאורייתא, ואף למ"ד בפ"ק דאין לוקין על תלתן היינו דוקא בכמה מינין, אבל קב חטים ורבע שעורים מצטרפין, ועוד בכ"ז ופשוטא דתלמודן ברכות ל"ז ב' מנחות ע' ב' דלוקין על תלתן ד"ת, ובדין איך מפרישין מחמשת מינין בבלול, ואם סומכין על הטעם שנבללו יפה.

סימן ב

בדיני צירוף סל

א. בסוגיא פסחים מ"ח ב' לא שנו כו' ביאור הנשיכה בככרות של כבל

נגמ"מ, ובביאור החילוק בין לגין שנטלו מן הבור, ובדין שני קבין שצירפן אחר שכבר נעשו שאור.

ג. ירושלמי פ"ח ה"ה לא תתיבני נחתום כו', ביאור הגרסאות שמא ימצא לקוחות או שמא לא ימצא לקוחות, בחידוש דמהני ספק לקוחות לצרפה לכשיעור, בדין העושה עיסה לעצמו ודעתו לאפותה לחצאין, באופן שלא יצטרפו יחד לאחר אפייה, כגון ששומר הבצק בהקפאה לשבת אחרת, בדין העושה עיסה משלו לחלקה חתיכות בצק ערוכין לככרות ע"מ לאפות כל אחד בביתו.

ד. שם במשנה אם אין בשל אחת מהן כשיעור כו', מה דין חלק שאר הנשים כשיש בשל אחת כשיעור, ונראה שאם פטורא דלחלקה בצק מפני שחסר בשיעור, ועדיין לא היה שעת חובתה ה"נ הם פטורין, אבל אם הפטור דהוי כעיסת כותח ונפטרה במוחלט י"ל דהכא חייבין, ולפמשנ"ת כצד א' נמצא דר"י ור"ל שוין בזה דשל שאר הנשים פטורה, וכן מתיישב במשנה.

ה. פ"ג מ"ה העושה עיסה עם הנכרי כו', עי' בספרי זוטא הובא בילקוט, ויש כאן חידוש דעיסת הישראל פטורה, דהי' מקום לומר שענין השיעור דחלה הוא בחשיבות העריסה, וגם עיסת פטור משלימה, ואפי' נימא דבעיסת פטור הדבר פשוט, אכתי בעיסת גוי שחל עליה כעת פטור של גלגול גוי י"ל דחשיבא שעת חובתה לתרויהו יחד, וממתני' למדנו שאף של הגוי לא נפטרה דלא הוי שעת חובתה וכמשנ"ת לקמן סק"ו מהירושלמי, ועוד למדנו ממתני' דבישראל וישראל אע"פ שאין בשל אחד כשיעור חייבין, ועוד למדנו דשותפות עכו"ם אינה פוטרת מחלה בשיש לישראל כשיעור, והר"ש כתב דבזה כו"ע מודו, ולמ כן בחולין קל"ה ב' ובסה"ת כתב לחלק בין נשתתפו בקמח או שעירב כל אחד קמח שלו, והדברים מחודשים דבפשוטו נעשין מיד שותפין בכל העיסה, וכ"ז הנדון ליישב מתני' לל"ק בחולין שם, ואנן קי"ל דשותפות עכו"ם חייב בחלה כבתרומה, וא"כ כפשטה בכל שותפות, ולפ"ז צ"ב מה ששאלו בירושלמי שחלק הגוי יפסיק, והרי הכל עיסה אחת

בלולה, ובביאור מה שתירצו שמעורב ע"י גידין, וגם ביין נקטו לשון זה בסופ"ג, ובמה שדייק אאמו"ר שליט"א דמתני' בעירבו קמח, ולדינא אפי' של הגוי רוב חייבת מדאורייתא, ובנדון איך מפרישין מעיסה זו כשיש בשל ישראל כשיעור.

ו. ירושלמי פ"ג ה"ד ארבב"ח שני גוים כו', נראה דמיירי בעשו עיסה בשותפות ואפי"ה לא חל פטור גמור, כמו שלא חל על קב של ישראל שעשאו בשותפות עם קב של נכרי, ולפ"ז דכוותה בשני ישראלים ודאי חייבין, ומ"ש בירושלמי ונפטרו היינו כשהפריש מהן חלה כפי' ר"ש, או כשהי' להם פטור של עיסת כותח או כלבים וכיו"ב, דעיקר המשנה לומר דחשיב שעת חובה ותו לא מצטרף להם אם נפטרו, בעיא דירושלמי בקב ישראל וקב נכרי אם נימא דלגבי הנכרי חשיבא עיסה חשובה דלא גרע עיסת ישראל מעיסת הגוי עצמו שמצטרפת לעשותה שעת חובתה, ומסקנא דכיון דלא מהני לשל ישראל לא מהני נמי לשל גוי, נראה דיש פטור לכלבים ולכותח גם בשל גוי, דחשיב שעת חובתה ולא תתחייב עוד.

ז. בדין שני גוים שעשו שני קבין יחד אפי' היו שותפין בקמח וע"מ לאפות יחד, ואח"כ חלקו והוסיפו חייבין, דלא חל פטור, וכמו שלא חל פטור על של ישראל ונכרי ככה"ג, וה"ה בנתגירו שמתחייבין בלא שום מעשה, וביש לכל גוי כשיעור ועשו שותפות חל פטור על שניהם, ויש להסתפק ביש לגוי אחד כשיעור אם פוטר את של חבירו, וכן ביש בשל ישראל כשיעור אם חל פטור בשל גוי, ואין זה דומה לפ"א מ"ז דהתם דעתם לחלקה וכאן אין דעתו לחלקה.

ח. ירושלמי פ"ד ה"א יש דברים שהם חיבור בחלה כו', מבואר דבחלה מיירי בדעתו להפריש ואפי"ה הוי חיבור, ולא חשיב לחלקה בצק כיון שאינו מקפיד על הנשיכה ואינו מוכרח להפרידן כמו בשאור, וענין אינו מקפיד דוקא מפני שאין החיבור זר כ"כ, ולא מפני שלא איכפת לו להשליך המשהו של החיבור, ובירושלמי דעירס ראשי עיסות מבואר

סימן ה

בדיני מוקף ומן הטהור על הטמא

א. עירובין ל"ב א' רשב"ג אומר בד"א בע"ה כו' לפי שלא נחשדו חברים כו' כאן מיירי בטבל גמור שצריך להפריש תרו"ג, ומכאן הזכירו בכל מקום לשון זה, וצריך יישוב בגיטין ל' ב' שאמרו כן על תרו"מ, ומ"מ נראה עיקר שאין דין מוקף בתרו"מ אלא שאין לאכול על סמך הפרשה כשאנו יודע אם התרומה קיימת, מנלן דמוקף לא מעכב, ביאור למה נכתב מוקף בתרו"מ, ובטעמא דקרא דא"צ מוקף בתרו"מ ומה בין זה לתרו"ג.

ב. טבוי" פ"ד מ"ב האשה שהיא טבוי" כו', למה צריכה להקיף ולא סגי במה שהפרישה מהמחובר ע"מ לקרא שם מיד בהנחתה מידה, בפשוטו עיקר מוקף תלוי בזמן החלות לבר, ואפי' נימא דמהני בזמן ההפרשה היינו כשאפשר להפריש כעת, ולא בדשלב"ל אפי' בידו, בירושלמי משמע שהתירו כאן שלא מן המוקף, והר"ש מפרש דסגי במוקף לעיקר העיסה, בדברי הרמב"ן שהביא בהלכות תנאי הכהנות, וכתב ביבמות דסגי במוקף בזמן החלות, שם במשנה ומפרשתה ומנחתה כו', למה פליג ר' יהושע על ד"ז, בתירוצי הר"ש למה צריך להקיף, ולא סגי שתתנה שיחול כשתניחנה מידה, ומה החסרון במפסיק מנא, הרי גם במקפת הכלים אין האוכלין נוגעין זב"ז.

ג. חלה פ"ג מ"א כיון שהיא נותנת את המים כו', פ"י שנבלעו המים בקמח, בלשון מגבהת ולא קתני קוצה כבעלמא, שם ובלבד שיהא כו', בבירור הגרסאות שיהא או שלא יהא, שם בר"ש ענין ההפרשה קודם גלגול קודם מירוח בתבואה, ביאור דברי הר"ש בגרסת שלא יהא, ואם אפשר ליישב הירושלמי לגרסת שיהא, בדין הקמח הנוסף אם מתבטל לעיסה שכבר הופרש ממנה, ואם מועיל צירוף סל למעט שנתבטל בככר ליחשב שיש כאן חמשת רבעים נוספים, בקושיית הר"ש איך חשיב מוקף, בירושלמי נראה שהתירו שלא מן המוקף.

ד. במה שהעתיק הרמב"ן תנאי הכהנות להלכה בזה"ז והרי רק מפני הטהרה הקלו כן, ובשו"ע

דאף כשא"א להפריד מקום החיבור, תלוי בקפידא, שם בירושלמי חיבור בטבוי" כו' ביאור הדברים.

סימן ד

בדיני סופגנין ושאר פטורין

א. פ"א מ"ד הסופגנין כו', כל אילו עיסות מיוחדות שאפיינתן קלה ופעמים סגי להם בחמה, וכ"מ כלים פ"ה מ"א, והם בלילה רכה שא"א להדביקם בתנור, ובביאור לשון הדביק שאמרו בהם פסחים ל"ז א', וכל הני מיירי כשנעשו לחם ולא תבשיל שיש בו לחות, צ"ע איך סתם התנא דפטורין בכל גונא.

ב. שם מ"ה עיסה שתחלתה סופגנין כו' קמ"ל ברישא דאמצעה לתנור לא מתחייבת דבעינן מעשה המחייב, ובדין עיסה עבה שחשב עליה לבישול אם מתחייבת בנמלך בלא מעשה האפייה, שם תחלתה סופגנין כו', האם המשנה מתפרשת תחלתה רכה וסופה עבה או תחלתה ע"ד חמה וסופה ע"ד תנור ואלפס, ובדין שעת חובתה בסופגנין שביד הקדש, בבלילה רכה אם חייב מיד או באפיה.

ג. בדברי הרמב"ן בביאור סופגנין, ומ"ט לא נפטרה בשעת חובתה, בדין בלילה רכה ע"ד תנור ונמלך לחמה.

ד. בדין שעת חובתה בסופגנין ועיסת הכלבים וחלות תודה, בביאור דברי הרמב"ן שאם הפטור בגלל העתיד, לא הוחלט פטורו עד העתיד משא"כ בהקדש ונכרי, ובדיני נמלך.

ה. פ"א מ"ח עיסת הכלבים, בג' אמוראי בירושלמי, ואם פלוגתתם בדרבנן איך מתיישב לענין המוציא ומצה, ואם שייך לומר דבזה כו"ע מודו דאפי' גלוסקין, בדין לחם העשוי לכותח ברכות ל"ז ב' ואם דינו כעיסת הכלבים, הא דמהני הרועים אוכלין ממנה היינו דוקא בעיסת חיה וכותח, אבל בעיסת בישול לא מהני מקצתה לכולה, ובאיטורי החשש שתמלך בכולה.

וישליכנה לאויר הבית ביאור הסוגיא ומשמע שם שחתכה שבאויר חשיבא מוקף לבצק שבתוך העריבה.

י. ירושלמי חלה פ"ג ה"ו? היה צריך לתרום ד' וה' חביות מן הבור, ביאור הסוגיא מה הנדון במוקף בקורא שם מיד ובקורא בז"ז, ויש ללמוד מכאן שתרו"ג מתרת לפי חשבון, ובביאור הא דשרי לר"י תרומות פ"ד מ אף שלא מן המוקף במוסיף על תרומתו עד אחד מחמישים, ובתוספתא פ"ה ה"ו מבואר שאינה תרומה גמורה, ובירושלמי נראה שפטורה מן המעשרות.

יא. חלה פ"ד מ"ו נוטל אדם כדי חלה כו', מבואר בירושלמי דאף בסוריא איכא מ"ד דלוקח מן הנחתום חייב בחלת דמאי, ובפשוטו בא"י לכו"ע חייב, ומרן זללה"ה כתב בדעת הרמב"ם שרק בסוריא מזלזלין, והדברים מחודשים, מ"מ שמענו שיש ענין חלת דמאי ואין לעקור מתני' מפשטה, שם לעשותה בטהרה לכאורה סתם עיסת ע"ה טמאה וא"א להפריש ממנה בטהרה, שם עד שתסרח מבואר בירושלמי דאף מן הרע על היפה שרי, ובירושלמי מבואר דאף בספק שאינו דמאי הקלו, דהא תרו"ג ליכא בדמאי וקתני בבריתא שאף בזה הקלו, וצ"ב טעמא דמילתא, מ"מ יש בזה סמך להקל בקופסאות וכיו"ב כיון דהוי ספק טבל.

יב. תרומות פ"ב מ"א אין תורמין מן הטהור על הטמא כו' כל הסוגיות מוכיחות שיש שני דינים א' מן הטהור על הטמא ב' מוקף, ותרויהו מדאורייתא, ודברי הר"ש שביאר משום גזירה מדרבנן צ"ע, ור"א פליג בטהור על הטמא ומודה במוקף, ויש לעי' אם יש הללמ"מ בעיגול שנטמא מקצתו במאי מוקים לה ר"א, בירושלמי נחלקו אם הלכה כר"א, ובדברי הרמב"ם והראב"ד בזה, ולענין הלכה יש להחמיר בודאי ולהתיר בספק.

יג. שם בירושלמי פ"ב ה"א ביאור הדרשות של מן הטהור על הטמא ומוקף, ובהמשך הסוגיא בדיני עיגול שנטמא מקצתו, ובהללמ"מ, ומאי קמ"ל מתני' דשני עיגולין ובערימה של קשואין ודלועין.

הביא דעת סה"ת והרשב"א דבזה"ז תמתין עד גמר הלישה, ואם יש לחוש לצירוף סל בקמח הנוסף.

ה. בתוספתא שהביא הרמב"ן בהלכות חלה שמפריש ואח"כ מברך, וברמב"ם וש"ע מברך ואח"כ מפריש, ולא פליגי דהחלות אחר הברכה והכנת החתיכה לעצמה קודם הברכה, ויש ללמוד דחשיב מוקף אע"פ שהפריש החתיכה, וצ"ע ברמב"ן נדה ע"א ב'.

ו. מע"ש פ"ג מ"ב עד שלא גפן כו' דעת הגר"א דבעינן חביות נוגעות ממש, ובפשוטו מקיפין מתפרש סמוך וא"צ נגיעה, שם משגפן קנה מעשר, י"ל דאף של אומן כן, שם בש"א מפתח ומערה לגת, בפשוטו מודו ב"ש ברישא, ולפ"ז צ"ב מאי מקשה עליהו בירושלמי מחמשה שקין, ובדברי רשב"א בתוספתא ובעירה לגת וחזר ומילאן באותן חביות, שם בד"א במקום כו' מבואר בירושלמי דלענין מוקף בכל ענין צריך לפתחן.

ז. שם בירושלמי פ"ג ה"ו בד"א בשל יין אבל בשל שמן כו', בביאור טעמא דשמן, ובדין חותלות של תמרים בירושלמי, ובדין קופסאות שימורים ושקיות, ולענין מעשר ודאי קנה, ויש סברא שהם בטלין ואין חוצצין לענין מוקף, ומ"מ אין לסמוך בלא רא"י.

ח. ירושלמי תרומות פ"ב ה"א הרי שהביא מינין הרבה בקופה כו' בחידוש שחשיב הפסק באותו כלי, ודמהני חלל לצרפן, של כל בית הגתות אחד כו' משמע אפי' בלא בית, בביאור תפוסת הגורן באמצע, שם בדין קש ותבן באמצע, ובדין דבר שניטלה ממנו תרו"ג באמצע והוא מאותו המין, שם ה' טמא באמצע כו' ביאור התשובה, ובדין מפה באמצע.

ט. תוספתא פ"ג ה"ט שתי מגורות בעליה אחת, ביאור מגורה, ונראה יותר כגרסתנו שתורם מכל אחד, ולא כגרסת הרמב"ם, ובתוספתא ה"ז בשני בורות בתפיסה אחת, שם שקי תבואה בדין חיבור כלים זל"ז ע"י הבית, בירושלמי פסחים פ"ג ה"ג

יד. שם בירושלמי בדין שני עיגולין שנטמאו מקצתן, ובדין נטמא עיגול אחד כשהי' מוקף לעיגול השני, בביאור התוספתא והירושלמי בדין שני בורות בתפיסה אחת, ולמה סגי בלא נגיעה, ומאי שנא מעיסה שהיתה אחת ונחלקה ונטמא מקצתה, עוד בסוגית הירושלמי שם.

טו. ירושלמי חלה פ"ב ה"ג בדין צירוף הבית בטהור וטמא, ובשני כלים המוקפין זל"ז, ומהו דבר שמקפיד על תערובתו, ואם טמא וטהור מעיקר הדין חשיבי מוקף כיון שלא ניכר ההבדל, בדין קב טמא וקב טהור שנשכו זב"ז לענין צירוף לשיעור חלה, איך תורמין יין שאינו מבושל על המבושל אם מקפיד על תערובתו, בדברי הרשב"א בפסקי חלה, ובט"ז ונה"כ סי' שכ"ו ס"א.

טז. שם במשנה חלה סופ"ב, רא"א ניטלת מן הטהור על הטמא כיצד, ביאור הענין אם מפריש על שתיהן או רק על הטמאה, בר"ש ורמב"ם בזה, ואם הפחות מכביצה מן הטמאה או מן הטהורה, ולמה נשנו דברי ר"א כאן ולא בסופ"ק, ואם נוטל אחד מכ"ד כדין עיסה טהורה, ובדברי הרמב"ם שהעתיק מתני'.

יז. ביצה ט' א' דאמר שמואל חלת חו"ל כו' בבכורות כ"ז א' אמר תרומת חו"ל, ומזה למדו לחלה, ומיירי בבבל שגזרו נביאים חיוב מעשרות, ובפשוטו מפריש על מה שאכל, ולא צריך להשאיר כלום, וכיון שלא התנה כלום מעיקרא ליכא דין ברירה, וע"כ שחל רק מכאן ולהבא כמו בכח ברירה למפרע, ובדברי הראשונים דמהני רק במשאייר מאותה עיסה וברמ"א סו"ס שכ"ג בזה.

סימן ה

בדיני תנאי להפרשת תרו"מ בשבת

א. דמאי פ"ז מ"א המזמין את חברו כו' מבואר שמוותר לו לאכול אצלו, ולעיל פ"ב אמרו רבנן דאינו נאמן, ובפשוטו אע"פ שמעשר, שהמכשול מצוי, ואפשר דהיינו דרך קבע, אבל באופן מקרי לסיבה מיוחדת שרי, שם אומר מע"ש דבחול מעשר

כשאוכל, דהא בשבת ג"כ מפריש וע"כ שאינו חושש שיראהו מפריש, בקושי' הר"ש מהא דשרינן במדיר שבת הראשונה, ובביאור תירוצו, ועיקר הקושיא צ"ב דהא התם קרא לו בשבת שאינו יכול לעשר אבל לא יתכן להתיר לאכול בלי מעשר כשיכול להתנות ולעשר, בדברי הר"ש שבקרא שם מע"ש רשאי להפריש בשבת כאן יש חידוש יותר שמברר בהפרשתו חלק המעשר.

ב. בדין להפריש תרו"מ מע"ש ולהתנות שיחול בשבת נחלקו בזה בירושלמי ה"ד ולבסוף חזר בו ריב"ב מכח מתני' דטבו"ז דקתני שאם אמר הר"ז תרו"מ משתחשך הרי התרו"מ טהור ולא מהני לעירוב, ובבריתא דר"ח קתני אומר לכתחלה, ונראה דדוקא בתרו"מ פליגי אבל בתרו"מ לכו"ע אסור, וכמה חילוקים ביניהם, ומיושב בזה מה שהוכיח הגרע"א ז"ל דקדושין אסור, ואפשר דפדה"ב נמי שרי כיון שכבר החליט המעות לכהן, ואין תיקון בנפדה.

ג. בדין להפריש במחשבה בשבת בפשוטו אין חמור בדיבור טפי ממחשבה ואסור, ומה שהזכירו שבת קמ"ח א' היתר מפני שיכול ליתן עיניו בצד זה היינו להתיר העלאה במעשה, אבל בתיקון של היתר הטבל אין חילוק בין דיבור למחשבה, ואחר שהפריש במחשבה או בדיבור בחול מותר להגביה בשבת כמ"ש הר"ש פ"ד מ"ד, וצ"ע בתו' גיטין ל"א א' ובתו' הרא"ש שבת קכ"ז ב' ובדין להפריש מדמאי במחשבה לתו' הנ"ל ובבהגר"א סי' ת"ק ס"ו בשם ראב"ן וברש"ש גיטין שם, ובאיסור מתקן בלא מעשה ברש"י שבת קמ"ב א' ובשעה"צ סי' תרל"ג אות ט"ו.

ד. שם במשנה מה שאני עתיד להפריש ע"כ אינו מצמצם ומפריש מעט יותר מאחד ממאה, ויש לעי' אם אינו מרבה בתרו"מ אח"כ, שם ושאר מעשר סמוך לו היינו בכל סביביו מה שנקרא סמוך לו, מיהו יש לדון אם היינו הסמוך לו כעת או מה שיהא סמוך לו ברגע ההפרשה, בדברי מרן זללה"ה ס"ק י"ג בזה, שם ומע"ש בצפוננו של הכלי או האוכל ולא צפוננו של המעשר, ובדין הטעם משנכנס

מהמעשר בפירות ע"י כבוש או רותח, וע"כ דחלק זה לא הופרש מעיקרא.

ה. ירושלמי פ"ז ה"א דמאי אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו אם מדאורייתא לא מהני מידי נמצא שאוכל טבל לצד שאינו מעושר, ומה הועילו חכמים בתקנתם לחוש לספק טבל, י"ל שע"ז תשמר התקנה והקלו כאן כמו שהקלו לעניים, וא"כ יש מקום למחמיר להזהר, וכן מה שהקלו לסמוך על ברירה בדמאי למ"ד אין ברירה לא מהני מידי, ומ"מ הקלו בזה, ובדין תנאי על ודאי למד אדם מקנה דשלב"ל אם מהני כשאנו ברשותו, או"ד אין כח תנאי בדבר שלא יתכן שיחול מבעו"י כלום, שם ר"י הו"ל תנאי ודאי כו' במה נסתפק ר"י אם מהני תנאי הא מתני' היא בתאנים כמ"ש בירושלמי, ובמ"ש אאמור"ר שליט"א לפרש דר' ינאי לטעמיה דאדם מקנה דשלב"ל ועשה תנאי על טבל שלא הי' ברשותו, שם מה דחמית מקל בלשין תלוי בי הענין כמו בתלמודן יבמות צ"ג ב', וכמ"ש הרש"ש.

ו. שם בירושלמי א"ר ינאי צריך שיהא זכור תנאו שמעון בר ווא בשר"י וצריך להלחיש בשפתיו, אין לפרש שיזכור שעשה תנאי, אלא שיזכור כל הפרטים שהתנה במחשבה בשעת ההפרשה ולר"י צריך ללחוש בשפתיו, והטעם שכאן צריך טפי מכל הפרשה דסגי במחשבה, לפי שסומך על תנאו וחסר בכונת הפרשה כעת, ואפי' אם סמכין על מה שהתנה שיחול מאליו בשעת ההפרשה בשבת, מ"מ לא רצו לסמוך ע"ז כיון שלא הי' שלו בע"ש, או אפי' בשלו כיון שתנאי ענין מחודש רצו שיחשוב בשעת הפרשה כמו בכל ההפרשות בחול, וברמב"ם מבואר דבטבל צריך לרחוש בשפתיו אע"פ שהי' שלו בע"ש, ובכוס ע"כ ללחוש קודם שמשיר בשולי הכוס, ומרן זללה"ה פ"י דר"י ור"י נחלקו אם ההפרשה נשלמה מע"ש או בשבת ולר' ינאי דאדם מקנה דשלב"ל נחלט קודם שבת ולכן א"צ להלחיש בשבת, והדברים סתומין גם משמע שתנאי של ודאי ושל דמאי פועל באותו אופן.

שם ר"י בעא קומי ר"ז ולא נמצא כמתקן בשבת א"ל אדחי תנאי וי"ג אדהיתנה, מה שפי' ר"ש

שנדחו דברי ר' יוחנן תמוה בלשון ובסברא ואין דרך הגמ' כן, ואטו ר' ירמיה חידש כאן דבר ששייך לדחות דברי ר"י מכת זה, ועוד קושיות, והעיקר כגרסא שסומך על התנאי, אבל גם בזה צ"ע מה חידש לו, ואפשר דקמ"ל שמלחיש בשפתיו בהדיא שיחול כפי התנאי, וזה מועיל שלא יראה כמתקן בתחלה בשבת שהרי מפרש שסומך על התנאי, בעיקר הדברים נראה שהקושיא על ר' ינאי כמו על ר' יוחנן, שאין חילוק בין מפרש בדיבור למחשבה, דכיון שא"ר ינאי שצריך לזכור בלבו מה שהתנה ולכוין ע"ז בשעת ההפרשה הר"ז מוכיח שההפרשה בשבת, ואין מחלוקת בין ר' ינאי לר' יוחנן ביסוד הדברים.

ז. שם בירושלמי ואינו אסור מפני אובדן אוכלים, גם בחול מאבדין תרומ"מ של דמאי אלא הכונה בזוי אוכלין שבחול מצניעין, ויש לעי' אם סגי בפירורין פחות מכזית הרי סתמא אינו אוכל מאה זיתים, שם ואינו אסור משום גזל לא מהני שיאכל פחות מעט, כיון שאין לו זכות אכילה בפועל, ולכן צריך הסכמת בעה"ב, צ"ע בעובדא דרבי וריב"ז למה לא עשו תנאי על מה ששיירו.

ח. שם תני ר"י אוסר מ"ט דר"י יש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו, מהא דמודה ר"י שמפריש משלו על של חבירו מבואר שהתירו כאן לעשר ע"י ברירה, וצ"ע לר"י דלית ליה ברירה אפי' בדרבנן מאי מהני, ואם חל רק לאחר שנתברר ניהא דליכא חסרון ברירה, אבל אכתי משמע שמעשר משלו על של חבירו קודם שזכה בחלקו, שם מודה ר"י שהוא הולך ולוקח כו' וצריך להפריש משלו כל המע"ר והמע"ש, דאע"פ שלבסוף נשאר לבעה"ב מ"מ צריך שליחות לזה, שם ויש אדם מפריש על דבר שאינו שלו בנדרים ל"ז ב' מבואר דמדין זכין יכול להפריש אלא שנסתפקו אם זכות הוא לו, וכאן חשיב זכין כיון שהגדון על החלק שהאורח אוכל או מפני שאינו עתיד להפריש מהטבל שלקח, ושם דנו רק מפני שרוצה לעשות מצוה בעצמו, ומ"מ משמע שרק כאן התירו מפני שזוהי חובתו של המוכר, ועחז"א ס"ק י"ח בזה.

ט. פ"ז מ"ב מזגו לו את הכוס בירושלמי כיני מתני' לענין מזיגת הכוס, פי' דבמשקין צריך להתנות בנוסח אחר, ומיירי בתנאי של ע"ש, ובשנו"א פי' דלאפוקי שלא נימא דמתני' קמ"ל שבכוס צריך לחזור ולהלחיש בשפתיו בשעת מזיגת הכוס נוסף לתנאי של ע"ש, מיהו הרמב"ם פי' דהיינו בחול, וביארו בירושלמי דע"כ חל למפרע אלא שלא הוחלט קודם ההפרשה, ומעשר שני בפיו מפני שכל צפוננו שבשוליו הכלי תרו"מ ומעשר ראשון.

י. שם בירושלמי ולא נמצא מטלטל כו' בביצה כ"א ב' אמרינן שמותר לטלטל שיורי כוסות שהם מוקצין אגב הכוס אבל באיסורא אסור, וי"ל דה"ה תרומה טמאה, שם כל שהוא חולין משמע דכשדעתו על החולין סגי בכל שהוא, שם אריב"ב עם יציאתו מן הכוס קדש, הקשה הר"ש דע"כ חל למפרע ונמצא שטלטל תרומה טמאה, וי"ל דכיון שבשעה שטלטל לא הוחלט שזה מוקצה הרי הוא מותר בודאי בטלטול באותה שעה, שענין מוקצה הוא הדבר שמוחלט לאיסור, והרא"ש פירש שמניח הכוס על השלחן, וא"כ אינו יכול לשפכו ולא לשתות פעם שני', ומעיקרא נמי ידעו שמניחו כשגמר לשתות ומה שחידש זה ההיתר לשפוך התרו"מ מן הכוס, בקושי הגרע"א ז"ל שנתיר לטלטלו אגב הכוס שלא נעשה בסיס, ובמשנ"ת בזה לעיל מסוגיא דביצה כ"א ב', שם בירושלמי הכל מודים על הכוס שהוא על אתר כו' דלא חיישינן שישפך באמצע שתייתו ונמצא ששתה חציו הראשון טבל, ודברי הרא"ש צ"ע.

יא. יבמות צ"ג א' שקל עישר מפירי דביתיה עליה, הרמב"ן פירש שחל משתחשך כשהגיע הפירות והיו מוקפין יחד, ובאמת כבר הקשו תו' שאין סיבה להתיר איסור דאורייתא דמוקף בזמן שיכול לעשר בשבת, ועוד תמיהות ביישוב דמוקף, ונראה לפרש כבירושלמי שר"י שאל את ר"ח על תנאי אם מהני רק איסור דרבנן דהפרשה, ומייתי מקרא דשייכא הפרשה בשבת והיינו דוקא כה"ג, ומה שלא פי' כן הראשונים לפי שאמרו איצטריך קרא למשרי טלטול, ומיד מסיים אלא לאו כה"ג לטלטול,

והביאו בזה דהשתא מפרשינן דקרא אסמכתא ומעיקרא ס"ד דמדאורייתא מייתנין.

פשטות הדברים שהפירות משדהו של ר' ינאי, וטעמא דלא חשיב בידו לפי שלא הי' חלקו מבורר ותלוי בדעת האריס, ומיושב קושי הגרע"א דר"י לשיטתו מהני ליה תנאי כיון דס"ל אדם מקנה דשלב"ל, ועוד בארוכה בכ"ז, בדברי התו' צ"ג ב' למה לא עישר ר"י בשבת מן המוקף, בדברי הר"ש דמאי פ"ד מ"ד למה לא עשה ר"י תנאי, בביאור ג' תירוצים שכתב שם, ולפי' הרמב"ן באמת זהו מה שעשה ר"י.

יב. דמאי פ"ז מ"א אומר מע"ש כו' ביאור ענין התנאי לדעת מרן זללה"ה שמה שעתידי להפריש יחול מיד, ובאמת אינו חל כלום, אבל סמכו חכמים על היכר זה להתיר ההפרשה בשבת, ולדעת אאמו"ר שליט"א עושה תנאי שיחול המעשר בשבת כמו המקדש לאחר ל', שכבר נשלם הכח עכשיו, אלא שאינו רוצה שיחול עד שבת, שאז יפריש התרו"מ, וכ"מ בירושלמי שנחלקו אם צריך שילחיש בשפתיו, ואם ההפרשה רק בשבת א"כ פשיטא שצריך להלחיש בשפתיו ככל הפרשה, אפי' אם מועיל במחשבה, וחילול מע"ש לא מהני בלא עסוקין באותו ענין, גם יש דנים אם מהני מחשבה במעשר עני, וביותר קשה פי' הר"ש והרא"ש והגר"א שהחליטו שא"צ להלחיש בשפתיו, ומרן ז"ל הקשה למה לא תיקנו התנאי כמ"ש אאמו"ר שליט"א אלא שקושיתו רק בפירות שברשותו, אבל במתארח פשיטא ליה שאין התנאי מועיל כעת כלום, ובמש"ש דדוקא כדר' ינאי שהפריש התרו"מ מבעו"י מותר להתנות שיחול בשבת, אבל לא כשצריך להפריש בשבת התרו"מ מהפירות, וכבר חלק ר' יהודה ע"ז בסתמא מה"ט, וש"מ שרבנן הקלו בזה, ובמה שלא נסתייעו בירושלמי ה"ד ממתני' דתנאי.

יג. דינים שנתבארו א. שאם מפריש התרו"מ מע"ש, יכול להתנות שיחול בשבת בלא מעשה ודיבור נוסף, ב. אם אינו מפריש רק מתנה שיחול כשיפריש בשבת, בפירות שברשותו בזמן התנאי, לדעת מרן

במזמין, ובפשוטו כולה מתני' במפריש בשבת, ומפריש ואח"כ אוכל, ובכל הספרים גרסין בסיפא למחר, וש"מ דרישא ג"כ בהכי מתפרשא או שצריך לגרוס כן, דהא קתני דמאי דומיא דטבל, וא"צ כאן לדין ברירה אלא מדין תנאי אתינן עלה, ול"ד למ"ד דקתני ומיחל ושותה כלומר שמותר מיד להתחיל ולשתות, ולכן אמרו שמא יבקע הנוד, אבל כאן מפריש שפיר למחר קודם אכילה, לשון ומיחל מתפרש ומתחיל ושותה, ובחולין גרסין ושותה מיד, וזו גם כונת ומיחל, שאין נאות לשנות רק ושותה לכן הוסיפו מיחל במקום שותה מיד, וגם לרמוז שצריך להשאיר ולא לגמור הכל.

בטבל שמפריש המעשרות לעצמן לא שנינו חילול מע"ש, שאין לו ענין למהר החילול, ואף תרומת מעשר אינו מפריש, ולא אמרו המע"ש בצפוננו או בדרומו, לפי שצריך להפריש המע"ר, ול"ד לפ"ה מ"ב, ומזה מוכח דמיחל אינו חילול, ומשמע מהראשונים ששייך לחלל המע"ש מיד אע"ג שעדיין לא בא לעולם, מיהו היכא דחל למפרע ע"י ברירה אה"נ, אבל בכח תנאי לא שמענו דמהני, ומרן ז"ל כתב בזה דחשיב בידו, וממתני' אין ראי' דכיון שהפרישן בפ"ע א"צ לחלל בשבת, ומה"ט לא הפריש תרומת מעשר.

טז. פ"ז מ"ג פועל שאינו מאמין לבעה"ב כו' מהא דאוכל תחלה ואח"כ מפריש ש"מ דיש ברירה, ומהא דמפריש קודם זכיתו ש"מ דמעשר בשליחות בעה"ב או בזכיית ב"ד, ואע"פ שמעשר בשליחות בעה"ב חייב ליטול התרו"מ ולחלל המע"ש, ולא מצי למימר שישארו הפירות לבעה"ב כמו שהיו, שאם הם מתוקנים לא הפסיד כלום, ואם הם טבל לא חמיר איסור מע"ש מטבל, הרמב"ם העתיק משנה זו לדין דבדמאי הקלו שיש ברירה, ואיך מתפרשת מתני' דהמזמין לפ"ז, שם מפני שהוא תנאי ב"ד ע"כ הפקיעו ממנו שלא בדיעתו, וא"כ י"ל שגם הזכות לעשר מכח ב"ד, ויש להסתפק אם ר"י חושש לממעט מלאכתו או שנתנו לו זכות לאכול כדי שבעו, הרמב"ם מפרש בדרי' לא יחשוך משל עצמו אלא משל בעה"ב, ועוד בגרסת הרמב"ם ובהשגת הראב"ד.

ז"ל צריך לחזור ולעשר בשבת כאילו לא התנה, ולדעת אאמור"ר שליט"א סומך על התנאי ומ"מ צריך לחזור ולהלחיש בשפתיו, ולמעשה צריך לכוין כפי המועיל, - בחילול מע"ש ובפרשת תרומת מעשר יש לדון אם מהני תנאי כיון שלא היו בעולם כלל, ובמתני' לא מצאנו בהדיא בטבל הפרשת תרו"מ ולא חילול מע"ש, ג. בדמאי התירו להתנות גם כשאינו ברשותו, ולא מצינו שהתירו כן אלא למתארח בשבת, וא"כ למוצ"ש לא יאכל עד שיעשר, ולדעת מרן זלה"ה שהכל חל מכח הפרשת שבת ניהא, ונפ"מ להקל בפירות שמסתמא מעושרין דהו"ל כדמאי, דלענין איסור הפרשה בשבת יש להקל, אבל לענין חלות מעשר על דבר שאינו ברשותו מכח התנאי קשה להקל, וצריך לכיין שאם לא חל מכח התנאי מעשר עכשיו, ובדין לעשר על חבילו שלא עשה תנאי בשליחותו למי שעשה תנאי, אם צריך לזכות בהן דוקא, ד. בדין לעשר ע"י ברירה אם אפשר לסמוך ע"ז בימינו, ובאיזה אופן, ובדין המתארח אצל ע"ה אם צריך לזכות מנתו, או דמשנתנו לפניו יכול לעשר בשליחות בעה"ב שרוצה שיהא לו נ"ר, ולפ"ז במחלל שבת שאינו עושה שליח לתרו"מ, צריך לזכות דוקא.

יד. ירושלמי פ"ז ה"א ר' הושעיא ה"י לו תנאי ודאי כו' ושלח לזבדי בן לוי דיתקן לה, בפשוטו הירק לקחה מן השוק, ויש לעי' למה לא אמר לה שיתקן על סמך התנאי שלו, ולמה לא הוכיחו מזה ששלחו כדי שיזכה בירק עבורו, ואפשר שלא תדע מהו לעשר בשליחותו או שלא תתרגל לעשר בשבת, ויתכן שעל סמך תנאי ודאי צריך להוציא המעשרות כנוסח ודאי, וחשש שלא תדע לנהוג כן, שם צריך למזכי לר"ה בירקא, יש לעי' מה מועיל זיכוי כעת הרי לא התנה ע"ז, שם אי בשיש לו תנאי עליו ועל אחרים מבואר ששייך תנאי על אחרים ואיך זה מועיל, שם בשם ר"א איתתבת כו' אם ר"א הקשה כן ש"מ דלא מהני תנאי על אחרים.

טז. פ"ז מ"ה היו לו תאנים של טבל כו' היו דמאי כו' בדמאי אין חידוש דמהני תנאי דק"ו מודאי, וע"כ החידוש בחילול מע"ש שלא שמענו אלא

סימן א

בעירוף שני מינים

להפרידן, ולכאורה המשנה מפורשת איפכא דבשתי נשים אינן מצטרפין מפני שניכר חלק של כל אחת מהן, ואינם חיבור בנשיכה, והשתא הוו שתי נשים דומיא דאשה אחת, אבל בבלול שכבר א"א להפרידן אף בשתי נשים הוי חיבור.

וא"ת מה בין זה לעשויה לחלקה בצק, י"ל שלא אמרו כן אלא בשאור שמוכרחין לחלקה בצק, א"נ אפי' נימא דבכל ענין שעשויה לחלקה בצק פטורה, מ"מ מתני' מיירי באופן שאם נבללו עיסותיהן היו חייבות, ורק בגלל שרק נגעו ויכולין להפרידן פטורות, ומשכח"ל באופן שאם היו נבללות היו אופין אותן יחד, ולכן יש להשמיענו דמ"מ בנשכו אינן חיבור.

שם ובזמן שהם של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו פטור, יש לעי' מה הדין באינה מקפדת באינו מינו האם בטלה דעתה, או דקמ"ל דסתמא הכי הוא, ובירושלמי אמרו דבמקפדת אפי' מין אחד אינן מצטרפין.

הר"ש והרא"ש כתבו דמין במינו חייב בנשיכה או בצירוף סל, ומבואר דפשיטא להו דצירוף סל מועיל בחטים וכוסמין, ובסברא יש מקום לדון בזה, דכיון דחטים וכוסמין שני מינים הם לא מהני סל לחשבן עיסה כשיעור, ולא דמי לנשיכה שהחיבור מציאות גמורה, וכיון שאינו מקפיד הרי צריך להפרידן כדי לחשבן פחות מכשיעור, ואין להוכיח מסתמות המשנה פ"ב מ"ד דמוכת הלשון דמיירי בחטים וחטים וכמו במ"ג.

ב. **שם מ"ב** איזהו מין במינו החטים כו', קמ"ל דמין במינו לענין צירוף

א. **פ"ד מ"א** שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה זה, יש לעי' מ"ט קתני נגעו זה בזה הרי בנגיעה לא הוי צירוף כלל כדתנן פ"ב מ"ד העושה עיסתו קבין ונגעו זב"ז פטורין מן החלה עד שישוכו, ואפשר שאם הי' שונה ונשכו זב"ז היינו למידין מזה דדוקא מפני שנשיכה הוי חיבור קל שאינו מצרף בטבוי, אבל אם עירס ראשי עיסיות מצטרפין, להכי קתני נגעו זב"ז שזה פשוט דנגיעה לאו דוקא, אלא כל חיבור בכלל, כ"ז שאפשר להפריד המינין זה מזה, לאפוקי בלול, - מיהו לקמן מ"ד קתני קב חדש וקב ישן שנשכו זב"ז, ויתכן דהתם בעירס ראשי עיסיות שלהם לכו"ע יטול מן האמצע, אבל זה מחודש, דגם בזה איכא למגור, וי"ל דהוצרך לפרש שנשכו לבאר מהו מן האמצע.

שם אפי' הם ממין אחד פטורין, לאתויי חטים וחטים והיינו מין אחד ממש, ולא רק מין במינו, דאל"כ הו"מ למימר ונגעו זב"ז פטורין, וממילא נדע דבכל גונא פטורין, מיהו י"ל דקמ"ל דאף בשתי נשים איכא גונא דמצטרפין כשאינן מקפידות, ולכן לא מצי למיסתם פטורין בכל גונא, רק לומר דמין אחד לא מהני לצירוף.

הר"ש והרא"ש כתבו דאף בלול לא מהני בשתי נשים המקפידות כיון שעשוין לחלקה בצק, ויש לתמוה א"כ לאיזה צורך שנה התנא דין שתי נשים בנגיעה, באופן שאפשר להפריד החלקים זו מזו, הרי שתי נשים אע"פ שנצטרפו באופן שא"א להפריד פטורין, דהיינו בבלול שע"כ תקבל כל אחת חצי משל חברתה, ומה ענין זה לאשה אחת שהנדון בחילוק המינים באופן שאפשר

זע"ז, אע"פ שהכוסמין מצטרפין עם החטים מ"מ כיון שאינם כלאים עם השיפון מצטרפין עמו, ומדברי הר"ש משמע קצת דכל שאר המינין אין מצטרפין לרבנן, [מיהו הר"ש והרא"ש לא הזכירו כוסמין בהדיא עי' בסמוך מהשו"ע בזה, אבל מדברי פסקי הרא"ש בפרקין נראה כמש"כ לעיל דלרבנן שיפון מין כוסמין כו' והיינו דדין חלה כתרומה וכלאים], ולפ"ז מתפרש בירושלמי דאר"ה אם אומר אתה שיפון מין כוסמין לענין צירוף כמו לענין כלאים ותרומה וחלה, למה אין השיפון מצטרף עם החטים, ורוצה להוכיח מזה שאף עם כוסמין אינם מצטרפין.

ש"ר בשו"ע סי' שכ"ד ס"ב שכתב בדעת הר"ש והרא"ש שכוסמין מצטרפין עם כולן, ולא נחלקו אלא בשיפון וש"ש, והגר"א נסתייע מתלמודן ששיפון וש"ש מצטרפין, ולפמשנ"ת סק"ג אין רא' מתלמודן לענין צירוף כלל, ולפ"ז נראה בדעת רבנן כמש"כ לעיל.

ג. **מנחות** ע' א' תנא כוסמין מין חטים כו', כוסמין אינם מין חטים לענין כלאים ולענין להפריש מזע"ז, כמבואר במתני' דכלאים ובתוספתא דחלה, וכמ"ש תו', וכן לא לענין שבעת המינים כדנתיא בתוספתא דברכות פ"ד הי"א פת חטים כוסמין ופת שעורין מברך על של שעורים, והלא כוסמין יפין מן השעורים אלא שהשעורים ממין שבעה והכוסמין אינם ממין שבעה, [וכ"מ בפסחים ל"ו ב' שאין מביאין ביכורים אלא מחטים ושעורים ולא משאר מיני דגן, [ועי' בספר אאמו"ר שליט"א שם], ולפ"ז מצינו דגן שחייב במעשר מדאורייתא ופטור מביכורים, דודאי בכלל ראשית דגן כל חמשת המינים], ולפ"ז קשה דתנן בריש כלאים דכוסמין ושיפון אינם כלאים זב"ז, והרי שנינו שיפון מין שעורים, והדין נותן שאם כוסמין מין חטים ושיפון מין שעורים שיהיו כלאים זב"ז.

עיסות אינו כמין במינו לענין תרומה, דהתם תלוי בדין כלאים כדתנן בפ"ב דתרומות, וה"ה לענין להפריש חלה מעיסה על חברתה דין חלה כדין תרומה ומעשר תלוי בכלאים, אבל לענין קפידא דנשיכה תלוי בטעם העיסות, ויש בדבר להקל ולהחמיר, דחטים וכוסמין אין תורמין מזע"ז, ומ"מ מצטרפין, וכן שעורים וכוסמין או שעורים ושיפון, אבל כוסמין ושיפון תורמין מזע"ז, ואפשר דלת"ק אינן מצטרפין בנשיכה, מיהו אפשר דבזה כו"ע מודו דמצטרפין, ולא פליגי אלא בשבולת שועל עם כוסמין או שיפון.

מה שאמרו בירושלמי דמתני' דפ"ק בבלול וכאן בנשון, ד"ז מוכח במתני' הכא דמיירי בצירוף שני מינים נפרדים, והגדון אם החיבור מצרפן או שהם נשארינן בכח המחלק ביניהם שהם באמת שני מינים, אבל בפ"ק קמ"ל עיקר הדין במקום שכבר לא שייך קפידא, שבע"כ נבללו ונעשו עיסה אחת, והיה מקום לומר דשני מינים אינם משלימין לשיעור, שהם כשתי מצוות או כעיסה גרועה שאין בכל מין שיעור עריסותיכם, (הגע עצמך אילו היו חטים מתוקות ושעורים מלוחות, דמובן שה' מקום לדון שאינם נעשין עיסה אחת), והיינו דקמ"ל דמצטרפין זע"ז, ולא נחית תנא לנדון ביטול שבירושלמי.

שם השעורים מצטרפות עם הכל חוץ מן החטים, מדלא קתני כל המינים מצטרפין זע"ז, חוץ מן החטים שאינן מצטרפות אלא עם הכוסמין, משמע דרבנן פליגי אריב"נ וס"ל דשאר המינין אין מצטרפין, מיהו אפשר דלא פליגי אלא בשבולת שועל עם כוסמין או שיפון, אבל בכוסמין ושיפון שאינם כלאים זב"ז מודו דמצטרפין.

ואפשר שזהו מ"ש הירושלמי מהו שיירתה ר"ה אמר אם אומר אתה שיפון מין כוסמין כו' פ"י שבזה מודו רבנן דמצטרפין

ולכאורה נראה מזה דהברייתא אשמועין מה הוא המין הנקרא כוסמין, ונתן לנו סימן שהוא כמין חטים, וכמ"ש בפיה"מ שהם חטים מדבריות, ושיפון ושיבולת שועל כמין שעורים, וכדחזינן בגמ' שהוצרכו לתרגם לנו מינים אלו איזה הם, לפי שהידועים הם רק חטים ושעורים, ומיושב בזה מה שהקדימו ברייתא זו קודם שביארו כוסמין גולבא כו', כיון שבריייתא זו ג"כ באה לבאר מה הם המינים האלו, ומיושב בזה שהביאו ברייתא זו בפסחים ל"ה א' על מתני' דמצה אע"פ שלא הוזכר שם חיוב חלה, וגם שם הקדימו ברייתא זו לתרגום הגמ' כוסמין גולבא כו', (וצ"ע בטווא"ח סי' ר"ח שכתב דכוסמין חשיבי קצת מין שבעה).

והנה מבואר בירושלמי דמצטרפין זע"ז דקתני במתני' היינו בבלול שכל המינין מצטרפין, וע"ז לא שייך למיתני מין חטים ומין שעורים, שהרי כולם מצטרפין, וענין צירוף דנשיכה לא נשנה במתני' דהכא אלא בפ"ד דחלה, ולכן קשה לומר שהביאו הברייתא לענין זה הכא, וגם נשנית מיד אחר המשנה ולא על בבא דמצטרפין זע"ז, ועוד דענין קפידא של נשיכה שייך גם בחטים וחטים בפת נקיה ופת קיבר, ולעומת זה שעורים וכוסמין מצטרפין וכן חטים וכוסמין ושאר אופנים, ואינו תלוי במינים של גדרי ההלכה, ועוד דלא שמענו במשנה זו שיש אופן שחטים ושעורים אינם מצטרפין, עד שיתפרש בסתמא דהיינו דקתני כוסמין מין חטים, ועו"ק דהא כוסמין מצטרפין עם כולם כדתנן במתני', וטפי הו"ל דחטים מין כוסמין, אבל כוסמין הו' מינא דכולהו, וכמשה"ק תו', וצ"ע בדברי התו' בכ"ז.

ובבהגר"א סי' שכ"ד ס"ב נסתייע מכאן לפסוק כריב"נ, כיון דשיפון וש"ש מין שעורים וראוי שיצטרפו, וכוסמין ושיפון אינם כלאים זב"ז וראוי שיצטרפו, ולפמ"ש כ' דלא מיירי בדיני צירוף, אין לפשוט מכאן

כלום, ויש להחמיר כריב"נ וכרבנן דריב"נ, מיהו בכוסמין ושיפון אפשר שיש להקל, ונפ"מ רק בשיפון וש"ש, ובשו"ע הביא שתי דעות בזה, ולפמ"שנ"ת סק"ב יש להחמיר אף בכוסמין וש"ש, ובשו"ע נקט דבזה לכו"ע מצטרף.

ד. **בדין** להפריש ממין על שאינו מינו בחלה, יעוי' בר"ש רפ"ק דכלאים ובתו' מנחות ע' ב', שני תירוצים בזה, והנה פשוט הדברים שדין חדש וישן ודין שני מינים שוין, והדבר פשוט שעיסת חטים ועיסת כוסמין שני מינים הם לענין מעשר כמו שהיו שני מינים בשעה שהיו חטים, ומהיכי תיתי לומר שלענין חלה מין אחד הם, אטו חטים וכוסמין לאו למעבד מינייהו עיסה קיימי, ואפ"ה חשיבי שני מינים לענין מעשר וה"ה לענין חלה, ועוד דכמו שפשוט דמע"ר ומע"ש שוין לתרומה לענין מין על מינו, ולענין שנה על שנתו, ה"ה שהדבר פשוט לענין חלה, ולא הוזכרו דינים השוין בחלה ותרומה בסופ"ק דחלה אלא בהני שהם חלוקין משאר מעשרות, וכמו שלא הוזכר משנה על שנתו שם, והוא מפורש במתני' פ"ד מ"ד קב חדש וקב ישן שנשכו זב"ז כו', והדברים מפורשים בתוספתא כמ"ש תו' והר"ש שם, וכ"ה ברמב"ם פ"ה הי"ד.

ומשה"ק אם שני מינים הם איך הם מצטרפין לחלה, זה יש לשאול גם בבלול בין מחמשת המינים ובין מחדש וישן, מאי שנא בין היכא שיש בכל מין כשיעור שאין מפרישין מזע"ז, ומאי שנא כשאין כשיעור שמצטרפין להשלים, והתשובה לזה שזה באמת דין מיוחד בחלה, והיינו דבמה שהקילה תורה בחלה שלא תתחייב בפחות מעשרון, בזה יש מקום לומר שלא הקילה אלא כשאין לו כלל שיעור עיסה, אבל כשיש בסך הכל מכל המינים והשנים שיעור עיסה שפיר חייבת, ונמצא דחלה כתרומה כ"ז שיש בכל עיסה כשיעור, דהא בתרומה לעולם יש בכל פרי שיעור חיוב.

אבל בקולא זו שיש בחלה טפי מתרומה, בזה מסתבר שאין המינים מחלקים, דנהי דחייבה תורה להפריש מכל מין על מינו, אבל אין זה מלמד שמי שיש לו עיסה מחדש וישן יש לו עיסה פחותה מכשיעור, דודאי עיסת חדש וישן חשובה כמו עיסת חדש לחוד וישן לחוד, וכן בשני מינים בלולין, וא"כ אין טעם לפטור עיסה זו, דהפטור של פחות מכשיעור מפני שאין לו דבר חשוב ליקרא עריסותיכם, וזה לא שייך בחדש וישן וגם לא בשני מיני דגן בלולים, וכדחזינן דחשיב עיסה אחת לענין מצה וחמץ ובהמ"ז, וש"מ שאין חסר בחשיבות העיסה, וממילא אין לפוטרה ממיצועטא דעריסותיכם, וזהו ששנינו בפ"א מ"א ומצטרפין זע"ז, וזה הי' פשוט לחז"ל מסברא.

ומכיון שראינו שמצטרפין בבלול, ה"ה בנשוך במקום שאין קפידא, דהא לענין חשיבות עריסותיכם כולם מצטרפין.

מיהו לענין להפריש מזע"ז בקב חטים וקב כוסמין שנשכו זב"ז יש מקום לדון, מי אמרינן ממ"נ כיון דלענין צירוף לכשיעור חשבינן להו עיסה אחת, ה"ה לענין הפרשה מזע"ז, או"ד השתא כל מין חייב לעצמו, ומדאוריתא א"א להפריש מזע"ז, וה"ה קב חדש וקב ישן, מדאוריתא חייב להפריש מכל שנה על שנתו, ואין כאן טענה של ממ"נ, כיון שבאמת יש כאן שני מינים, ובסברא נראה דכמו שא"א להפריש מעיסה אחרת של חטים על העיסה זו שהיא מקב חטים וקב כוסמין, ה"ה שא"א להפריש מחטים אלו על הכוסמין המצורפין להם, (והאוכל כזית תרומה שוגג משני מינים משלם מכל מין על מינו, אע"פ שחיובו רק מכח שני המינים יחד), ולא דמי לחצי קב חטים וחצי קב כוסמין וחצי קב שעורים, דהתם לגבי החטים והשעורים אין כאן עיסה חשובה כלל, דהשתא נמי לא מצטרפי.

ברם בלשון הר"ש והרא"ש וכן בלשון השו"ע סי' שכ"ד ס"ב משמע דדוקא בעיסת חיוב של חטים ועיסת חיוב של כוסמין אין תורמין מזע"ז, אבל בקב וקב תורמין מזע"ז, ותוספתא דקב חטים וקב כוסמין וקב שעורים שאני שלכל אחד יש חיוב בפ"ע עם הכוסמין, ועי"ש בט"ז סק"ה ובנה"כ אם צריך להפריש מן הכוסמין ג"כ, וכ"ז מחודש ותלוי בפירושא דמתני' דקב חדש וקב ישן שנשכו זב"ז, וכמשנ"ת בספר אאמור"ר שליט"א ס"ה סק"ח.

ה. **פ"ד מ"ד** קב חדש וקב ישן שנשכו זב"ז רי"ש אומר יטול מן האמצע וחכמים אוסרין, בבהגר"א על הירושלמי פ"א ה"ג פירש מתני' כפשטה דרי"ש התיר ליקח ממקום הנשוך כהפרשה אחת על שתי הקבין, ולסמוך ע"ז דודאי יש בהפרשה זו משניהם, שהרי נטל מקצת מזה ומקצת מזה ביחד עם מקום הנשיכה, ואע"פ שאין החלק אחד מכ"ד מכון לשתייהן בשוה אין לחוש לכך, וזהו החידוש של יטול מן האמצע, דסגי בהפרשה אחת על שתייהן, אע"פ שא"א לכיון חצי לזה וחצי לזה, ומצינו כלשון הזה בתוספתא מנחות פ"ח ה"ה לר"ש דמנחת מאפה תנור כשרה במחצה חלות ומחצה רקיקין, והנדון איך מביא קומץ שיהא בו גם מחלות וגם מרקיקין, וכן הי' רש"א האומר מאפה מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין בולל ונטל מן האמצע ואם נתן ממין על חבירו יצא, ולמדנו מכאן דלשון נטל מן האמצע בא לומר שנטל נטילה אחת לשני המינים, ולאפוקי שא"צ ליטול מכל מין, וכך מתפרשים דברי רי"ש כאן, דה"נ הרי מדאוריתא ודאי מהני כיון שנטל משתייהם.

[ב"ל מש"כ כאן הוא עפ"ד הגר"א והתוספתא, דיטול מן האמצע הוא נדון מיוחד להתיר הפרשה אחת מהעיסה הזו, ורק בזה נחלקו חכמים ורי"ש, וחוז' מזה לא נתחדש דבר במתני' למנוע הפרשה מתוקנת מכל קב לעצמו, אבל הראשונים פי' יטול מן האמצע

ואע"פ שאין כשיעור מכל מין בפ"ע, מ"מ לענין חיוב הפרשה ממין על מינו לא נעשו כמין אחד, דלעולם צריך שיהא לכהן כמין העיסה, ואם יש בעיסה שני כוחות יש להפריש משניהם, וזה לעיכובא מדאורייתא, דנתי דמצטרפין לחשבה כעיסה אחת גדולה, אבל הצירוף הזה אינו מבטל את המציאות שיש כאן שני מינים, וצריך ליתן חלב מזה וחלב מזה, שגם בפרי אחד אי משכח"ל שיהא בו שני חצאין שהם כשני מינים, ה"י צריך להפריש מכל מין, כ"ש בחלה שענין השיעור אינו דבר במהות העיסה, אלא פטור של פחות מכשיעור שחסר בחשיבות הכמות, כמו פחות מעשר בהמות למעשר בהמה, ופחות מחמש גיזות לראשית הגז, אבל המהות של כל חצי מושלמת לעצמה, וזה מחייב להפריש מכל מין על מינו.

ודאתאן עלה הרי התוספתא והירושלמי בקב חטים וקב שעורים וקב כוסמין הרי אלו מצטרפין כשהוא תורם תורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו, כ"ה בתוספתא פ"ב ה"ג, ובירושלמי פ"ד ה"ב תורם מכל אחד ואחד לפי מה שהוא, ומפרש בירושלמי דהיינו דוקא בכוסמין באמצע, כ"ה גרסת הגר"א וכ"כ הראשונים ז"ל, ולפמשת"ה הדברים כפשטן שחייב לתרום מכל הג' מינין כל אחד כפי שיעורו, ואין מקום לחלק בין הכוסמין לחטים ולשעורים, וכדמפרש טעמא דאין תורמין ממין על שאינו מינו, וכ"ז לעיכובא מדאורייתא.

אב"י בחצי קב חטים וחצי קב שעורים וחצי קב כוסמין באמצע, בזה נראה שאין חיוב חלה מדאורייתא, ומ"מ החמירו מדרבנן לחייב את הכוסמין, כיון שלגבי ידיהו החטים והשעורין מצטרפין, ויש כאן שיעור עיסה כלפי הכוסמין, ולכן חייבו רק את הכוסמין, ונראה לפ"ז דמ"ש בירושלמי נוטל מן הכוסמין לפי מה שהן, היינו כפשוטו שרק כפי מה שהם הכוסמין, ולא לפי ערך של כל

שיטול משניהם ולא דוקא מן האמצע אלא ה"ה משני הצדדים, וממילא וחכמים אוסרין מצריך עיסה אחרת, וכל הטוש"ע ע"פ פי' זה].

והקשו בירושלמי יאות א"ר ישמעאל כוסמין וחטין שני מינין הן ע"י שהוא מדמה לו את אומר מצרף, חדש וישן לא כ"ש, ביאור הדברים דבחטים וכוסמין מודים חכמים לרי"ש שיטול מן האמצע, וא"כ כ"ש שיש להתיר כן בחדש וישן שצירופן גמור יותר, כיון שהם מין אחד ונעשו טפי עיסה אחת ליטול עליה הפרשה אחת מן האמצע, - ומסתברא דבשני קבין חדש ושני קבין ישן שנשכו זב"ז לא שרי רי"ש ליטול מן האמצע דבעינן לכרין הפרשה כשיעור מכל שנה לעצמה, וכן בשני קבין חטים ושני קבין כוסמין, ורק הכא שכל חיובן משניהם יחד, מקילינן ליטול מן האמצע.

ומשני דחכמים אסרו ליטול מן האמצע והצריכו שיטול מן החדש לחוד ומן הישן לחוד מאותה עיסה, וכלשון הגר"א בפ"ק וחכמים אוסרים פי' אלא שצריך ליטול מכל אחד בפ"ע, פי' משני הקצוות של העיסה שנוטל מן החדש על החדש ומן הישן על הישן, וא"צ כלל עיסה אחרת, (וזה דלא כפירושו כאן), והטעם מפני שבחדש וישן אם לא יהא ניכר שהפריש שתי הפרשות על החדש בפ"ע ועל הישן בפ"ע יטעו לומר דסגי בהפרשה אחת משנה על חברתה בחלה, אבל בחטים וכוסמין מודים חכמים לרי"ש דשרי ליטול מן האמצע, כיון שיש בה משני המינים, ואין חשש שיטעו, ובאמת חלה שאינה תלויה בגידול בחיוב יש לחוש דכיון שאין ניכר חילוק בעיסה בין חדש לישן יטעו שמפרישין מזע"ז.

מן האמור נלמד שגם בחטים וכוסמין חייב להפריש מכל מין, אלא שרשאי ליטול מן האמצע הפרשה אחת שיש בה משני המינים,

נכון לכו"ע, מאי קמיבעיא ליה, הרי לכו"ע נשוך רק חומרא דרבנן, נמיהו יש לדחות דלרבנן איכא נפ"מ דבנשוך אין כל המינים מצטרפין, ובאמת אמרו בירושלמי בצירופי חלה שיש מהן מדרבנן כלפי מעשר בהמה דליכא דרבנן], ועי' סי' שכ"ד ס"ב בהגה ובבהגר"א ס"ק י"א מ"ש בשם הרא"ש, וע"ע לקמן סק"ט בזה.

ומשה"ק מ"ט מעשר בהמה, ורה"ג לר"א, אין שתי שנים מצטרפין, האמת נראה דהתם חיוב התורה הוא לפי הכמות שיש לאדם, וכיון שלא היו לו בשנה זו שיעור חשוב של עשר בהמות וחמש גזיות הרי הוא פטור, אבל בחלה אין החיוב מפני הרכוש, דהא אית ליה חטים טובא, [וגם כבר הפריש מהם תרו"מ], אלא דבעינן שתהא עיסה חשובה, וכיון שלענין חשיבות העיסה החדש והישן שוין, אין לפוטרה מחלה, שהחשיבות נקבעת לפי המציאות ולא לפי דיני ההפרשה, ואם יצטרף להפריש משני מינים יפריש שתי הפרשות.

וי"ש להוסיף עוד דחלה שפוטרת במשהו שייך להפריש מכל מין על מינו, אבל עשר בהמות מחדש וישן אינו יכול להפריש אחת על שתי השנים ולא שתיים מעשר, ונמצא שחיוב ההפרשה מכל שנה מבטל הצירוף, משא"כ בחלה, וכן בראשית הגז יש חיוב ליתן לו, כדי לעשות ממנו בגד קטן, ואין לחייבו לתת כדי בגד קטן מכל שנה לעצמו, מיהו ד"ז תלוי בפלוגתא דאמוראי, אם מעכב בהפרשה כדי בגד קטן, ומ"מ הטעם הראשון קיים, שאם קבעה תורה שלא להפריש רה"ג משנה על שנה אחרת, הרי"ז מלמד שכל שנה נידונית לעצמה, וכיון שאין לו חמש צאן משנה זו הרי לא חל עליו חיוב כלל, שאין חשיבות לצמר המרובה אלא ברכוש הבעלים, ול"ד לעיסה שענינה החשיבות במציאות כמשנ"ת.

העיסה, כדמתפרש בסמוך בכל אחד ואחד כפי מה שהוא, ולשון התוספתא מוכח כן דבקב וקב קתני הרי אלו מצטרפין, וקתני כשהוא תורם, ובחצי וחצי לא קתני מצטרפין ולא קתני תורם, אלא נוטל מן הכוסמין ותו לא, ורה"ש בכלאים ג"כ כתב דהחטים והשעורים דאין מצטרפין זע"ז פטורין, ומתפרש דסגי להפריש רק על הכוסמין, והענין חומרא מדרבנן כיון שנראה שלכוסמין יש שיעור, ולהכי לא קתני הרי אלו מצטרפין, כיון שאם יוסיפו אח"כ על אחד מהן רובע הקב, יחזרו ויתחייבו, ומה"ט עדיף שיפריש רק על הכוסמין כדי שיהא לו היכירא שלא נפטר עדיין, ואף הכוסמין יחזרו ויתחייבו אם יוסיף רובע קב חטים או שעורים או כוסמין.

וכבר נתבאר בזה בספר אאמו"ר שליט"א ס"ה סק"ח דלפ"ז נמצא חילוקי דינים אחרים ממה שנתבאר שם בס"א בכל הסימן ובדינים העולים עי"ש, אלא שמדברי הראשונים נראה בענין אחר, ולפמשנ"ת מדברי התוספתא במנחות ומדברי הגר"א בפ"א ה"ג, נראה דיש להחמיר בכל הדינים כפי שני הצדדים, וגם מתיישב כל ענין ממין על מינו כפשוטו בלי חילוקי דינים, אלא בכל האופנים אין תורמין אלא מכל מין על מינו, וכמשנ"ת לעיל.

ו. שו"ר ברש"ש כאן ע"ד הרא"ש שכבר העיר בכ"ז, ובסוה"ד הקשה מ"ש חלה דחדש וישן מצטרפין ומ"ש מעשר בהמה דאין מצטרפין, ורצה ללמוד מזה דכל שאין מפרישין מזע"ז אינם מצטרפין מדאורייתא, והדבר מפורש בירושלמי ה"א דבכל הני דמצטרפין מין במינו במתני' החיוב מדאורייתא דאמרו שם דלתנא ברא מה בין כלול לנשוך בשאר מינים ומשני דבנשוך אם חזר והוסיף לכל אחד מינו חייב מדאורייתא כיון שלא נפטר בהפרשה ראשונה, ומבואר מזה דחיוב נשוך במינו חייב מדאורייתא, שאם חילוק זה

ז. פ"ד מ"ג שני קבין וקב אורז כו' שכבר נתחייב בחלה, הנה ודאי דקב שהופרש ממנו חלה אינו משלים לקב שלא הופרש ממנו, אע"פ שכעת יש כאן עיסה חשובה והרי הקב הוא חלק מעיסה חשובה, מ"מ חסר בסיבת החיוב, שאין כאן הכמות שחייבתו תורה בהפרשה, אבל אם יש כאן כמות של שני קבין וקב שניטלה חלתו באמצע הדבר פשוט שיצטרפו, דזה שכבר ניטלה חלתו אינו מעכב בקשר שבין כל הקבין, דכיון שהכל מין אחד ואינו מקפיד אין סיבה שלא יצטרפו.

אבל קשה דלפי הנראה בירושלמי הכל תלוי בחיוב חלה, וגם כאן שנינו שכבר נתחייב בחלה, ולאפוקי קב הגוי שלא נתחייב מעולם, אע"פ שכבר נפטר לגמרי, כגון שהי' מתחלתו שני קבין, או שיש קב ורבע של גוי באמצע, אע"פ שעכשיו הוא של הישראל אינו מצרף, דכיון שהאמצע לא שייך בחיוב חלה אינו מצרף, וגם במתני' אמרו הטעם שכבר נתחייב בחלה, ולא אמר דמינו הוא ולמה יפסיק, ומשמע מזה דבשל גוי כה"ג אע"פ שחזר ולקחו ממנו מפסיק.

ולאידך גיסא אמרו דשני קבין חטים וקב שעורים באמצע מצרף, אע"פ שחטים ושעורים אינם מצטרפין, ובפשוטו הפנימי נשאר פטור ואפ"ה מצטרפין, ובסברא צ"ב כיון דחטים ושעורים עשויין להפריד זה מזה למה אינם מפסיקין, הרי החיבור עראי ואינו בדין שיצרף כלום.

ולכאורה הי' נראה ללמוד מזה שהשעורים שבאמצע ג"כ מתחייבין, דכיון שיש כאן עיסה החייבת והם באמצע הרי הם ג"כ מתחייבין, ומיושב בזה מה ששנינו בתוספתא בתר קב חדש וקב מין אחר באמצע, הוסיפו עליהן קב אשה אחר וקב דבר שנטלה חלתו, דבאמת לגרום חיוב לאשה אחרת הוי חידוש

טפי מלגרום חיוב לשעורים שלו, וכן בדבר שניטלה חלתו שאינו מתחייב כעת.

אבל הדברים מחודשים, דפשטות הדברים שלא חל חיוב על האמצעים, ואפ"ה כיון שיכולין לבא לידי חיוב חלה אינם מפסיקים, תדע דאפי' בשני קבין חטים וקב שעורים בצדו אין השעורים מתחייבין, וכ"ש שלא יתחייבו כשאין חיוב גמור קודם הצירוף, אף אם צירוף החטים מדרבנן, אין מקום להחמיר כאן על השעורים, כדי לגרום חיוב על החטים, וצ"ל דכיון ששייך בהם חיוב חלה אינם חשובים מין אחר להפסיק החיוב שיש בצדדים לחוד, שכך הוא הגדר שדבר שיש לחלה זכות בו, אינו מפסיק חיוב חלה של הצדדים, שחיוב החלה עובר מהחיצונים זל"ז, והאמצעי ששייך בחלה אינו מפסיק.

שו"ר דבירושלמי נראה שכל החיובים האלו הם מדרבנן, דקאמר מצינו חלה מהלכה לא מצינו מעשר בהמה מהלכה, נושם בסוף ה"ב מבואר דמהלכה היינו מדרבנן, שאמרו הוון בעי מימר מה דאר"ע נוטל חלה מקב חלה מהלכה הא מדבר תורה לא, וכ"פ הגר"א שם], ומבואר דמפרש החילוק בין מעשר בהמה לחלה מפני שלא שייך להחמיר מדרבנן לחייב מעשר בהמה דהוי חולין בעזרה, ומיושב נמי מה ששנינו בתוספתא הוסיפו עליהם, כיון שזהו חיוב דרבנן.

ולפ"ז כיון שיש לבעלים שיעור עיסה בחיבור של נשיכה ראו חכמים לחייבה בהפרשה, דהא נשיכה חיבור היא, וכמבואר בירושלמי פ' ה דעירס ראשי עיסות כנשיכה דמי, וש"מ דלאו מפני חולשת החיבור לא מצטרפין, אלא דכיון דקפדי על החיבור הרי חסר בשיעור העיסה, וכאן שיש לו כשיעור עיסה יש לחייבה מדרבנן.

ומתחלה אמרו דרך חדש ומין אחר מצרפין, כיון שכל העיסה של אשה אחת, וגם מצטרפין בבלול, ואח"כ הוסיפו קב של

גוי אינו מצרף, ובירושלמי פ"ג ה"ד שאלו אף בכלול שחלק הגוי יפסיק, ותיירצו שחלק הישראל מעורב ע"י גידין, משא"כ בנשוק.

ויש לפרש דסו"ס נשיכה ואפי' עירוס של שתי עיסות לא משוי' להו עיסה אחת אלא עיסות מחוברות, וכיון שהאמצעי אינו יכול לגרום חיוב לקב שאצלו, אע"פ שהוא נעשה חלק מעיסה חשובה, ה"ה שאינו גורם צירוף לשני הצדדים, דסו"ס אינם עיסה אחת אלא עיסה מחוברת, ומין שאינו מצטרף לחיוב עיסה זו אינו מחברה להתחייב.

ח. **ירושלמי** פ"ד ה"ב ניתני אורז ולא ניתני תרומה כו', הא פשיטא דקב דוחן וכיו"ב אינו מצרף, וא"כ גם אורז לרבנן פשיטא דלא מצרף, ומשני דקמ"ל אורז אע"פ שהוא נגזר ע"י עיסת חטים להחמין כעיסה, וא"כ ס"ד שאינו מפסיק בין עיסות החטים, דהא מה"ט תנן בסופ"ג ששאור של חטים מחייב את כל העיסה אם יש בה טעם דגן, וא"כ הו"ל כמין שחייב בחלה.

שם קב מדומע אינו מצרף, דמקפיד עליו כתרומה ולכן אינו מצרף, ולכאורה מבואר שכל המדומע פטור מחלה גם החולין שבו, מיהו יש לדחות דבגזירה דרבנן כיון דידעי דמדומע פטור מחלה, לית לן למיגזר שיצטרפו ומדמינן ליה לתרומה, (ובתוספתא יש גרסא קב מרובה והגיה הגר"א תרומה ויתכן שצריך להגיה גם מדומע).

שם קב הגוי אינו מצרף, היינו שהי' ברשות גוי בשעת חובתה ונפטרה, ולא מיירי רק כשהוא עכשיו של גוי, דזה פשוט יותר לפטור, והראי' ממתני' דקתני שכבר נתחייב בחלה, ש"מ דבלא זה פטור וכמש"כ סק"ז, מיהו עי' להלן דאף כשעדיין לא הוחלט פטורו ביד הגוי כיון שלא הי' בו כשיעור אינו מצרף.

שם קב אשה אחרת מצרף, זה הוי רבותר טפי כיון שאפי' בכלול לפעמים עשויה

אשה אחרת, וכל הני יכולין להתחייב בחלה בצירוף זה בכלול, וקבעו לגבי הצדדיים דין נשוק ככלול, והוסיפו קב שהופרשה חלתו אע"פ שאינו מתחייב כאן כיון שכבר נתחייב בחלה לא מינכר כמפסיק והחמירו שמצטרפין.

ובדבר שאין בו חיוב חלה הקילו חכמים שידעו שהם חשובין להפסיק גם בעיסת חטים מכאן ומכאן, דכיון שאין בהם צד חיוב לא חשיבי כעיסה אחת.

ולפ"ז בכל הני גונא אם הוסיף וחיברן זל"ז או לקב אחר בלי הפסקה, חוזרין ומתחייבין בחלה מדאוריתא, מיהו קב חדש באמצע מצטרפין מדאוריתא, דהא קב חדש וקב ישן נמי מצטרפין מדאוריתא, ולכן שנו בתוספתא קב חדש ברישא, ואח"כ קב מין אחר, דבזה הצירוף מדרבנן, ויש לעי' למאי הלכתא קתני דקב חדש מצרף שני הקבין שבצדדין, הרי החדש מצרף גם כל צד בפ"ע לחיוב דאוריתא, ואין לומר דמיירי כשיש בחדש חסרון נוסף מלבד שהוא חדש, דא"כ העיקר חסר מן הספר, ועוד דכיון דקתני חדש ברישא קודם מין אחר ש"מ שזהו הפשוט יותר שמצטרף, ובאמת אין כ"כ קושיא אם שנה משנה שא"צ בזה, שנוח לשנות כל האופנים, ואפשר דס"ד שיאסרו מדרבנן להפריש מחטים שבצד זה על החטים שבצד השני, גזירה שמא יאמרו מפרישין מישן על החדש ולא ידעו שהפריש גם מן החדש שבאמצע לחוד, כיון שרואים שמפריש מקצה אחד עד הקצה השני.

מידו אכתי צ"ב למה באמת קב שניטלה חלתו אינו מצרף מדאוריתא סו"ס הכל מחובר והכל עיסה אחת שלו, כן יש לשאול למה קב הגוי אינו מצרף, הרי עכשיו של הישראל הוא ויש לו עיסה שיש בה כשיעור, ואין לומר דדוקא כשהוא של גוי אינו מצרף, דהא דוקא היכא שכבר נתחייב בחלה מצרף, וש"מ דכל שלא נתחייב בחלה מפני שהי' של

לחלקה בצק ולא מצטרפת, אפ"ה אינה חוצצת בין הצדדים שלא יתחייבו משיעור דידהו, ובתוספתא מבואר דבתחלה אמרו רק קב חדש וקב מין אחר, ואח"כ הוסיפו עליהם קב אשה אחרת כו'.

שם קב חדש מצרף, זה פשוט טפי מאינך, ועמשנ"ת בזה לעיל סק"ז.

שם רבב"ח בעי קב חלה מהו שיצרף, הנדון אם חלה כתרומה כיון שהיא אסורה לזרים ואינה מצרפת אפי' בעיט כהן, או"ד כיון שנתחייבה בחלה מצרפת, ופשיט דתניא דחלה כתרומה, [אבל לא נסתפק מהטעם שיכול להשאל עליה], ויש להסתפק תרומה הטבולה לחלה מאי, כגון שלא הפריש תרומה עד שגלגל העיסה, ואח"כ הפריש תרומה מן העיסה דקי"ל שאף התרומה חייבת בחלה כמ"ש בירושלמי חלה פ"א ה"ג האם בכה"ג התרומה מצרפת כיון שהיא עכשיו חייבת בחלה, או"ד כיון דחל עליה שם תרומה אינה מצרפת, [וכמכר לגוי קב שחייב בחלה, דמסתברא שמפסיק כיון שהוא של גוי, ועדיף מזה כיון שא"א לחזור וללקחה ממנו], ומסתברא דלמסקנא דחלה אינה מצרפת ה"ה תרומה הטבולה לחלה, שו"ר דכיון שצריך להפריש עליה ממקו"א דוקא א"כ אין בה כח חלה, ופשיטא דאינה מצרפת גם לצד דחלה מצרפת.

שם חלה אינו ראוי לפדותה, לא שייך לשאול דיכול להשאל עליה כיון שבמצב זה אינה מצרפת, ולא אמרינן שמא זה טעות שהיא חלה, אבל פדיון הקדש אינו טעות אלא המשך הקדושה, שמדיני הקדש שאפשר לחלל הקדושה בשליחות ההקדש, ולא מביטולו אלא שימוש של ההקדש.

קב הקדש שמצרף היינו כשלא הי' בו אלא קב שעדיין לא נפטר מכח גלגול הקדש, אבל אם כבר נפטר דלא מהני לפדותו ולחייבו בחלה אינו מצרף, [והעירוני דמכאן מוכח

שקב ישראל וקב הקדש לא נעשה שעת חובתה לקב של הקדש, וכמסקנת הירושלמי פ"ג ה"ד בקב ישראל וקב נכרי, שאם חל פטור הרי שוב לא יצרף קב ההקדש את הקבין שבצדדין, מיהו משכח"ל כשנתנו באמצע ונגע בב"א בשניהם, או כגון שאין עכשיו בשניהם כגון קב חטים ורבע קב הקדש ורבע חטים, ועוד העירו דלפמשנ"ת לקמן ס"ב סק"ז דקב הקדש ושני קבין שנתחייבו קובעין את ההקדש בפטור, א"כ לאחר שיתחייבו החטים יפטר ההקדש, ושוב לא יצרף, אלא שאין הצירוף פוקע למפרע, ולפמש"כ שהצירוף דרבנן א"כ עדיין לא נקבע ההקדש בפטור], וקב גוי אע"פ שעדיין לא הוחלט בפטורו אינו מצרף, דשינוי בעלות הוא דבר מחודש, ולא דמי להקדש דלפדיון קאי, כ"ה פשטות הדברים דהקדש וגוי בחד ענינא מיתוקמי.

שם חצי קב חטים וחצי קב שעורים וחצי קב כוסמין נוטל מן הכוסמין לפי מה שהן, כבר נתבאר לעיל סק"ה דזוהי חומרא דרבנן שכלפי הכוסמין נראה שיש כאן שיעור, כיון שהם מתחברין גם עם החטים וגם עם השעורים, אבל באמת כיון שהחטים והשעורים לא מצטרפין זל"ז אין כאן חיוב כלל, ומ"מ החמירו להפריש מן הכוסמין רק על הכוסמין, ולא נפטרו בכך אם יצטרפו לכשיעור אחר הפרשה זו, וזה מדויק בתוספתא דלא קתני בהו מצטרפין וקתני נוטל ולא קתני תורם, ומעיקר הדין שתורם רק כפי מה שחייב על הכוסמין, - כאן הדבר פשוט שרק בכוסמין באמצע שייך דין זה.

שם קב חטים וקב שעורים וקב כוסמין תורם מכל אחד ואחד לפי מה שהוא, בתוספתא מפרש דמצטרפין זע"ז, וצריך לתרום מכל אחד ואחד לפי שאין תורמין ממין על שאינו מינו, וכבר נתבאר כ"ז לעיל סק"ה, ונראה דלאו דוקא קב כוסמין באמצע, אלא ה"ה רובע הקב, אע"פ שאינו יכול להצטרף

שם יאות אמר ר"ש כו', לפמשנ"ת לעיל סק"ה חידש רי"ש שמתור ליטול הפרשה אחת מן האמצע על שני הקבין, כיון שיש להם סיבת חיוב אחת, ואע"פ שאינו מכוון ליטול כשיעור על כל קב ממינו, אלא באומד אחד מכ"ד מכל העיסה, ומדאורייתא הרי היא משהו משניהם במקום הנשך וסגי בכל שהוא לחלה, ובכוסמין וחטים אף רבנן מודו דשרי, ולא דמי לשתי עיסות חיוב שנשכו זב"ז שאינו רשאי ליטול מן האמצע באומד, ושאינו הכא שחיובן מכח אחד, [עמש"כ שם מדברי רש"י בתוספתא דמנחות], ורי"ש לא בא לחדש היתר מפני הצורך, אלא אמר דמה שחכמים מתירין בחטים וכוסמין ה"ה בחדש וישן, דלא גזר.

וחכמים אוסרין ומצריכין שיטול הפרשה מכל שנה לעצמו, כמו משתי עיסות חיוב אחת של חדש ואחת של ישן, שאם יטול אחד מן האמצע יטעו דחדש וישן מפרשין חלה מזע"ז, אבל בחטים וכוסמין לא יטעו, ויבינו שנטל מן האמצע שיש בו משני המינים, [ולשון מצטרף שבירושלמי פירושו דמהני כח החיוב שחל על שניהם יחד להתיר הפרשה אחת מן האמצע, וחדש וישן שמצטרפין טפי ודאי ראוי להתיר הפרשה אחת מן האמצע], ומתבאר כן שפשוט שא"א להפריש ממין על שאינו מינו בשום פעם אף כשהחיוב חלה חל רק מכח שניהם יחד.

ט. **ירושלמי** פ"ד סוף ה"א על דעתיה דהן תנא ברא מה בין נשך מה בין כלול אר"י אבוה דר"מ כשחלקן והוסיף עליהן נשוכין חייבין כלולין פטורין, ולא נקט כשחזור וכללן שזה אינו בהוה בשני מינין, אבל להוסיף עליהן אחר חלוקה זה מצוי שפיר, פשטות הדברים דלרבנן גם נשוכין דאורייתא, אלא לתנא ברא דמחייב נשיכת מבשא"מ זהו רק מדרבנן, וגם לדידיה מב"מ בנושך חייב מדאורייתא, וק"ק למה סתם התנא דכולן מצטרפין הרי יש מהם שצירופן מדאורייתא ויש

לשניהם במוחלט, שאם יחלק הרובע השניהם שתי העיסות פטורות, ולא דמי לקב שיכול לחלק חציו לחטים וחציו לשעורים, אפ"ה גם רובע הקב מחייב את שניהם במוחלט, וכענין שאמרו במעשר בהמה דחמש מכאן וחמש מכאן וחמש באמצע מצרף את כולן, אע"פ שאין בו כדי לחייב את שני הצדדים, - חיוב זה הוא מדאורייתא, ואין מין אחד פוטר את חבירו, כמשנ"ת סק"ד ה'.

שם לא אמר אלא כו' וקב כוסמין באמצע כו' כגרסת הגר"א, וגם מהא דקתני לה בהדי חצי קב חטים כו' מוכח כן דהתם לא שייך כלל לדון לחייב את החטים ע"י השעורים, וכן בסמוך מה בין כוסמין באמצע מה בין שעורים באמצע, וזהו עיקר הנהגה שיצטרפו החטים והכוסמין כמו בחטים וחטים ושעורים באמצע, ומשני דחטים וכוסמין אינם מין אחד, אלא דמ"מ כשהם נשוכין יחד הם מצטרפין כיון שהם דומין זל"ז בתכונת העיסה.

ולפמשנ"ת לעיל סק"ז דמין אחר שמצרף הוא רק מדרבנן, א"כ בלא"ה אין שייך להזכיר כאן חיוב מין אחר באמצע, כיון דבקב כוסמין באמצע נתחייבו כולן מדאורייתא, ומ"מ קאמר האמת דאף מדרבנן אין החטים מתחייבין כשהשעורים באמצע.

ויש לעי' שעורים ושבולת שועל וחטים באמצע מאי, מי אמרינן כיון שאינם כלאים זב"ז הו"ל כחטים וחטים, או"ד סו"ס שני מינים הם, ומפשטות הדברים נראה דמצטרפין.

שם מצינו חלה מהלכה לא מצינו מעשר בהמה מהלכה כבר נתבאר לעיל סק"ז דצירופים אלו הם רק מדרבנן, ולא שייך להחמיר מדרבנן במעשר בהמה, וכיון דדבר שניטלה חלתו באמצע מצרף רק מדרבנן, ה"ה כל הני שהרי במתני' לא קתני אלא אופן זה, ובא ללמד על כולם, וש"מ שדינם שוה.

ב', ועי' ברכות ל"ז ב', ומדלא הזכירו
שהצירוף לחומרא משמע דמדאוריתא
מצטרפין, וכ"ה בירושלמי כאן.

ויש לבאר בחמשת מינין בבלול איך מפרישין
על כל המינים, ואין לומר דדוקא בשאין
במין אחד כשיעור הדין כן, דפשטות הדברים
שאף בשני קבין חטים ושני קבין שעורים
שבללן זב"ז מפריש הפרשה אחת על כל
התערובת, וע"כ דסמכין שיש בילה בעיסה,
או דסמכין דכיון שטעם של כל העיסה שוה,
ע"כ שנבללו יפה, וכ"נ ממ"ש המג"א סי' נ"ג
סק"ד דבעיסת חטים ואורז צריך לאכול
כשיעור שיהא כזית חטים, וש"מ דסמכין על
הבילה לומר שיש שיעור שוה מן החטים בכל
חתיכה, ומה"ט יכול ג"כ להפריש מן
התערובת הפרשה אחת.

מיהו אפשר דהיינו דוקא במין בשאינו מינו
שניכר בטעימה שנבלל יפה, אבל בקמח
חדש וישן צ"ע אם אפשר להבחין בטעימה,
ופשטות הדברים שגם בזה סמכין על בילה,
ואפי' שני קבין חדש ושני קבין ישן, אע"פ
שיש לכל אחד חיוב בפ"ע, ויש לדון בעירוב
עיסת גוי בעיסת ישראל שאין כאן חיוב שוה
של בלול, כיון שאחד ממין פטור, ושנינו
הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה כו'
מוציא חלה אחת על הכל, ומשמע דסמכין
על בילה, ועדיין צ"ע ובירור בכ"ז, ורשמתי
לזכרון.

מדרבנן, וטעם הגזירה מדרבנן יש לפרש
שגזרו נשון אטו בלול.

ומבואר כאן דצירוף מינין בבלול הוי
דאוריתא, שהרי פטר בחלקן והוסיף
עליהן, ויש לעי' מסוגיא דלעיל פ"א ה"א
דמשמע דמסיק שאין לוקין על חלתן ד"ת,
ואם נימא דבקב חטים ורבע קב שעורים
לכו"ע מצטרפין מדאוריתא, ורק בחמש מינין
יחד קאר"ל שאין לוקין על חלתן, ניחא דהכא
מיתרצא שפיר בקב חטים ורבע קב שעורים
דכיון שהחטים רוב חל חיוב גמור, ורק בה'
מינים שכל שנים מבטלין את השלישי קאמר
דבטל מדאוריתא, אבל עיקר ד"ז צע"ע.

וגם יש מקום לומר דלכו"ע מצטרפין
מדאוריתא לחיוב חלה, והגדון רק אם
לוקין על אכילת חלתן, דכשאוכל החלה יש
ביטול לחלת החטים שרבו עליה השעורים
והכוסמין, וכן בכל מין יש ביטול לחיוב אכילת
החלה, אע"פ שהחלה עצמה כולה מדאוריתא,
מיהו גם ד"ז צע"ע, דבהמשך הירושלמי שם
משמע דמחלק בין עיסה אחת של ה' מינין
שכבר נתבטלו המינים קודם חיוב החלה,
ומשמע שהביטול בבצק, אלא די"ל דמ"מ אין
הביטול מפקיע חיוב חלה מתערובת זו, דסו"ס
כולן חייבין בחלה ויש כאן כשיעור, אלא
דלענין אפשרות אכילת החלה בחיוב, כבר
נתבטלה קודם ההפרשה, והדברים מחודשים.

ומי"מ פשטא דתלמודן דמצטרפין לגמרי קתני
דהיינו צירוף דאוריתא, עי' מנחות ע'

סימן ב

בדיני צירוף סל

ביאור הנשיכה בככרות של בבל

בתנור ולא בסל], ומתניתין באילין ריפתא דבבל, וש"מ דאף בסל נושכות.

ולפ"ז יש לפרש דלריב"ל קאי ר"א אנשיכת בצק דקאמר ת"ק ומפרש עלה דאף נשיכת סל מצרפת, [שו"ר שכ"כ בתור"פ וכ"כ בר"ש], ולת"ק לא מהני כיון שכבר נשלמה העריסה בבצק, ור"י סבר דכ"ז שלא נשלמה האפיה מצטרפין, ור"א דריש מלחם הארץ דאף אחר אפיה מצטרפין כמ"ש הרי"ף, והא דבעינן לסל היינו מפני שהנשיכה קלה ועראית ורק ע"י צירוף סל קרינן בהו עריסה אחת, ומה"ט איכא מ"ד סל ולא תנור כיון שבתנור עשויין לינטל אחת אחת ואין קשר ביניהם, ואף הרודה דקאר"א פ"י אף לאחר אפיה מצטרפין, [ועי' הגהות הגר"א אות א' וכנראה כונתו לומר דלת"ק דר"א אף נשיכת תנור מצרפת אבל סל לא, ולר"א אף נשיכת סל, אבל צ"ב מ"ש כן בדברי רשב"ג דמשמע דכל נשיכה מצרפת, ויותר נראה דלא קאי אריב"ל אלא למאי דקי"ל דלר"א א"צ נשיכה, וע"ז קאמר דת"ק דר"א היינו רשב"ג וכונתו ליישב פסק הרמב"ם דנשיכה מצרפת בלא סל והיינו בתנור ועסק"ד].

מלישניה דריב"ל דמחלק בין ככרות של בבל לכעכין, [כ"נ דלישני' דריב"ל הוא ולא מדברי אביי], משמע דכעכין אפי' נשכו אין מצטרפין, ושל בבל אפי' לא נשכו הסל מצרפן, מיהו אפשר דרק חדא מיניהו דוקא, דבכעכין לא מהני נשיכה, (בר"ח הגדפס יש ט"ס וצ"ל ואפי' בעבין במקום בענין).

בביאור צירוף דסל, ובעירוף שלא במתכוין

ב. שם הא איתמר עלה אר"ח אפי' כעכין, אפשר דלפ"ז קאי ר"א ארישא דקתני

א. פסחים מ"ח ב' לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכות זו מזו אבל כעכין לא, ענין הנשיכה בסל צ"ב, דסתמא דמילתא אין הככרות נושכות אחר אפיה, [וכן תמה בכ"מ דאין שייך נשיכה אחר אפיה], [א.ה. וע"ע לקמן סוסק"ד] ונראה שלכך פרש"י דהנשיכה בתנור ור"א מצריך אף צירוף סל, ור"י דאמר תנור מצרפן סבר דסגי בצירוף נשיכה דתנור, אבל בברייתא דר"י מסיים רשב"ג דככרות נושכות זו מזו מצטרפות, ומתפרש דלר"א ור"י א"צ נשיכה, וא"כ מתפרש שפיר דלר"י דוקא תנור בעינן, [וצ"ל דריב"ל סבר דרשב"ג לפרושי מילתיהו דר"א ור"י קאתין], מיהו הרמב"ן בה' חלה פ"י דלר"י דוקא תנור מצרף דאכתי מיקרי עריסותיכם, אבל לאחר אפיה אין סל מצרף.

ולכאורה ה' נראה לפרש דככרות של בבל שאין חלוקתן בבצק בקפידא, דחוזרין ונדבקין בתנור, בהני מהני צירוף שעדיין לא הוחלטו לפחות מכשיעור, אבל כשעשה כעכין שהם ערוכין כגלוסקאות כדאמרינן ברכות ל"ח א' כעבין חייבין כלמודין פטורין, בהני אין הצירוף עושה אותן כעריסה אחת, שכבר הוחלט כל ככר בפ"ע, וזהו ענין הרודה ונותן לסל דאין דרך ליתן ככרות חמין מהתנור לסל אלא כשאינו מקפיד על צורתן.

אבל בתו' ובראשונים נראה שפי' נושכות זו מזו כפשוטו ואף אחר אפיה איכא קצת נשיכה בככרות גדולות חמות שלא נתייבשו כל פניהם בתנור, וכן בירושלמי חלה פ"ב מסיק דנשכו מצטרפין בין בתנור בין בסל, [והיינו נשכו בסל ולא בתנור, דהא איכא מ"ד

דנגעו זב"ז אין מצטרפין עד שישוכו, וקאר"א דלא רק בצק שבעריבה מצטרף אלא אפי' בסל מצטרף, וכ"נ בר"ש חלה פ"ב מ"ד דצירוף כלי מהני אף בבצק שכי' דלר"א יכול להפריש מן הטהור ע"י צירוף סל, וכן מתניתין דרפ"ד מיירי בצירוף סל, ויש לדחות דלאחר אפיה קאמר, אבל בפשוטו סל דלפני אפיה נלמד בק"ו מסל דלאחר אפיה ומתנור, וכ"מ בטוש"ע סי' שכ"ח ס"א, וכ"כ הראשונים ז"ל שלא תבלוט העיסה מן הפת מהכלי, ולפ"ז משמע דאפי' נצטרפו בלא כונה הכלי מצרפן, דבסתמא בהכי מיירי נגעו זב"ז דרישא, ועי' להלן.

באו"ז סי' רכ"ו הביא בשם ריב"א דדוקא בנותן מיד מן התנור לסל בעודן חמין מצטרפין, מדקתני אף הרודה ונותן, ודחה דא"כ הול"ל הרודה לסל, ובחדושי ר"ד הנדמ"ח הביא כן בשם הרמב"ן ודייק לה ממ"ד דדוקא בככרות נושכות זב"ז, ולדידיה ע"כ בחמין מיד עם יציאתן, וה"נ לדין מיירי ככה"ג דאז יש תועלת בצירופן שהן משביחות עי"ז, וצ"ל לפ"ז דבזמן שלשה עוד עיסה ואופה מיקרי חמין, דהא עובדא דרב יוסף הכי הוה מיהו בפסקי הרשב"א כתב דהו"מ למימר דמצרפין בתנור, משמע שלשה מיד, וכן לפי הרמב"ן ר"א מיירי כשלא היו בתנור יחד, והתחיל לאפות אחר שהוציא אלו לסל, ואפ"ה מצטרפין, וכ"כ בחידושי הריטב"א ובמהר"ם חלאוה ובנמו"י, ובמאירי בשם י"מ, ובחינוך מצוה שפ"ה בשם מורו, אבל סתמות הפוסקים דבכל ענין מצטרף, ויש לפרש דר"א חידש דמהני צירוף אף בזמן שנעשה לחם מפני שיש ענין בצירופן, וגם אז נקבע שיעור החשיבות כשזה המשך מהעריסה, ושייך לומר דקרינן ב"י עיסה חשובה, אבל לבתר דיליף קרא דלחם דמצטרפין, ה"ה דמהני צירוף כלי בכל ענין.

מיהו מסתברא דלענין צירוף שלא במתכוין יש לחלק ביניהם, דהרודה ונותן לתוך

הסל אפי' נתכוין לתתם בסלים בפ"ע, וכש"כ במתכוין ליתן לסל זה אע"פ שלא נתכוין לשם צירוף, בזה י"ל דשפיר מצטרפין, דסו"ס יש לו שיעור חשוב מלחם, אבל לאח"ז לא מצטרפין כשאירע שנתנן בכלי אחד, ומ"מ יכול לגרום חיוב כשיתנן בסל בכונת צירוף, ובזה מיושב מתניתין דנגעו זב"ז למש"כ לעיל דלר"א מצטרפין אף בלא מתכוין, דבבצק ובתנור וברדייה אם מתכוין שלא לצרף הר"ז טצדקי והרי המציאות שיש כאן כשיעור, אבל לאח"ז אין חשיבות בצירוף אלא כשכונתו לצרפן, ואף אם אין כונתו למצות חלה אלא לחבר כמות לחם יחד בכלי אחד אפשר דמצטרפין, וכ"כ בתור"פ בשם הר"י יחיאל דכשאינן בדעתו לצרפן אין הסל מצרפן, ולפמש"כ היינו דוקא שלא בשעת רדייה, ושלא למטרת צירוף.

אם צריך נגיעה בסל

הר"ש בפ"ב דחלה הוכיח מלשון מצרפן דאפי' נגיעה לא בעי, כדמוכחינן מהאי לישנא במנחות כ"ד א' דא"צ נגיעה, ותמה לריב"ל דמצריך נשיכה הא קתני מצרפן, ולכאורה לריב"ל שיעור לשון המשנה הוא דאף נשיכה שאחר אפי' שהסל מצרפן, ולא שייך לשאול מ"ט קתני מצרפן, דלשון צירוף שייך אף בנוגעין, ורק בדין כלי מצרף דיש לנו ללמוד הכל מלשון הכלי מצרף, בזה אר"כ דלא הו"ל לתנא למיתני מצרף כשצריך נגיעה דוקא, אבל במקום שהתנא רומז מהרישא דבעינן נשיכה שפיר קאמר ע"ז דמצטרפין ע"י הסל, תדע דבני ר"ח לא היו מסתפקין להצריך נשיכה וע"כ דהכא ממקו"א ילפינן הא דבעינן נשיכה, ומסקנת הר"ש נראה דא"צ נגיעה אף לא לענין מוקף, וטהורה וטמאה שאני דמקפיד על תערובתן, והתם אין הכלי מצרף, אבל נגיעה מצרפת כיון שהקפידא היא שלא יגעו זב"ז, וכיון דנגעי ע"י הפחות מכביצה הרי הם במציאות מחוברין.

השלחן משמש מעשה קרקע, [וכמו תנור שכ' הרמב"ם והגר"א דאינן מצרפין], אבל בתור"פ כתוב ליהור כשמניחין המצות על השלחן שלא יבלטו מהלזבו, וכ"כ בבה"ל סי' תנ"ז טבלא שאין לה לזבו כגון שלחן, ואפשר לומר דמיירי בשלחן שמסלקין הטבלא מע"ג כההיא דתנן שבת קמ"ג א', וצ"ע, והדבר מצוי כהיום שמניחין הפת בתיבות גדולות שאינם עשויין להטלטל עם הפת, ואם הם מחזיקין מ"ס אפשר לדון דכרקע דמו, והראשונים ז"ל הזכירו גם תיבה ובפשוטו דמיא לתיבות שלנו, ולא חילקו בדבר.

ויש להסתפק הי' הכלי מוטל על צדו ונתן בתוכו אם חשיב בתוך כלי, ולכאורה יש לפשוט מההיא דמנחות י"א א' דעד כאן לא קמיבעיא לן אלא בהפכיה למנא ודבקה בארעתא דמנא דלאו כתיקנו הוא, וכמש"פ בשטמ"ק שם, אבל על צדו כיון שמונח חשיב כתיקנו, ול"ד לבעיא דדבקה בדפניה דמנא דהתם מודבק ותלוי אבל כאן מונח, וצ"ע.

בדין שני כלים שנתנן בתוך כלי גדול

שני כלים שנתנן בתוך כלי גדול יש ללמוד מסוגיא דמנחות כ"ד א' דאינן מצטרפין אפי' נוגעין זב"ז, דהיינו דמפרשין התם בקפיזא בקבא דאפי' כלי קטן בתוך כלי גדול ונוגע אינו מצטרף, כמש"פ מנחות ס סק, ולהרמב"ם אפי' מחיצה בתוך הכלי משוי' להו כשני כלים אע"פ שהסלת מעל המחיצה ונוגעין זב"ז, ולרש"י בכה"ג מצטרפין כשהכל תוך דפנות הכלי, אבל בשני כלים ממש לא אשכחן מ"ד דמצטרף כדקתני הדיא שלא יביא עשרון בשני כלים, ומתפרש אפי' נתון בכלי אחד, (וגם י"ל תוכו ולא תוך תוכו), אבל במ"ב סי' תנ"ז סק"ז כתב דלענין צירוף לכשיעור אין להקל אף שהכלים פתוחים ומקורבים זל"ז אא"כ יניחם בתוך סל אחד או שיכסה עליהם במפה, דמה שהכלים נוגעין לא עדיף מנגיעה ועדיין צריך ס"ל, כ"כ בשעה"צ,

ולא אמור אין לנו מקור להצריך שיהיו נוגעין בכלי, אבל הסמ"ג והסמ"ק והרא"ש העתיקו דלר"א א"צ נשיכה וסגי בנגיעה, ולא הזכירו מההיא דמנחות, וכנראה פי' דלר"ח דקאמר אפי' כעבין מתפרש כמו לריב"ל בשל בבל שנושכות וע"ז קאמר דאפי' הני שאינן נושכות מצטרפין, וא"כ אין לנו בגמ' אלא עם נגיעה, מיהו אכתי מסברא י"ל דא"צ אפי' נגיעה ורק כלפי נושכות אמרו כעבין, וכ"מ בסה"ת שאין הכרע להצריך נגיעה, ומ"מ להלכה קאמר שיהיו נוגעין, ולהסוברים דדוקא בפת חמה שיש תועלת בצירופן לכאורה בעינן שיהיו מונחין יחד, ולא סגי בנגיעה המחברת כההיא דפחות מכביצה, ובבהגר"א סי' שכ"ה סק"ג מצריך נגיעה בסל, וכתב דנגעו זב"ז דקאמר ת"ק היינו משום דלר"א בעינן נגיעה וע"ז קאמר דסל מצרפן, וכ"כ בסה"ת דר"א אנגעו דרישא קאי, ואמנם במהלך הגמ' מתפרש כן דכולהו בנגיעה הראויה לנשיכה ובזה מחלקינן בין ככרות ש"ב לכעבין, אבל לר"ח מתפרש שהסל מצרפן ושפיר י"ל דא"צ נגיעה, ומלשון הטוש"ע סו"ס שכ"ה שכ' דלענין מוקף א"צ נגיעה משמעות דלצירוף צריך נגיע דסמכי א"ש ברישא ואם אינן נדבקינן והיינו דנוגעין, דלא מסתבר שיחלוק הטור על הרא"ש בסתמא, ועפר"ח או"ח סי' סנ"ז.

ביאור העורך בלבוזין, לפ"ז בשלחן גדול ובתיבה גדולה

ג. **שם** בעי ר"י טבלא שאין לה לבוזין מהו תוך כלי בעינן כו' אויר כלי בעינן כו' לכאורה נראה דהספק כיון שעשויין להטלטל עם הטבלא הרי הטבלא מאגדתן, דלגבי החשיבות סגי בכלי המאגדן, והא דנקט אויר כלי היינו לומר דאף המונחין באויר ואינם נוגעין בטבלא מצטרפין, ולפ"ז הי' נראה דבמונחין ע"ג שלחן גדול שאינם עשויין להטלטל עמו, אין לזה מעלת כלי, ואפי' יש לו לבוזין, דאין כאן דבר המאגדן, והרי

ועכ"פ נראה מדבריו דמהני סל לצירוף כלים, ואאמו"ר שליט"א תמה על מ"ש דכיסוי מהני לצירוף כלים, ונקט דיניחם בסל אחד היינו שיוציאם מהכלים לכלי אחד, אבל מהמפה נלמד לסל דכונתו עם הכלים, ולפמש"פ אף להפוסקים דא"צ נגיעה מ"מ בכה"ג אין הכלי מצרף כלים, ואפי' נוגעין זב"ז מע"ג הכלים לא מהני, אפי' בתוך חלל הכלי הגדול, וכהיום הדבר מצוי שעוטפים המצות בניר ניילון בתוך הקופסא ואין בכל חבילה בפ"ע כשיעור, ואם לא נצטרפו תחלה בכלי יש לחוש שיפתחם כולם ויצטרפו, אבל יתכן שעטיפה זו לא חשיבא כלי דבטלה לאוכל, ומ"מ לא חשיבא כנגיעה, וצ"ע ובירור במציאות אם לשין פחות משיעור חלה, ולדעת הגר"א אין תנור מצרף, וצ"ע, אבל כשכבר נתחייבו חשיב שפיר מוקף בכה"ג.

צירוף סל כשלא כל הפת תוך הסל ובדין צירוף סדין מלמעלה

כל"י שיש לו דפנות, והמצות מונחין מקצתן תוך הכלי ומקצתן בחוץ, הסכימו הב"י והרמ"א [והש"ך] והט"ז והגר"א יו"ד סי' שכ"ה דלא כהב"ח דא"צ בזה כיסוי מפה, דצירוף כלי כנשיכה וכיון שנשכו מלמטה מצטרפין כולן, וה"נ מסתברא דמה שבתוך הכלי ודאי מצטרף ולא אמרינן דכיון שמקצתו בולט לא יצטרף מה שבפנים, ולומר דחצי הככר הבולט פטור מחלה כשחציו שבפנים חייב זה לא מסתבר, וכיון דכולן חייבין ה"ה דמצטרפין, ולפ"ז מה שהצריכו כיסוי מפה היינו כשיש מזה שכולה בולטת משפת הכלי, ובזה הו"ל כטבלא שאין לה לזבז, דגודש שע"ג הכלי אינו בדין תוך, (וקצת יש לדייק כן דלזבז משהו עבדי ליה וסתמא הככר בולט).

ולפ"ז ממ"ש הגהת סמ"ק והטור סי' שכ"ה דכיסוי מהני יש ללמוד דה"ה דמהני ע"ג טבלא שאין לה לזבז, וכ"מ בש"ע סי'

שכ"ה ס"א שלא הזכיר בליטת המצוה והביא דיש מי שאומר דכיסוי מהני, ובפמ"ג סי' תנ"ז כתב דאין לסמוך במפה אלא כמ"ש במהרי"ל שנותנן תוך המפה ומקפל אותה מפה עליהן, ובזה ודאי חשיב תוך כלי, הובא בש"ך שם והמחבר כתב רק בשם יש מי שאומר, ועי"ש בפר"ח דהסכמת האחרונים דמהני, אבל באמת הדבר מחודש מנלן דכיסוי מפה משוי ליה כתוך כלי, ובמקצתן בתוך הכלי דהמפה כעין כיסוי הדבר מובן דעי"ז חשיב טפי צירוף, אבל כשכולה חוץ לכלי מנלן, ואין לפרש דברי הסמ"ק והטור כשמקצתן בולטין, דבאמת משמע מדברי הסמ"ק ותור"פ דגם בכה"ג מכסין במפה, שהרי הסכמת הפוסקים דבכה"ג מצטרפין בלא מפה וכמש"כ, וגם סתמות הסמ"ק והטור משמע דלעולם כיסוי ככלי דמי, וכמו שהבין בכה"ל שם, וכ"נ בפר"ח, ואמנם הפמ"ג החמיר בזה לדינא, ובבה"ל שם כתב דבכלי שיש לו תוך יש להקל בצירוף דעת הסמ"ג, והיינו משום דהוי ספק דרבנן כמ"ש בפמ"ג, [ועי"ש שהשיבוהו דאין ספק מוציא מידי ודאין], ובכיסוי ע"ג כלי שיש לו תוך כתב להקל אף לכתחלה, שוב שמעתי מאאמו"ר שליט"א דכונתו בדעת הסמ"ק דדוקא בכלי שיש לו תוך מהניא המפה להמשיך הדפנות ויועיל כשכל הככר חוץ לדפנות, אבל אין ללמוד מזה לטבלא שאין לה דפנות כלל, מיהו בספר נראה שקיבלו דעת השו"ע, הסמ"ק התיר אף בטבלה שאין לה לזבז.

לענין מוקף כתב במ"ב דסגי במקיף הכלים זל"ז ושיהיו פתוחין, ולפ"ז אם באנו לחוש דמפה אינה מצרפת כלים, יש להדר שלא לכסות במפה דעי"ז הו"ל ככלים מכוסין, כמ"ש אאמו"ר שליט"א דכל כלי כמכוסה בפ"ע ע"י המפה, ולא מצינו בפוסקים כיסוי מפה ע"ג כלי נפרדים, ואמנם דעת המ"ב דמהני אבל אין להחמיר בכה"ג דאפשר דקולא היא, והרי אף להמ"ב א"צ ד"ז לענין מוקף.

בדין אויר כלי בחלת ארץ ישראל

בשוי"ע יו"ד סי' שכ"ה ס"א סתם לקולא דאין אויר כלי מצרף לחיוב חלה, והיינו ע"פ הרמב"ם דבחלה דרבנן פטור מספק, וכמ"ש בש"ך דהאידנא כל חלה דרבנן, אבל הדבר צ"ע דלכאורה בא"י דעיקרה דאורייתא יש להחמיר, ובפסקי חלה להרשב"א כתב דבא"י יש להחמיר וסיים דאפשר דאף בא"י בזה"ז יש להקל, וכנראה ע"ז סמך הב"י, והרמב"ן העתיק הגמ'.

בצירוף תנור אם גרע מסל ובתנור אחר אפיה

ד. **שם** גמ' ר"י אומר תנור מצרפן, דעת הרמב"ן דתנור מצרף אף לר"א, ואמנם לריב"ל דמצריך נשיכה מובן דנשיכת תנור עדיפא, אבל למאי דקי"ל דא"צ נשיכה, יש בסל מה שאין בתנור, כיון שאינם עשויין לינטל עם התנור וכל ככר מונח במקומו, וכמו שאין נגיעת בצק מצרפת ה"ה שאין בתנור כח לצרף בלא נשיכה, ואמנם הרמב"ם והגר"א פסקו דתנור אינו מצרף, ודעת הרשב"א דתנור עדיף מסל ונ"מ"ש דרב יוסף מצי למימר דמצרפין בתנור, צ"ב דבפשוטו גומרין האפיה וחוזרין ולשון עיסה אחרת], אלא קשיא ליה מהירושלמי דתני סל ולא תנור, וזהו באמת מקור דברי הרמב"ם, והר"ד והר"ן ועוד ראשונים הביאו דברי הרמב"ן, ואמנם נראה דתנור לאחר אפיה אינו מצרף כסל, ורק כשנאפין יחד חשיבא עיסה כשיעור ע"י צירופן באפיה.

שם רשב"ג אומר ככרות נושכות זו מזו מצטרפות, הרמב"ם פסק דנשיכה מצרפת בלא צירוף סל, והיינו כרשב"ג, וס"ל דנשיכת תנור כנשיכת בצק, שהרי הבצק הוא הנדבק, ומה לי על הטבלה מה לי בתנור, וכ"כ בהגהות הגר"א דעד שישוכו דת"ק כולל ג"כ בתנור, ונראה דלא ס"ל דאיכא נשיכה בסל וכמשה"ק הכ"מ, ולשון ככרות באמת משמע שנדבקו באפיה, דמקצות שקודם אפיה לא

מיקרו ככרות, והרי מפרידן בזמן הנתינה לתנור, ולדעת הרמב"ן רשב"ג מיקל דבעינן נשיכה דוקא, ולכו"ע נשיכה מהניא בין בתנור בין בסל, ונראה דריב"ל סבר דרשב"ג לפרושי אתא דרק בכה"ג פליגי ר"א ור"ן, וכבר ביארו הרשב"א והכ"מ בכ"ז ע"ש.

בדין צירוף מינים בסל

ה. **דעת** הר"ש והגר"א דכל שמצטרף בנשיכת בצק מצטרף ג"כ בסל, שכתבו לפרש מתניתין דרפ"ד דחלה דמב"מ מצטרף היינו בסל לר"א, וכתב הגר"א דמשה קתני נגעו משום דלר"א סגי בנגיעה, ולפ"ז שני ככרות של שני בנ"א שאינן מקפידין מצטרפין בסל, וכן כוסמין וחטים, ושאר מינין שמצטרפין, ולכאורה ה"י נראה דאין ללמוד מנשיכה לצירוף סל, דבנשיכה במציאות העיסות מעורבות אלא שסברת מקפיד קובעת שזהו חיבור עראי, אבל אחר אפיה שכבר הוחלטה חלוקתן מנלן דסל מצרף, הרי אין להתחשב בזה שאינו מקפיד כיון שאין קשר ביניהם, והר"ז דומה לעושה עיסה ע"מ לחלקה בצק דפטורה, דה"נ הסל המצרף עתיד להתחלק, ויתכן שדבריהם דוקא בבצק אבל בככרות לאחר אפיה לא מהני סל, וגם בזה יש לדון, אלא דכ"ז שראויין להצטרף בנשיכה יש מקום יותר לומר דמצטרפין, וצ"ע, גם יש לדון מהו גדר אינו מקפיד שהרי אינו רוצה לערב החטים והכוסמין לגמרי, ובעלמא סגי כשאינו מקפיד על נשיכתן, וכאן צריך לחדש שהסל מצרף בכה"ג אע"פ שמקפיד על תערובת כולן כיון שעל נשיכה אינו מקפיד, וצ"ע.

ו. דינים העולים

א. כלי שיש לו תוך מצרף מה שבתוכו לשיעור חלה, בין בבצק בין בככרות לאחר אפיה.

ב. צריך שיגעו זב"ז בתוך הכלי, וכשלא נגעו מפריש בלא ברכה, ובדיעבד אם הפריש

מאותן שלא נגעו על אותן שנגעו דעת הט"ז והפת"ח להקל.

ג. י"א דדוקא כשנותנן חמין מן התנור לכלי מצטרפין, ועכ"פ סמוך לאפייה, וסתמות הפוסקים דבכל ענין מצטרפין, וכן נהגו, מיהו אם אירע שנצטרפו לאח"ז שתי ככרות יש להקל שאינן מצטרפין אלא במתכוין לצרפן, [הוספה, ר"ל במתכוין שיהיו ביחד לאפוקי אם בטעות נכנסו יחד לכלי וכיו"ב].

ד. אם נצטרפו שלא בכונה י"א דפטורין, ובשעת רדייה נראה דאין להקל בזה, דסו"ס יש כאן שיעור חשוב, בפרט כשיודע שמניחן יחד, ועי' לק' דין ה', ובכלי שאין לו תוך יש להקל.

ה. כלי המחובר לקרקע או שמחזיק מ"ס נראה שאינו מצרף, - אם נותן במקור שלא בכונת צירוף אפשר להקל דלא מצטרפין, עכ"פ כשהם בשקיות נפרדות, - שלחן גדול שאין הככרות עשויין להטלטל וכשאינן לו תוך יש להקל, ובפרט בלא כונת צירוף.

ו. הפכו על צדו משמע שדינו כיש לו תוך, וכן תיבה שפתחה מצדה.

ז. כלי שאין לו תוך סתם בשו"ע שאינו מצרף, והיינו דפטור מחלה אף בחלת א"י כיון דחלה בזה"ז דרבנן, וראוי להחמיר, ואם הפריש מזה על שבתוך הכלי הו"ל מן הפטור על החיוב, ובפמ"ג נסתפק בזה, ועי' בת"ל שמקיף בע"ג הגודש, וקשה להקל.

ח. נתנן בסדין או מפה ועוטפן סביב ע"י אותה המפה מלמטה למעלה דינו ככלי שיש לו תוך, אפי' נשאר מגולה באמצע מלמעלה אבל אם מונחות בכלי שאין לו תוך ומכסה במפה מלמעלה כתב בפמ"ג שאין זה מועיל, ואמנם כן ראוי להחמיר, וכ"ד אאמור"ר שליט"א מיהו משמעות הפוסקים להקל כמ"ש

בבה"ל, ואף בגודש כלי שיש לו תוך יש להחמיר אע"פ שבבה"ל הקיל בזה.

ט. נתן סדין ע"ג ככרות המונחות ע"ג קרקע או איצטבא, וכן אם כפה עליהם כלי, אין להקל דמצטרפות, אבל יש מקום להחמיר.

י. היו מונחות בתוך הכלי וכולט מקצת הככר לחוץ כיון שמקצתו בפנים הסכימו הפוסקים דא"צ כיסוי כלל ומצטרפין, והב"ח מחמיר, וכמ"ק בראשונים שנהגו לכסות במפה.

יא. היתה כל המצה בגודש הכלי יש להחמיר דלא מהני כיסוי מפה כדלעיל דין ח', ובבה"ל מקיל בזה, ולדעת הסמ"ג יש להחמיר בזה אף בחלת חו"ל ואף בלא כיסוי מפה.

יב. אין כלי מצרף כלים קטנים שבתוכו אפי' נוגעים זבי"ז והכלי עורך עליהם, וכש"כ שאין כיסוי מפה מועיל לצרפן, ולחומרא יש לחוש לדעת המ"ב דמצטרפין, [וכהיום מצוי שעוטפין מצות בנילון ומונחין שקיות נפרדות בקופסא גדולה ואם לא נצטרפו מקודם יש לחוש שיצטרפו אח"כ].

יג. לענין מוקף א"צ כיסוי מפה אף בכלים נפרדין, דסגי במה שפותח הכלים ומקרבן זל"ז, כ"כ במ"ב, ואפי' כשכולט מקצת לחוץ, אבל כשככר שלם מונח כולו בגודש כתבו הפוסקים דבזה כונת הסמ"ק שנהגו לכסותו במפה, ואין צורך דלא גרע משני כלים, (ובכלים נפרדין יש עדיפות שלא לכסותן לפמ"ש אאמור"ר שליט"א דהמפה ככיסוי נפרד לכל חבית, והרי עדיף שיהיו מגולין).

יד. תנור נחלקו הפוסקים אם מצרף, ואם נתן לתוכו אחר אפיה אינו מצרף, ואם נשכו בתנור מצטרפין.

טו. כל שמקפיד על תערובתן אין הסל מצרף, וכן בשל שני בנ"א, ואם אינם מקפידין, וכן בשני מינין שאינו מקפיד על תערובתן, משמע דמצטרפין, ולקולא צ"ע.

מכתב

בדין כיסוי מפה לצירוף מצות שע"ג השלחן כתב אאמו"ר שליט"א דמדברי השו"ע נראה דמהני, אף דבסברא נראה דלא פשיטא ליה ד"ז, ונקט מדברי הסמ"ק הם רק לענין מוקף, ובאמת דמ"ש הר"פ על הסמ"ק סי' רכ"ב אין לך כלי גדול מזה מיירי בכלי שיש לו תוך ומכסה את הכרות הבולטות במפה, דהו"ל המפה ככיסוי לכלי, אבל ודאי דכיסוי מפה לחוד ע"ג השלחן לא שייך לומר ע"ז שאין לך כלי גדול מזה, שהוא כלי גרוע, ודברי הר"פ בסמ"ק סי' רמ"ו אפשר לפרשם לענין מוקף מיהו ודאי דפשטותם לענין צירוף, ובאמת בכל בו נראה שפירש הדברים לענין צירוף, וכן נראה מדסתם הר"פ שמצרף כמו

סל, משמע לכל מילי, מיהו ודאי דמיירי במונחין ע"ג השלחן, שאין הדבר מצוי שיהיו מונחין ע"ג קרקע או בדף המחובר לקרקע.

והנה המנהג שכתב הר"פ בסי' רמ"ו הוא אותו מנהג שכתב בסי' רכ"ב, וא"כ י"ל שהיו מכסין בתוך כלי, או שבכל ענין היו מכסים, בין לצירוף בין למוקף, ובאגודה ואהל מועד משמע כמ"ש הש"ך בשם מהרי"ל שנתנום בתוך המפה ועטפום בה מלמעלה.

שוב הוסיף אאמו"ר שליט"א בספרו דמנהג הר"פ הוא לכסות תמיד העיסה שמפרישן ממנה, ונהגו כן בכל האופנים, אף כשא"צ צירוף, וא"כ אין ללמוד מזה לצירוף בלא כלי שיש לו תוך, דמה שנוהגין לכסות ע"ג השלחן, זהו רק לרווחא דמילתא, ועי"ש עוד.

סימן ג

בדין עיסה שדעתו לחלקה בצק

ויש לבאר מהו ענין הפטור של לחלקה בצק, הרי סתם עיסה עשויה לחלקה לככרות שאין בכל אחת כשיעור חלה, והחלוקה היא בעודה בצק, וא"כ באיזה אופן חידש ר"י פטור דלחלקה בצק, וכן הוכיח הגר"א ביו"ד סי' שכ"ו סק"ז מחלות תורה ורקיני נזיר שמחלקין אותן לככרות שאין בהם עשור, כדתנן במנחות ע"ז א' שעושין מעשרון שלש חלות, ואפ"ה שנינו שחייבין בחלה בעשן למכור בשוק, וכן הא דתנן פ"ד מ"א בשני קבין שנשכו זב"ז דמין במינו חייב מיירי סתמא כשיפריד החטים מן הכוסמין ולא יבללם יחד, ואפ"ה קתני שחייבת.

והנה בגונא דמתני' יש שתי סיבות לחלוקת הבצק, א' מפני שהוא לשאור ועשוי להתחלק לעיסות להחמיצן, ב' מפני שהוא שייך לכמה נשים שכל אחת מקבלת חלקה, ומהא דמפרש ר"י טעמא דנחתום שמא ימלך, ש"מ דאע"פ שהעיסה כולה של הנחתום, כיון שעשאה לשאור לחלקה בתוך עיסותיו הוא פטור משום לחלקה בצק, אי לאו שמא ימלך, ואין לומר דהיינו דוקא למכרה לאחרים לצורך שאור, דהו"ל חלוקה לכמה נשים, חדא דסתם לחלק מתפרש לחלק לעיסותיו ולא למכירה, וכן פר"ש והרא"ש, גם אין להחליט שיחלקנה ללקוחות, שהרי אפשר שאשה אחת תקנה שיעור חלה מן שאור, ואע"פ שאין זה מצוי, מ"מ א"א לסתום דלחלק היינו למכור, כיון שאין המכירה הכרח לחלוקה, ועוד דכיון שכל העיסה שלו אין מחשבת המכירה כלום, וע"כ דהפטור מפני שהעיסה אינה מחוברת ליחשב עריסותיכם, שהחיבור הזה הוא עראי ועדיין היא צריכה להתחלק לעיסות, ועוד דסתם ככרות של נחתום אין בכל אחד שיעור חלה,

א. פ"א מ"ז נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה, נחלקו בירושלמי ר"י ור"ל בהא דכולן פטורות ולא חשיבי כעיסת השותפין, [אע"פ שנבללו כולן ולא שייך להפריד לכל אחת חלקה], אם הטעם מפני שעשוין לחלקה בצק, או מפני שהנחתום כמירח עיסתן שלא מדעתן, שלא רצו להשתתף יחד, ואע"פ שידעו שהוא לש הכל יחד, מ"מ לא הי' קשר ביניהם לחשבן כמירחו ולשו יחד.

ופשטות הדברים דבין לר"י בין לר"ל לא חשיב שעת חובתה בצירופו של הנחתום, וכשתתן כל אחת מהן השאור בעיסתה הוא משלים לשיעור חלה כדתנן פ"ב מ"ו הן ושארין כו' חייבין, דכמו שלר"ל צירופו של הנחתום כמירח שלא מדעת חשיב, והו"ל כקודם צירוף, ה"ה לר"י דע"מ לחלק חשיב חיבור עראי וכמחולקת דמיא, וכ"מ בירושלמי פ"ד ה"א דהעושה עיסה ע"מ לחלק חיבור בטבו"י ואינה חיבור בחלה, הרי מבואר שהחסרון מפני שאינה חיבור לחלה, שאם זה פטור בגדר העיסה שאינה לאפיה עדיין, א"כ מה ענין זה לשנותו ביחס לטבו"י, אלא ודאי טעם הפטור בחלה מפני שהצירוף עראי, שהרי עשויה לחלק.

והא דקתני נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, לר"ל זהו עיקר החילוק שהנחתום צירף חלקם שלא מדעתן, ולר"י זהו החילוק בין הרישא לסיפא, דברישא שהכל של הנחתום ובידו לימלך ולעשותה עיסת פת חייבת, אבל כשהקמח של הנשים שנתנוהו לו לעשות שאור, ע"כ יחלקנה להם ואינו יכול לימלך.

מובן בפשיטות שהחלוקה שלאחר גמר הלישה אינה מגרעת בשלימות הצירוף של עריסותיכם של הלישה.

העושה עיסה לחלקה בצק דפסור דינה כקב שנתגלגל דחוזרת להתחייב אם יצרפיה, כגון אם יחליט שלא לחלקה תתחייב מיד כמ"ש בירושלמי בנמלך דנחתום, דכל קב כ"ז שאין לו כשיעור חסר בחשיבות העיסה וכפירורין דמי שעדיין לא הגיעה שעת חובתה, וה"ה בלחלקה בצק שהחיבור עראי וחשבינן לה כמחולקת לפחות מכשיעור, ועסק"ג.

ב. **שם** במשנה נחתום שעשה שאורו לחלק חייב בחלה, פר"ש ורא"ש לחלק לעיסותיו, וכ"ה פשטות הלשון מדלא קאמר למכור, וגם למכור אינו מכריח שתתחלק העיסה, וע"ע סק"א בזה, ולפ"ז מבואר דאף כשמחלק לעיסותיו חשיבא לחלקה בצק ופטורה לר"י, וגם לר"ל נחית תנא לאשמועינן שאין פטור של לחלקה בצק, דעיקר חיוב עיסת שאור שמעינן בסיפא.

ויש גם חידוש בעיסת שאור שחייבת בחלה אע"פ שנעשית כדי לפוסלה מאכילת כלב שזהו גדר שאור, כדתניא בתוספתא דביצה פ"א ה"ג, ועי"ש בגמ' ז' ב', אפ"ה חייבת בחלה כיון שסופה להיות עיסה הנאכלת, ומשמע מזה שאף השאור עצמו חוזר ונעשה ראוי ע"י העיסה, ולא רק שהוא מתבטל ואינו ניכר, אלא נבלע בבצק ונעשה ראוי, ואפשר שהוא כמלח בעיסה, ולכן הוא משלים לשיעור חמשת רבעים, ונקרא עריסותיכם ע"ש סופו, ומ"מ אם הי' מתחלה שאור מסתברא שלא הי' מתחייב בעריסה זו, כיון דלא קרינן ביה עריסותיכם, והשתא נמי אפשר שחייב להפריש לכהן בצק הראוי ולא להמתין עד שיעשה שאור.

ולפ"ש **שמנ"ת** סק"א כל פטורא דלחלקה בצק הוא רק דומיא דשאור, וגם דינא סיפא דעיסת כמה נשים לא מיפטרא מפני

ולא חשיב לחלקה עי"ז, ומה לי לחלקה אחר אפייה או קודם אפייה, מיהו בזה י"ל דבעינן שיחלקה לאנשים קודם גמר הלישה עי' להלן.

נמצינו למדין דהפטור של לחלקה בצק הוא משום דחשיבא כפחות מכשיעור, דכיון שהחיבור הזה הוא עראי ועומד ליחלק נמצא שעדיין אין כאן עיסה כשיעור, מיהו כ"ז שמחלקה בעודה בצק, דהיינו כשלאחר החלוקה עדיין עוסק בלישה של החלקים הנפרדים, דומיא דשאור שעדיין צריך ליתנו בעיסה אחרת ולבללן ולגלגלן יחד, וה"ה אם רוצה לערב מקצת מעיסת חטים זו בעיסה של מין חטים אחר, שהחלוקה היא באמצע הלישה, דכיון שהשלמת העריסותיכם היא בעריסה השניה, הרי החיבור של עכשיו עראי.

אבל אם החלוקה לככרות נעשית לאחר השלמת הגלגול של העיסה, זה אינו ענין של לחלקה בצק, כיון שהשיעור עריסותיכם גמור וקבוע, והחלוקה לעריכה היא שלימות ולא חסרון, שכבר נשלם שלב העירוס והגיע שלב העריכה, ולא מיקרי לחלקה בצק אלא כשמחלק את הבצק, דהיינו בזמן עשיית הבצק והשלמת הגלגול, ולא כשכבר נשלם חיוב חלה בעריסה המושלמת, והחלוקה של עריכה היא כחלוקת ככרות לאחר אפייה, או כחלוקת לחם שנצטרף בסל, שאין חלוקה זו מחשיבה את החיבור הקודם כעראי, שהיא חלוקה של מכאן ולהבא ולא כמגלה למפרע כלום, משא"כ בשאור וכיו"ב שהחלוקה מגלה שהחיבור הקודם הי' עראי.

וגדר החילוק בין לישא לעריכה יש לזה מקור בתורה, דתנן במנחות נ"ז א' שאם החמיצו שייריה עובר בל"ת, וחייב על לישתה ועל עריכתה ועל אפייתה, הרי שהשלב של עריכה מוגדר כמלאכה בפ"ע שלאחר הלישה, וחייב עליה בפ"ע, וכן בירושלמי שבת פ"ז ה"ב אמרו שחייב משום אב מלאכה על לישא לחוד ועל לעריכה לחוד, וכיון שכן הרי הדבר

חלוקת הנשים, דכיון שנבללו יחד נעשית כעיסת השותפין שחייבת, והפטור הוא רק בגלל שהוא שאור ועשויה לחלקה לבצקות אחרים, ולר"ל אם צירפן בהסכמתן באמת כולן חייבות, ולר"י אם עשוין לחלקה בככרות הערוכין חייבת אע"פ שהיא של כמה נשים, ורק מפני שמחלקין אותה שאור פטורה.

שם חייב בחלה, מפרש בירושלמי טעמא דבדעת הלכות הדבר תלוי שמא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה, פי' דעיסת שאור מניחין אותה להחמיץ עד שתפסל מאכילה, ואם יזדמנו לקוחות שצריכין פת לאכילה במשך כמה שעות עד שתחמיץ הוא יעשה אותה עיסת פת, וכיון דמעיקרא דעתו על עיסה זו שאם יזדמן יעשנה פת, קרינן ביה עריסותיכם במוחלט, כיון שאין החלוקה מוחלטת, ולשון הרמב"ם שאם לא תמכר יעשנה פת, משמע שהוא מוכרה לשאור קודם שתחמיץ, שאם מוכרה כשהיא שאור מה יועיל אם לא תמכר, ודוחק לומר שיעשנה פת היינו שיתן השאור בעיסתו, אלא שהרמב"ם פירש שעשה שאור למכור לכמה בנ"א, ובר"ש ורא"ש מבואר כגרסתינו, ובר"ש הגרסא ונטבלו מיד, והיינו שיעשנה פת קודם שתחמיץ, ובאמת לא הוזכר כאן בירושלמי לשון שמא ימלך, דמעיקרא נותן דעתו לשניהם, שמצוי שמבקשים לקנות פת.

שם ונשים שנתנו לנחתום כו', גרסת הירושלמי והראשונים ונשים בוא"ו, ומתפרש כמו ודוקא נחתום אבל נשים לא, דיש חילוק בין נשים שנתנו ובין נחתום, ולר' יוחנן בא התנא לבאר דחייב הרישא דוקא מפני שהנחתום עושה לעצמו ובידו לימלך, אבל נחתום שקיבל הקמח מן הנשים ואינו יכול לעשותו עיסת פת למכור ללקוחות, הר"ז פטורה מדין לחלקה בצק, ומדקתני שאור הר"ז מוכיח שדעתו לחלקה לעיסות, ונקט נחתום משום רישא, ולר"ל נקט נחתום משום סיפא שצירף עיסות שלהן שלא מדעתן, ורישא

קמ"ל דלחלקה לעיסות אינו פוטר, וששאור חייב.

שם אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה, יש לעי' ואם יש כשיעור מאי, הרי סתמא אין האשה משתמשת בה לעיסה אחת, שאין דרכה לעשות עיסה גדולה שהשאור שבה יש בו שיעור חלה, א"כ עדיין היא עשויה לחלקה בצק, וי"ל דמה"ט לא קתני אם יש בשל אחת מהן כשיעור חייבת, וקתני רק שאם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורין, [לומר דמיירי בעתיד לחלקה לפחות מכשיעור], לפי שהדבר תלוי אם דעתה לחלקה לכמה בצקות, וגו' בכלל הלשון בשל אחת מהן כשיעור דהיינו שיעור שאינו עתיד ליחלק, והערוני לזה], אבל לא מסתבר לומר דסגי בזה שהנחתום שלש אותה אינו עשוי לחלקה, ולגבי ידיה החיבור מושלם עד שיוציאנה מרשותו, דסו"ס ידוע שעשויה ליחלק והחיבור עראי.

והקשו בירושלמי דאפי' יש בשל אחת מהן כשיעור יעשה כדבר שלא נגמרה מלאכתו ויהא פטור מן החלה, כדאשכחן בנוטל בלגין מן הבור ועתיד להחזיר את המותר שלא נטבל אע"פ שהוא מסונן, ובפשוטו הקושיא על זו שיש לה כשיעור חלה בשאור שלה, [דשאר הנשים אין מפורש במשנה שחייבות, ועי' סק"ג בזה], שהרי עתידה להכניס השאור בעיסה בתחלת גלגולה שעדיין לא נגמרה מלאכתה, ועוד שהשאור עצמו כיון שאינו ראוי לאכילה חשיב כלא נגמרה מלאכתו עד שיעשה ראוי ע"י העיסה, וכע"ז אמרו בירושלמי ריש פ"ג לענין הנוטל לאכול עראי מעיסה שלא נגמ"מ.

ומדלא משני מידי משמע שהתירוץ פשוט, ולכאורה החילוק מפני שמתחלה היתה עיסה הראויה לפת, ואינה חוזרת ונעשית כדבר שלא נגמ"מ, ואמנם בלגין ג"כ מיירי שמה שבלגין מסונן ונגמ"מ, ושמעתי

וגרסת שמא לא ימצא לקוחות צ"ע, [וכנראה נשתרבבה מחלות תודה ה"ד ששם הגירסא הנכונה שמא לא ימצא לקוחות כמ"ש הרא"ש והרש"ס וכדמוכח פסחים ל"ח ב'], שאם הכונה שמא לא ימצא לקוחות לשאור, מה הוא מסיים וחוזר ועושה אותה עיסה, הרי בכל ענין השאור ניתן בעיסה, והול"ל ונותנה בעיסה שלו, שהרי רק זהו החילוק אם בשלו או בשל לקוחות, ול"ד לחלות תודה שאם ימצא לקוחות יעשום לתודה, ואם לא ימצא יצא בהם למצת חולין, ועוד שאין שום רמז ברישא שעושה שאור למכירה ותלוי בלקוחות, והרי הדבר פשוט יותר שהנחתום מכין שאור לעיסותיו, ואיך העלים התנא עיקר סיבת החיוב, דודאי בלשון לחלק מתפרש לחלק לפחות מכשעור, ונמצא שענין הלקוחות אינו מרומז כלל, שאין הדבר מצוי שימכור נחתום שאור, דנימא דסתמא הכי הוא, ועוד דמעיקרא כל נחתום מכין שאור גם לעצמו וגם ללקוחות, ואינו עושה שאור המיועד דוקא ללקוחות, וא"צ לימלך כלל, דכמו שכשאר לקוחות נותנו בעיסותיו, ה"ה מעיקרא נוטל ממנו גם לעיסותיו.

שם שמא ימצא לקוחות כו', יש כאן חידוש דמכח שמא זה חשיבא עיסה שיש בה כשיעור, דבשלמא בחלות תודה שהפטור מפני שאינה עריסותיכם מהני טעמא דשמא לא ימצא לקוחות, שזה מחשיב לה עריסותיכם, שהוא הבעה"ב להחליט אם העיסה תהא שלו, ונותן דעתו שתהא לעצמו, אבל בעינן צירוף לכשיעור נהי דשמא לא יחלקנה, אבל סו"ס הצירוף הזה סתמו עומד להתחלק, ומ"ט מהני להחליט החיוב משום צד רחוק שלא תתחלק, ויש לפרש דכיון שהעיסה מחוברת הרי הכונה לחלקה מיוחדת, וכיון שאין החלוקה מוחלטת, אין בה כח לעקור את הצירוף הקיים, וגם אפשר לראות את החלוקה כדעתו לקלקל העיסה, וסגי בצד שלא תתקלקל לחיובה במוחלט.

מאמרו"ר שליט"א דשאני התם שנטלו מהבור ומחזירו לשם, ולכן יש לו זיקה לבור שלא נגמ"מ, שנטילתו עראי והוא נגזר אחר הבור, אבל כאן השאור לא שייך לעיסה החדשה, אלא שדעתו להביאו לשם, ולא חשיב כקודם גמ"מ עי"ז, [ומדברבנן ודאי יש לאסור אכילת עראי מה"ט, אפי' אם מדאורייתא הוי כקודם גמ"מ], ובני יוסף נ"י העיר דאפשר דבניחותא קאמר שהדין כן שעדיין מותר לאכול ממנה עראי כקודם גמ"מ, וניחא שלא הוצרך להשיב כלום, וכדמתפרש לשון זה בפ"ג ה"א, אבל פשטות הדברים דזו שיש לה כשיעור כבר חייבת, דוומיא דנחתום שכבר נתחייב לגמרי, וכמ"ק בפ"ג מ"ח.

ואפשר שאם עשה שני קבין שאור כל קב בפ"ע ואח"כ צירפן, דפטורין אפי' אינו עתיד לחלקן, כיון שמתחלה נצטרפו במצב של קודם גמ"מ, ול"ד לעיסה שהיתה ראויה ונעשית שאור, שכבר נתחייבה כשהיתה ראויה, ואפשר דבלא"ה לא מצטרפין במצב זה, דכיון שאינם ראוין לאכילה, לא מהני ע"ש העתיד.

ג. **ירושלמי** פ"א ה"ה א"ל לא תתיבני נחתום כו' שמא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה, ביאור הדברים דר"י סבר דלהכי קתני במתני' נחתום ולא קתני סתם העושה שאור לחלק, משום דנחתום תלוי בדעת הלקוחות, שאם יבאו לקוחות שצריכין לחם יעשה אותה עיסת לחם, ומבואר מזה דמעיקרא עשה העיסה לעצמו שאור לעיסותיו, למאי דגרסינן שמא ימצא לקוחות, וש"מ דמעיקרא לא עשאה בשביל לקוחות, וכן הדבר בהוה שהנחתום מכין שאור גדול לכמה עיסות, ומצפה שמא יבואו לקוחות לקנות עוד פת, ויעשה עיסה זו לפת, ויניח אחרת להחמיץ, שאם לא ימכור לקונים כעת מיד יפסיד, והשאור בלא"ה שוהה כמה ימים.

יש לעי' העושה עיסה כשיעור ע"מ לאפותה בשני זמנים, כגון שא"צ כמות גדולה כזו, ומשאר חציה לשבת הבאה בהקפאה, ומ"מ מגלגל כולה בשבת זו כדי להתחייב בחלה, האם יש בזה חסרון דלחלקה בצק, ולכאורה עדיף מעיסת חטים וכוסמין שנשכו זב"ז, דודאי עתיד לחלקן בצק, ומ"מ כיון שאינו מקפיד מצטרפין, א"כ כ"ש עיסה שכולה חטים בלולה ואין שייך בה קפידא דודאי מצטרפת, ולדעת הפוסקים דדוקא לחלקה לאחרים הכא לחלקה לעצמו הוא, ולדעת מרן זללה"ה דדוקא אם מקפיד על הככרות שלא ישכו זב"ז, הכא לא מקפיד מידי, ואפשר דהכא עדיף משמא ימצא לקוחות, דהתם יש לו צורך גמור בחלוקה, אלא שיתכן שימלך לצרפה, אבל כאן אין לו סיבה חיובית בחלוקה, וניחא ליה בצירופה כדי להתחייב, ואמנם אין לו צד שימלך, מ"מ לא חסר בחשיבותה, ועפ"ת סי' שכ"ו בשם בית אפרים דבעינן שדעתו לצרפה בסל וכיו"ב ועכ"פ לאפותה יחד, אבל לא מצאנו מי שיפרש כן, וכנראה בדברי מרן זללה"ה שלא נקט כן, וכ"ש לפמשנ"ת לעיל דדוקא במחלק את עשיית הבצק פטורה, [ולפי דברינו אפי' דעתו לעשות כל ככר בתבלינים אחרים חייב], ומסתברא שאפשר לברך על הפרשתה.

בדין העושה עיסה ע"מ לחלקה לאנשים שכל אחד יאפה חלקו בביתו, אם העיסה שייכת לכולם זהו דין לחלקה בצק לדעת הרמב"ם והגר"א, [ובפשוטו משמע שהחלוקה לאנשים גורמת הפטור דמאחר שכבר היתה בלולה לא שייך לדון במקפיד דהו"ל כביתו שנפל, מיהו אפשר שהפוסקים סתמו בזה פירשו דמיירי דוקא כשמקפידין לאחר חלוקה שלא ישכו זב"ז, ואע"פ שמעיקרא היו עיסה אחת, חוזרין ומקפידין משחלקו, ולפ"ז באין מקפידין חייבת, וצ"ע בגדר הדברים], וגם בזה לדעת מרן זללה"ה לקוטים ס"ב חייבת אם אינו מקפיד על נשיכתן לאחר החלוקה, וכ"ה

פשטות הדברים בשתי נשים שאינן מקפידות שאמרו בירושלמי פ"ד ה"א שחייבות, אע"פ שבודאי מפרידות הנשיכה ואופות כל אחת הקב שלה בביתה ואפ"ה חייבות, וכן לדעת הראב"ד חיישינן שמא תמלך כיון שהעיסה כולה שלה, וכן לדעת הר"ש דלקמן סק"ו שפירש הירושלמי כשהפרישו חלה, (ודברי הר"ש פ"ד מ"א יתפרש במקפידין ונתערבו שלא מרצונו, וצ"ע), וכן לפמשנ"ת לעיל סק"א כל שהחלוקה לאחר גמר הלישה אינה פוטרת כלל, מיהו לענין ברכה אין לברך בכה"ג על ההפרשה, אבל אם כל העיסה שלו ויכול לימלך ומחלקה רק בשלב של הככרות ואינו מקפיד על נשיכתן, המיקל לברך יש לו על מי לסמוך, [דהא במתני' רק נשים שנתנו דהיינו שהוא מחויב לחלקה להם, ובצירוף שאינו מקפיד גם לא על הככרות, אע"פ שמחלקן אח"כ, דמי לחלוקת ככרות לאחר אפייה], ונפ"מ נמי במצרף מצות בסל ע"מ לחלקן לאחרים, היכא שהן שלו אם מברך על הפרשתן.

ד. פ"א מ"ז אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה, כבר נתבאר לעיל סק"ב דאף ביש בשל אחת כשיעור הדבר תלוי אם היא נותנתו בעיסה אחת או שמחלקתו לעיסות, ויש לעי' אם ביש בשל אחת כשיעור נתחייבו כולם, ולפמשנ"ת לעיל סק"א דהחסרון של לחלקה בצק דחשיב חיבור עראי, מסתברא דלא מהני זה שיש לאחת כשיעור לעשות את השאר כחיבור קבע, ורק להסוברים דבעשויה לחלקה בצק חשיבא שעת חובתה לפטור, והיינו משום דחשבינן לה כעיסת כותח וסופגנין וכלבים, בזה י"ל דסגי במקצתה עיסת פת לחייב את כולה, אבל אם החסרון בשיעור דהו"ל חיבור עראי הרי כל מה שנתחבר באופן עראי ואין בו כשיעור פטור.

ומה"ט לא שייך להקשות איך מצטרפת זו שיש לה כשיעור, הרי עיסה של שאר

הנשים מפסיקה ביניהם, וכמשה"ק הירשלימי פ"ג ה"ד בעיסת גוי שתפסיק בשל ישראל, דהכא ראויה עיסתן להתחייב, ועדיפא מדבר שניטלה חלתו, ורק להסוכרים דלחלקה בצק כעיסת כותח חשיבא, שיך לשאול כן, ולתרץ כבירושלמי דמחובר ע"י גידין או דכולה מתחייבת.

ובזה מיושב דמתני' מתפרשת לר"י כמו לר"ל, דהא לדידיה ודאי אותן שמירח בצק שלהן שלא מדעתן פטורות, וטוב להשוות גם דברי ר"י דגם לדידיה רק אותה שיש לה כשיעור חייבת, ובאמת עיקר כונת התנא לומר דסיפא מיירי בעשויה לחלק דומיא דרישא, וכיון דלא תלוי בדעתו הרי היא פטורה, ומתפרשא הכי נחתום שעשה שאור לחלק לפחות מכשיעור חייבת, ונשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור ולחלקו לפחות מכשיעור לכל אחת פטורה, ולא בא לפרש בלשון אם אין בשל אחת מהן כשיעור כדי שנדע דבענין אחר חייבת, אלא לבאר דמיירי במחלקה לכל אחת פחות מכשיעור, וכיון שלא בא להגדיר דין העיסה כשיש לאחת כשיעור, א"כ אין לדייק מלשון זה לחייב כל העיסה כלל, ומתפרשא שפיר שכל אחת שאין בשלה כשיעור פטורה.

מידהו כשיש בשל אחת כשיעור, יש כאן תערוכת של החייבת והפטורות והדבר תלוי בדיני ברירה איך לחלק הפטור והחייב, ולמ"ד יש ברירה ניהא, ולמ"ד אין ברירה צריך להפריש ממקו"א, [ועי' בסמוך בזה], רק על זו שיש לה כשיעור, ועל אלו שאין להם כשיעור לא חיילא ההפרשה כלל, והשאור שלהם מצטרף בעיסתן להשלים לכשיעור שהרי עדיין לא הגיע שעת חובתן כלל, מיהו אם החייבת הפרישה על חלקה בכל מקום שהוא, הרי לכל אחת יש ספק שהשאור שלה כבר נפטר, וזו שקיבלה כשיעור יכולה להפריש מיניה וביה כיון שעכשיו זכתה בשלהן ומתחייבין אצלה, [לפי מה שנקטנו

ה. פ"ג מ"ה העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור חלה פטורה מן החלה, בספרי זוטא הובא בילקוט ובפי' הריב"מ צ' קתני אמיצוטא דגוי מעריסותיכם מכאן אמרו כו' ומבואר שיש חידוש בפטורא דישאל ונכרי אע"פ שאין בשל ישראל כשיעור, וכפשטא דמתני', ונראה דממשנה זו למדנו גם לעושה עיסה מקב שניטלה חלתו והוסיף קב שלא ניטלה חלתו דפטורה, דהי' מקום לומר דכיון שהקב הזה הוא חלק מעיסה חשובה, הרי הוא מתחייב בחלה, שהרי חיוב חלה בכשיעור אינו מפני הרכוש אלא מפני חשיבות העיסה, וסו"ס עיסה חשובה היא, ויתחייב להפריש מן הקב שלא הופרש ממנו, וקמ"ל דכיון דלא קרינן ביה עריסותיכם של חיוב כשיעור, אינו גורם חיוב כלל.

ואפי' נימא דהא פשיטא שאינו מתחייב בפחות מכשיעור, אכתי יש לדון בק ישראל וקב נכרי שיחול פטור גם על של הישראל, [כיון שחל כאן דינים על כל העיסה מכח הצירוף, משא"כ בניטלה חלתו שא"צ חלות פטור על קב זה], ונפ"מ שאם חלק וחזר והוסיף פטור מן החלה, דכמו שמועיל גלגול נכרי למהוי שעת חובתה ולא תחזור ותתחייב, ה"ה דיהני לפטור את של הישראל וקמ"ל מתני' דפטורה מן החלה דלא חשיבא שעת חובתה כלל, כיון שאין קב הגוי משלים לחיוב, ה"ה שאינו קובע פטור, [וזה נלמד מיתורא דמתני', וגם הלשון משמע שהשיעור

ידידה, ופליגי אמתני' דחלה, כי היכי דפליגי ארשב"ג ורבי.

אבל הר"ש מפרש דל"ק מודה ביש בשל ישראל כשיעור, וזה קשה דהא תרומה לעולם יש בשל ישראל כשיעור, ואפ"ה פליגי, ועו"ק דבאין בה כשיעור לא איצטריך מיעוטא דשותפות נכרי, שהרי גם קב שניטלה חלתו וקב הקדש אינם משלימין לשיעור, ובסה"ת בשם ר"י כתב לחלק בין שותפין שקנו מתחלה הקמח בשותפות, לבין שתי עיסות שנבללו זו בזו, או אפי' שני קבין קמחים שנבללו בעיסה, דלא ממעטינן אלא שותפין דמעיקרא, שכל הקמח הי' בשותפות, שלכל אחד יש חלקו בכל מקום, ואין שום חלק שמבורר לאחד מהם, משא"כ בעירבו כל אחד קמח שלו, דחזינן ליה כשני מינין, וכחולין ותרומה דלא מצטרפי בבלול, ונשאר חלק התרומה מבורר לעצמו, ובכה"ג גם למאן דפטר שותפות נכרי, מ"מ אם יש בשל ישראל כשיעור חייב, דלא נעשית עיסת השותפין, רק עיסת ישראל שמעורבת עם עיסת גוי שבאמצע.

והדברים מחודשים דודאי עיקר מתני' מתפרשת גם בעושה עיסה בשותפות שקנו הקמח ביחד, ואם בכה"ג פטורה לא יתכן לסתום דביש בשל ישראל כשיעור חייבת, ואמנם לא קתני הכי בהדיא אבל מתפרש כן, ועוד דכל שהסכימו לעשות עיסתן יחד אע"פ שכל אחד הביא קמחו, ממילא נעשו שותפין בכל העיסה, והו"ל עיסה של שותפות גוי.

ועכ"פ למאי דקי"ל דשותפות גוי חייבת בתרומה וה"ה בחלה כמבואר חולין שם, [דכיון דאיכא גז"ש מתרומה תו לא ממעטינן כלל שותפות נכרי מעריסותיכם, וכן שותפות ישראל לר"א], א"כ מתני' כפשטה בכל גונא, ותליא בפלוגתא דרבי ורשב"ג גיטין

של ישראל נקבע לפי חלקו בלבד, שלא דן התנא על חלקו של גוי, וכאילו קתני שדנין חלקו של ישראל כאילו הוא לבד, וה"ק אם אין בשל ישראל כשיעור חלה פטורה כאילו היתה כולה פחות מכשיעור, ואפשר שאם הדין נותן שיחול על של ישראל פטור דשעת חובתה ראוי שבאמת יתחייב חלקו], ולפמשנ"ת לקמן סק"ו מהירושלמי אף הקב של גוי לא נקבע בפטור, שעדיין לא הגיעה שעת חובתו עי"ש, ולפ"ז קמ"ל מתני' שאם אין בשל ישראל כשיעור פטורה מן החלה לגמרי, שעדיין לא הגיעה שעת חובתה, ואפי' חלק הגוי יכול לחזור ולהתחייב, שאם יקחנה ישראל מן הנכרי מתחייב, ואם יש בשל ישראל כשיעור חלה חל פטור גם על חלק הנכרי שלא יתחייב יותר, כיון שהוא חלק מעיסה החייבת, ונפטר משום גלגול נכרי, ועמש"כ עוד בזה לקמן סק"ו.

ועוד למדנו ממתני' דבישראל וישראל כה"ג אע"פ שאין בשל אחד מהן כשיעור חייבין, וכן דקדק בסה"ת, ואע"פ ששותפות בחלה ילפינן מתרומה, חולין קל"ה ב', והתם הרי בכל שהוא הוי כשיעור, וה"נ נימא דבעינן שיעור חלה לכל אחד, קמ"ל מתני' דסגי בעיסה החשובה להתחייב, וחל החיוב על השותפין, דשיעור חלה עיקרו בחשיבות העיסה וכמשנ"ת.

ועוד למדנו ממתני' דביש בשל ישראל כשיעור חייבת, ובפשוטו אתיא כמ"ד שותפות נכרי חייבת בתרומה ובחלה, ודלא כל"ק חולין קל"ה א', ולא הקשו מינה בגמ', דה"נ מייתי התם רשב"ג ורבי דסברי שותפות נכרי חייבת בתרומה וה"ה בחלה, אלא שהל"ק רצה ליישב דרבנן ור"א פליגי רק ברה"ג ולא בתרומה, ולכן תירצו דכו"ע שותפות עכו"ם פטורה, דנראה לו דוחק לחדש דבתרתי פליגי, וכיון דלר"א דגנן לשותפות גוי ה"ה לרבנן

מ"ז ב' בין נשתתפו בקמח בין הביא כל אחד קמחו דממילא נעשו שותפין.

ולפ"ז מה ששאלו בירושלמי דלהוי כעיסת גוי באמצע צ"ב, דכיון שכולה גם של ישראל, מה שיין להזכיר גוי באמצע, ובסה"ת דייק מזה דמיירי שיש קמח ידוע לישראל, והקמח הידוע של הגוי אם אין בילה הוא כחוצץ באמצע, אבל באמת בסוף פרקין בירושלמי אמרו גם ביין שבבור שהוא מעורב ע"י גדיין, וש"מ שגם במקום שיש בילה נקטינן כהאי לישנא, והתם ודאי כחד שותפות חשיבא, וא"כ גם כאן יש לפרש שהקושיא היתה דמכח ברירה נחוש להפסק של חלק הגוי, ואם אין ברירה אבל כלפי שמיא גליא החלק המבורר ג"כ יש לחוש להפסק, אבל לפמש"כ כיון שהסכימו לבללה יחד חזרו שניהם שותפים במקח.

ואאמו"ר שליט"א כתב בס"ח סק"ד דלישנא דמתני' משמע דמיירי בשהביא כל אחד חלקו, וכפי' הסה"ת, מדלא קתני ישראל ונכרי שעשו עיסה בשותפות, ולשון העושה עיסה עם הנכרי משמע שיש כאן של נכרי והישראל משתתף עמו, ובודאי שהדין אמת אלא דלמש"כ מיד שהסכימו לבללן יחד נעשה כל אחד שותף בקמח של חבירו, ולישנא דמתני' דנקט הכי הוא כהמשך לרישא, נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטור כו' והעושה עיסה עם הנכרי ולא עבור הנכרי בלבד, ואפשר דבלשון זה מתפרש שהישראל הוא העושה כמו ברישא, מיהו באמת אין חילוק מי עושה, רק קמ"ל לרבותא דאף בכה"ג פטור, אם אין בשלו כשיעור.

נמצינו למידין דשותפות נכרי חייבת בחלה ביש בשל ישראל כשיעור, אפי' חלק הנכרי רוב, כיון שאין כאן חלק מבורר אלא כל אחד שותף בכולה לפי חלקו, בין נשתתפו בקניית הקמח, בין נתנו כל אחד קמחו, בין נתנו כל אחד בצקו, דכיון שבלולו יחד ברצון

הו"ל שותפין גמורים, ולענין ההפרשה אם אין ברירה ויש בכל חלק חיוב חלה מפריש משל הישראל דחלה סגי בכל שהוא, ואם יש ברירה מפריש לאחר שקיבל חלקו, אבל לדעת תו' גיטין מ"ז ב' דאם אין ברירה יתכן שכל החיוב ביד הנכרי, א"כ יש לחוש שנוטל משל נכרי על של ישראל, ויצטרך להפריש מעיסה אחרת, או שיטול חלה יותר מחלקו של נכרי.

ואפשר דלהכי לא קתני אם יש בשל ישראל כשיעור חייבת בחלה, דהוה משמע שמפריש ממנה כמכל עיסה, ובאמת הדבר תלוי בפלוגתא דרבי ורשב"ג.

ו. **ירושלמי** פ"ג ה"ד ארכב"ח שני גוים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו כו', חייבין, פי' כשהוסיפו לאחר שנתגייירו, [וה"ה דנפ"מ כשנתגייירו ולא חלקו שמתחייבין עם גירותן, אלא דלא משכח"ל נתגייירו בב"א, ואכתי לא קים ליה דין ישראל וגוי כדבסמוך, ועוד דבשני ישראלים החידוש כשחלקו אח"כ], או שמכרום לישראל והוא הוסיף עליהם, ומפרש טעמא שלא היתה להן שעת חובה ונטפרו, דכיון שאין לאחד מהם כשיעור, הר"ז כגוי שעשה קב ונתגיייר והוסיף עליו שחייב, ומדלא הזכירו שעשו ע"מ לחלקה בצק משמע דבכל ענין לא חשיב שעת חובתה, וביאור הדברים דכמו שישראל ונכרי שעשו שני קבין שאין הישראל נפטר ע"י קב של הנכרי, דהו"ל כקב פטור שאינו משלים לחיוב, וכמו קב שניטלה חלתו וקב שלא ניטלה חלתו שאינו מתחייב אע"פ שהם עכשיו עיסה אחת גדולה, ה"ה קב גוי שאינו משלים, והשתא אמרינן דכל גוי לגבי חברה לא משלים למיהוי שעת חובתה כיון שהוא ג"כ פטור, ולא אמרינן דלגבי העיסות הפטורות יש כאן צירוף של שעת חובתה.

שם שני ישראלים שעשו שני קבין וחלקו כו' פטורין, לא הזכיר כאן שעשו ע"מ לחלק, וא"כ מתפרש דבכל ענין כשהוסיפו פטורין,

אפייה, אע"פ שחזרין ולשין כל אחד חלקו, י"ל שג"ז אינו בכלל לחלקה בצק, מיהו אפשר דמיירי כשנמלכו אח"כ לחלקה בצק, ומעיקרא סברו לאפותה יחד.

שם ישראל וגוי שעשו שני קבין כו' כלום חלקו של ישראל חייב כו', ביאור הדברים דהרי שני ישראלים חשיבי שעת חובתה, וכן גוי שעשה עיסה אחת שלו כשיעור, חשיבא שעת חובתה, וא"כ י"ל דלגבי הגוי לא גרע ישראל משני ישראלים, דנהי דגוי אינו משלים לגוי, אבל ישראל ודאי ראוי שישלים לגוי לעשותה שעת חובתה, ודחי דכיון שעיסת ישראל חייבת מפני שגוי אינו משלים לישראל, א"כ זה גם מחייב שהישראל לא ישלים לגוי לעשותה שעת חובתה, ולכן גם הגוי אם נתגייר והוסיף על הקב שלו חייב, (ועמש"כ ס"א סק"ח).

נראה דנכרי שעשה עיסה לכלבים או לסופגנין ואח"כ נמלך לעשותה עיסה ונתגייר פטורה, דודאי גם בנכרי מהני פטור דלכלבים כמו בישראל, ולא נתמעט אלא ענין הצירוף של שני קבין דקב של נכרי לא משוי לה שעת חובתה בנכרי כמו בישראל ונכרי וכמשנ"ת.

ז. **בדין** שני גוים שעשו שני קבין שמבואר בירושלמי דלא חשיבא שעת חובתה, כמשנ"ת לעיל סק"ה, יש להוסיף דלפמשנ"ת סק"ד אפי' קנו הקמח בשותפות וגלגלו יחד שלא ע"מ לחלק, לא חל פטור עליהם בשעת גלגול, ואם חלקו הבצק ונתגיירו והוסיפו עליו, ואפי' בצירוף סל שלאחר אפייה חזרין ומתחייבין, שלגבי כל גוי הוי חבירו כעיסה שהורמה חלתה וכתרומה וכיו"ב שאינה גורמת חיוב לקב השני, וממילא גם בגוי לא נקבע פטור דגלגול גוי, וכן הדין בישראל העושה עיסה עם הגוי או עם ההקדש שהעושה עיסה עם הגוי או ההקדש לא נפטר חלק הישראל, ואם נתגיירו שניהם מתחייבין בלא מעשה,

וע"כ הכונה כפי' ר"ש פ"ד מ"ב דמיירי שהפרישו חלה, וכיון שכבר הפרישו מכל קב אינו משלים לשיעור, ולכאורה זה פשוט, וכדתנן פ"ד מ"ג בדבר שניטלה חלתו באמצע שהוא רק מצרף ולא משלים, מ"מ נקט שפיר ד"ז כלפי עיסת שני גוים, וכלפי בעיא דעיסת ישראל וגוי, ועוד דאע"פ שהיתה של שותפין ועכשיו כולה של אחד, אינה מתחייבת יותר.

ועוד משכח"ל כשנפטרו בלא הפרשה, כגון שעשאה לכלבים או לכותח או לסופגנין וכיו"ב, דלא נחית אלא לבאר דישראל משלים למהוי שעת חובתה שיהא בה כשיעור, משא"כ נכרי, וממילא פשוט שאם בשעת חובתה היתה חייבת ע"כ הא דנפטרה היינו ע"י הפרשה, ואם בשעת חובתה נפטרה מטעם אחר א"צ הפרשה, אבל קשה מאד לפרושי שנפטרה מפני שעשויה לחלקה בצק, דעיקר הפטור של לחלקה בצק הוא מפני שהיא כמחולקת, ואיך שייך לומר שהי' לה שעת חובתה במצב זה, והרי זהו כל הנושא אם חשיב שיש כאן עיסת חמשת רבעים או עיסת קבין, ואיך לא פירש שהפטור מפני שלא נתכוונו לאפות יחד, או עכ"פ להשלים העירוס יחד, דפשטות הדברים שלא חילקהו רק בגמר העירוס כשבאין לעשותה ככרות.

ולאמור יש ללמוד מכאן כמשנ"ת לעיל סק"א דשותפין שמחלקין עיסתן לאחר גמר הלישה חייבין בחלה, דלא מיקרי לחלקה בצק אלא כאשר החלוקה מחשיבה החיבור של העריסה כעראי, אבל כאשר החלוקה נעשית לאחר גמר העירוס הר"ז כלאחר אפייה וחייבת, ואפי' חשבו לגמור ללוש כל אחד את הקב שלו בפ"ע י"ל דחייבת, ולא ממעטינן אלא היכא שעתידין ליתן חלקם בתוך עיסה אחרת או להוסיף עליה, דנמצא שהחיבור הזה מפריע לחיבור הסופי, שהרי רק לאחר חלוקה יוכל כל אחד להוסיף חלקו, אבל אם מחלקין אותה לצורך

מיירי בדעתו להפרידן זה מזה, דאל"כ הרי אף בטב"י הוי חיבור כדקתני המכנס חלות ע"מ להפריש, ואם חזר בו ודעתו שלא להפרישן זה מזה הו"ל חיבור בטב"י, ואף בכ"ה ג' שדעתו להפריש הוי חיבור בחלה, ולעומת זה מסיים בדעתו לחלקה בצק הוי חיבור בטב"י ולא בחלה.

ויש לעי' אם איתא דבכל שני מינין דעתו לחלקן קודם אפייה, מ"ש לחלקה בצק דלא הוי חיבור, וי"ל דלחלקה בצק דומיא דשאר, הרי לא שייך שלא יחלקה, שהרי נותנין מעט שאור בכל עיסה, וכן כשדעתו להוסיף על כל חלק ולחזור וללוש, הרי החלוקה מוכרחת, והוי כמקפיד וגרע מזה, כיון שאין שייך להזכיר כאן מיעוט קפידא, שהחלוקה של עיסת חטים אינה מפני קפידא, דהא כולה שוה, אלא שאינה מיועדת לעריסה זו עד שתתחלק ותגיע לעריסתה הסופית.

אבל במין במינו וכן שתי נשים שאינן מקפידות, אם באמת אינן מקפידות זע"ז, הרי יכולות להפריד הצירוף הזה רק לאחר אפייה, וא"צ שלא יקפידו על עירוב העיסות לגמרי, דסגי בזה שלא ירצו להפריד המשהו המחברין יחד, וממילא ישארו עיסה אחת, וכן הדין בחטים וכוסמין דכיון שאינם מקפידין להפריד את הנשיכה הרי במציאות יש כאן עריסה אחת גדולה, וכמו באפה החטים והכוסמין כשהם מחוברין, ואחר האפייה מפרידן מזה מזה, דלגדר עריסותיכם סגי בזה ששייך שתשאר מחוברת, וא"צ שלא יקפיד שלא תבלל כולה, דהעיקר שהחיבור אינו מוכרח להפרד מכח הקפידא, ואע"פ שמוכרח להפרידן קודם אפייה כדי לגמור לישתן ולערוך הככרות, מ"מ ההפרדה אינה מקפידת החיבור, דאי משכח"ל לאפותן כך לא ה"י מקפיד.

ומה שאמרו דסגי באינו מקפיד על הנשיכה, היינו דוקא כשאנו מקפיד על התערובת

ולפי מסקנת הירושלמי אפי' נתגיירו בז"ז חייבין.

ואם היה כשיעור לכל גוי בפ"ע ועשו עיסתן בשותפות נפטרו שניהם, דגם בגוי יש פטור עריסותיכם בשותפות, אלא שגוי אינו מצרף להשלים לגוי, כמו שאינו מצרף להשלים לישראל, ואף הישראל אינו מצרף להשלים לגוי כמשנ"ת במסקנת הירושלמי לעיל סק"ה.

ויש להסתפק מה הדין בשני גוים ולאחד יש שיעור אם גם חלקו של השני נפטר, דחשיב שפיר שעת חובתה, כיון שהיא חלק מעיסה החשובה ואינה עשויה לחלקה בצק, ולא דמי לשנים שאין לכל אחד כשיעור, דאין אחד משלים החשיבות לחבירו, אע"פ שאינם עשויין להתחלק זה מזה, דגוי אינו משלים לשיעור, אבל כשלגבי אחד מהן חשיבא שעת חובתה, י"ל שגם השני שעיסתו משותפת כאן נפטר עי"ז, וכן ביש בשל ישראל כשיעור חלה ובשל גוי אין כשיעור, י"ל שחל פטור גם על של הגוי, דסו"ס השתא הוא חלק מעיסה החייבת.

ואם נימא דבנשים שנתנו לנחתום פ"א מ"ז ויש בשל אחת מהן כשיעור כולן חייבות, פשיטא דה"נ מיפטר, וכל הנדון אם נימא דהתם כיון שעשויין לחלקה בצק, הרי החיבור שלהן עראי וחשיב כפחות מכשיעור ולא מיפטר, ורק זו שיש לה כשיעור חייבת, [ועי' סק"ג בזה], מ"מ הכא חל פטור גם על חלק הנכרי כיון שאינו עשוי להתחלק מן העיסה החייבת, וחשיבא כולה שעת חובתה, או"ד לעולם אין עיסת גוי מצטרפת ליחשב כשיעור, ולא מיקריא שעת חובתה עד שיהא בחלקו כשיעור, וצ"ע.

ח. ירושלמי פ"ד ה"א יש דברים שהם חיבור בחלה ואינן חיבור בטב"י כו', מבואר כאן בהדיא דהא דתנן מין במינו חיבור

הזו, מפני שאינם מפריעין לו כ"כ, אבל אם אינו מקפיד מפני שההפסד מועט, ולא איכפת לו להשליך את מקום הנשיכה, בכה"ג לא מיקרי אינו מקפיד.

ומבואר בירושלמי פ"א ה"א דאף בעירס ראשי עיסיות דינו כנשוך, דאע"פ שמקום החיבור לא שייך להפרידו שכבר נתחברו בבליה גמורה, מ"מ כיון שכל העיסות נפרדות במינם, אין החיבור הזה מצרפן, [אע"פ שהוא חיבור בטבוי], שהמין הנפרד נבדל גם ממקום הבלול שאינו מינו, מיהו מסתברא שהחלק שבבלול ממינו משלים לשיעורו כגון קב חטים וקב שעורים שעירס ראשי עיסיות וחיברן יפה והוסיף רבע קב חטים בצד השני דמשלים חלק החטים שנתערס עם השעורים, אבל חלק השעורים אינו משלים, וצ"ע בכ"ז, ולמדנו מזה דנדון קפידת הנשיכה הוא אף באופן שלא שייך

להפריד הנשיכה, שאין זה אלא מבחן להגדיר אם שייך לחשבן עיסה אחת, ובזה אמרינן דכל שאינו מקפיד שישארו מחוברין מבחינת שינוי המינים, אע"פ שמקפיד שלא יבללו יחד, סגי בחיבור זה לחשבן עיסה אחת לחיוב חלה, דהא באמת מחוברין הן, ויש כאן עיסה חשובה החייבת בחלה.

שם חיבור בטבוי דתנינן תמן בשר הקודש כו' ואינן חיבור בחלה כו', מבואר דכה"ג של חלוקת הקיפה מיקרי לחלקה בצק, והענין כיון שכל חתיכת בשר עולה עם הקיפה שעליה, ואמנם כעת הקיפה מחוברת לגמרי, אבל מבחינת חשיבות החיבור הקבוע של הקיפה היא כחיבור עראי, כיון שכל חתיכה עולה עם הקיפה שעליה, הר"ז חיבור עראי, כלחלקה בצק, ודכוותה בחלה הוי פחות מכשיעור, - נראה דה"ה עירס ראשי עיסיות דהוי חיבור בטבוי ולא בחלה.

סימן ד

בדיני סופגנין ושאר פטורין

שפירש דמיירי שעשה חלה והדביק באילפס רותח כעין פת בתנור, ולאפוקי דלא מיירי בעיסה רכה לגמרי, מיהו נראה בדבריו דגובלא דכובא דארעא א"א להדביקו ואפ"ה חייב בחלה, ולפמש"ש דטריקנא היינו סופגנין ומבואר שא"א להדביקן, ורק בהרתיח ולבסוף הדביק מיירי בכה"ג, וצ"ע, וגם לחה"פ ניתן בדפוס בתוך התנור כדתנן במנחות, וההיא דכלים פ"ה מ"א צ"ל ג"כ דמיירי בדפוס.

ונראה דכל הנהו מיירי כשנעשין בתכונת לחם, דהיינו פת של קמח שתופח ומתייבש כדוגמת פת, ולאפוקי תבשיל שמתבשל ע"י משקה דלא מיקרי לחם אלא תבשיל, וכמו שא"צ להזכיר דייסא שפטורה מן החלה, דלא מיירי אלא במיני מאפה ששייך לקרותן לחם, וכמו שהוזכרו לענין מצה, דאפי' מצה שאפאה ובישלה בטל ממנה תורת פת באופנים מסוימים, וכ"ש שבמבושלת מעיקרא אינה בגדר לחם כלל.

ויש לתמוה איך סתם התנא דסופגנין פטורין, ולא פירש לנו דהיינו דוקא כשעשאו בחמה, ואם נפרש מתני' דתחלת סופגנין וסופה עיסה היינו שאפאה בתנור, א"כ מפורש במתני' דבעינן שגם בסופה יעשה בה מעשה סופגנין, מיהו ק"ק למה לא הביאו בגמ' פסחים ל"ז א' דמבואר במתני' שיש אופנים שסופגנין חייבין.

סופגנין שעשאו בתנור אפי' ע"י משקה כיון שנעשו בתכונת לחם ברכתן המוציא לכו"ע, ורק באילפס מודה ר"י לר"ל דע"י משקה פטורה, כ"כ אאמו"ר שליט"א לענין חלה בס"ב סק"י.

א. **פ"א מ"ד** הסופגנין והדובשנין והאסקריטין כו', כל הני הם עיסות מיוחדות שבאפייה קלה הם ראויין לאכילה, כדתנן כלים פ"ה מ"א מישסיקנו כדי לאפות בו סופגנין, וש"מ שזה היסק קל מאפיית פת, ומה"ט שייך גם לאפותן בחמה, כי אינם צריכין היסק גדול, אבל עיסה גמורה אינה נאפית בחמה באופן הראוי לאכילה, ולכן שפיר שנה התנא הסופגנין כו' אע"פ שכשאפאן בתנור חייבין, מ"מ אין טעם לשנות פטור חמה אלא כשהם נעשין ראויין לאכילה כלחם גם בחמה, ורק בסופגנין שייך לשנות פטור חמה, וכן שנינו בתוספתא פסחים פ"ב ה"א יוצאין בסופגנין הנעשים באור ואין יוצאין בסופגנין הנעשין בחמה, ושם בה"ג קתני שאין יוצאין בסופגנין ודובשנין ואסקריטין והובאה בפסחים ק"ט ב' הסופגנין כו' ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה, ופרשב"ם דסופגנין אינם לחם ואינן בנעשו בחמה וכ"כ בעיטור דמיירי בנעשו בחמה ע"ש, ובדובשנין ואסקריטין פרשב"ם משום מצה עשירה, וש"מ שדרך סופגנין לאפותן בין בחמה בין באור, והיינו לפי שתכונת העיסה ובלילתה הרכה ממחרת ליאפות, ולפעמים די לה בחמה, וגם כשנעשית בתנור היא נתונה בתוך כלי, שאינה גוש שניטל בפ"ע, [ואע"פ שהזכירו בגמ' פסחים ל"ז א' לשון הדביק ואח"כ הרתיח כו', הכונה נתינתן באילפס יבש, וכלפי הרתיח ולבסוף הדביק נקטו כן, אבל בעיקר הבצק של סופגנין לא שייך הדבקה בדופן או בגג התנור, וכ"כ ר"ת בספר הישר בההיא דפסחים ל"ז ב' שנותנין אותה באילפס תחלה שתתייבש ותהא גוש, ואח"כ אפשר לאפותה בתנור, שו"ר במלחמות בפסחים

לבצק של סתם עיסה, וגם הלשון סתום שחסר במשנה שנמלך לאפותה בענין אחר.

ולכן יש לפרש שהשינוי במציאות שתחלת עשייתה הי' בבלילה עבה כעיסת פת שאינה ראויה ליאפות בחמה כלל, וסופה בלילה רכה בתכונת סופגנין שראויה לאפותה בחמה, ועדיין היא בצק, וכן תחלתה עיסה רכה של סופגנין וסופה עבה וממילא היא מוכרח לאפותה בתנור חייבת, ובזה ל"ק כ"כ שלא שנה התנא שנמלך, כיון שאנו עומדים בזמן שהיא בצק, והמציאות נשתנית ולא רק כונתו מה לעשות בה בזמן האפיה.

ולפ"ז השמיענו התנא דלא אמרינן בשעת חובתה היתה פטורה בעיסת סופגנין, והטעם מפני שהפטור שלה הוא בגלל שאינה עיסה מושלמת, ואמנם אם יעשנה בתנור חייבת, מ"מ כשאנו עושה אותה ע"י האור אלא בחמה, לא בטלה דעתו לפי שעיסת סופגנין ראויה גם לחמה, וכיון שהפטור מפני שחסר בחשיבותה, חוזרת ומתחייבת כשעשאה עיסה או כשחזר ואפאה בתנור, ונפ"מ שאם היתה סופגנין שדעתו לאפותה בחמה ביד הקדש ופדאה ועשאה עיסה עבה בבלילתה או באפייתה בתנור חייבת, ולא אמרינן בשעת חובתה היתה של הקדש, שעדיין לא הגיעה לשלימות של שעת חובתה.

ותחלתה עיסה עבה וממילא הי' מוכרח לאפותה בתנור, וסופה שינה תכונת הבצק ועשאה סופגנין הדבר פשוט שכבר נקבעה בחיוב ותו לא פקע החיוב כשנמלך ועשאה סופגנין, ואגב תחלתה סופגנין קתני קתני תחלתה עיסה.

ולאמור יש להסתפק בעיסה שתכונתה כסופגנין וחשב לעשותה בתנור ונמלך ועשאה בחמה אם חייבת, די"ל דעיסת סופגנין נקבע חיובה רק עם אפייתה, כמו בסופגנין שעשאו על דעת לאפותן בחמה ונמלך ואפאן בתנור שמתחייבין רק עם

ב. **שם מ"ה** עיסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין פטורה מן החלה, יש לעי' מאי אתא לאשמועין הרי כבר קתני רישא דהסופגנין פטורין, ואם נפרש סיפא דעיסת סופגנין שעשאה ע"מ לאפותה בתנור וכיו"ב ונמלך לאפותה בחמה כבר נתחייבה בתחלתה, י"ל דקמ"ל שאם בתחלה עשאה ע"מ לאפותה בחמה ונמלך לאפותה בתנור ושוב חזר ואפאה בחמה פטורה, דלא מהני נמלך לחוד כדי לחייבה, אלא אם תחלתה עשאה ע"מ לאפותה בתנור או באלפס כתנור, ולפ"ז מתפרש הכי עיסה שתחלתה סופגנין אם גם סופה הי' כסופגנין פטורה, ורק אם תחלתה לעיסה לא מהני סופה סופגנין לפטורה, ולשון הרמב"ן בזה דמעשה שבסוף מוציא מיד מחשבה, וש"מ דמחשבה אינה מוציאה מיד מחשבה.

ויש להסתפק אם ד"ז רק בבלילתה רכה דמיתלא תליא, ולכן צריך מעשה שיוציא מיד מחשבה, או דה"ה בעשאה עבה כדי לבשלה ונמלך לעשותה פת שאינה מתחייבת במחשבה לחוד, ורק לאחר שיאפנה בתנור המעשה מוציא מיד מחשבה, ולשון הרמב"ן דבעינן מעשה ולשיטתו מיירי גם בעבה, מיהו גם באפאה דמתחייב מסתבר דמהניא הפרשתו דמעיקרא, ולפ"ז אין שייך להזכיר כאן מעשה מוציא מיד מחשבה שנאמר גבי טומאת כלים, דהתם מהני רק מכאן ולהבא, ואאמו"ר שליט"א כתב בס"ג סק"י דסגי בנמלך לחוד, ודייק כן מלשון השו"ע סי' שכ"ט סוס"ג.

שם תחלתה סופגנין וסופה עיסה תחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת, הלשון משמע שתכונת הבצק נשתנה לבסוף שבלילתו עבה כעיסה, שדוחק לומר שאפייה בתנור קרי לה התנא עיסה, ואמנם פתח התנא בלשון עיסה שתחלתה סופגנין כו' דמשמע שגם סופגנין שם עיסה עליה כמו שדייק מזה הרמב"ן, מ"מ מיושב לומר שכאן כונת התנא

לא הגיעה שעת חובתה, ופשטות הדברים
שהיא פטורה, וכמש"כ שהחוב בזמן העיסה.

ולאמור לענין הנדון אם עשאה לתנור
ונמלך לחמה אם כבר נשלם חיובה,
פשטות הדברים שחייבת, דהא בהקדש נקטינן
דשעת חובתה היתה בעיסה, וא"כ צריך ראי'
דבנמלך לעשותה בחמה פטורה, ולפ"ז נמצא
שדין המשנה אמת אף בעיסת סופגנין
שתחלתה לתנור וסופה לחמה או תחלתה
לחמה וסופה לתנור חייבת, וא"כ אין צורך
לפרש תחלתה עיסה בלילה עבה וסופה
סופגנין בלילה רכה, שהרי אף בלילה רכה
ע"ד תנור חייבת, ואף בלילה עבה סתמה
לתנור דאל"ה בטלה דעתו, ולמאי איצטריך
למימר תחלתה עיסה בבילתה, מאחר שהדין
אמת גם בדעתו לתנור לחוד.

ולפ"ז נקט התנא שם סופגנין על כונת חמה
ושם עיסה על כונת תנור, כיון שזהו
החילוק שיש בין סופגנין לעיסה, ומ"מ
הדברים צ"ב דהא אופין סופגנין אף בתנור
כדתנן כלים פ"ה מ"א ותניא נמי פסחים ל"ז
א' סופגנין שעשאן באילפס וכן בתוספתא שם,
ומה ראה התנא לשנות דין סופגנין שאפאן
בתנור בשם עיסה, מה שלא עשו כן תנאי
דברייתא, וגם עיסת סופגנין מיקריא עיסה
כדקתני ברישא, ומי סני ליה למתני אפאן
בתנור או ע"ד לאפותן בתנור.

ואפשר דבאמת פירוש עיסה היינו בלילה
עבה כשל פת, ובא התנא להשמיענו
דבסופגנין לא חשיבא שעת חובתה לפוטרה,
וממילא ה"ה בעשאה תחלה ע"ד חמה ולבסוף
אפאה בתנור וכיו"ב דחייבת, וכן תחלתה
עיסה גמורה לא מהני מה שחזר ועשאה
סופגנין, ומינה דע"ד תנור חייבת מיד, ותו לא
מיפטרא בעשאה אח"כ בחמה.

מיהו עדיין יש מקום לומר דכל עיסת סופגנין
מיתלא תליא, כיון שהיא ראויה לאילפס
ולתנור ולחמה, והעתיד מגלה על העבר,

אפייתן, א"כ י"ל שגם בהי' דעתו לאפותן
בתנור נקבע חיובן רק לבסוף כשאפאן בתנור,
מיהו אין הטעם מפני שהאפיה קובעת את
החיוב, אלא דעיסה כזו אינה מוחלטת לאפיה
בתנור, ולכן אם נמלך לאפותה בחמה איגלאי
מילתא שלא הי' בה חיוב, אבל אם אפאה
בתנור איגלאי מילתא שכבר נתחייבה בלישתה.

ואם נימא דחיובן חל רק ע"י האפיה, יש
ליישוב הא דסתם התנא דסופגנין פטורין
מן החלה דהיינו בעודם בצק, שאפי' אם בסוף
יאפם בתנור מ"מ עכשיו הם פטורין, אבל אין
נראה כן פשטא דמתני' דהא דקתני חייבין
במעשרות היינו כשבא לאכלם כשהם ראויין
דהיינו לאחר אפייתן, ודכוותה קתני פטורין מן
החלה, וע"כ דמתני' בעשאן בחמה לר' יוחנן,
אלא שאם החיוב חל בזמן אפיה ניחא קצת
סתמות המשנה, דכיון שהחיוב לא חל בעודם
סופגנין, וגם אין עתידו מוחלט לחיוב, קתני
שפיר שהם פטורין, אע"פ שיכולין להתחייב
בתנור ואילפס, אבל יותר נראה דהחסרון של
סופגנין הוא מפני שאינן עשויין להיות לחם
גמור [שיוצאין בו יד"ח מצה], ואין החסרון
בעריסותיכם, וכשעתידין ליאפות בתנור
ליעשות לחם, קרינן בהו עריסותיכם מיד,
וכדממעט להו בספרי זוטא מלחם ולא כל
לחם, ואף אם יש בלילה רכה שאינה נקראת
עריסותיכם, אבל בלילת סופגנין מיקריא שפיר
עריסותיכם, וכ"ה פשטות המשנה ששנינו
תחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת היינו
שחייבת בזמן שהיא בצק, ודכוותה גם
בתחלתה סופגנין חייבת מיד, [אף להמפרשים
דסופה עיסה היינו שאפאה בתנור, ולדידהו
בלא"ה שמעינן מתחלתה עיסה דהיינו ע"ד
תנור דחייבת בזמן שהיא רכה], מיהו למש"כ
אכתי לא שמענו אופן זה במתני'.

ונפ"מ בעיסת סופגנין של הקדש שעשאה
ע"מ לאפותה בתנור ופדאה ואפאה,
שאם החיוב חל בעיסה נמצא שבשעת חובתה
היתה פטורה, ואם החיוב חל באפיה עדיין

דבאמת החיוב נשלם בעיסה ומהניא הפרשתו מן העיסה, אבל המצב בזמן העיסה מסופק ע"ש העתיד, ולפ"ז עיסת סופגנין ע"ד תנור ברשות הקדש ופדאה פטורה, ועיסת סופגנין ע"ד חמה ברשות הקדש ופדאה ועשאה בתנור לפמ"ש דאיגלאי מילתא שהיתה חייבת ברשות הקדש, א"כ הכא ג"כ פטור, [ואם נימא דעדיין לא היתה שעת חובתה, חייבת], וגם במכרה לאחר מסתבר שדעתו קובעת למפרע, וכמו שנסתפק בזה אאמו"ר שליט"א ס"ג סק"י, ועיסת סופגנין ע"ד תנור ונמלך ועשאה בחמה פטורה.

ועדיין צריך לדקדק בלשונות הראשונים שכתבו דבלילה רכה לא מיקריא עריסותיכם, האם כונתם רק לפר"ת, או דלכו"ע איינה מתחייבת במצב זה, אלא באפיה.

ג. **לשון הרמב"ן** בהלכות חלה וה"נ דינא דסופגנין, אע"פ שגלגל העיסה כדרכה, כיון דעל דעת לעשותה סופגנין הוא שגלגל, ובסוף נמי עשאה סופגנין פטורה כו' תחלתה גלגול על דעת עיסה סתם ונמלך לסופגנין חייבת כו' גלגלה ע"ד סופגנין ונמלך שלא לעשותה סופגנין אלא עיסה סתם לדבר אחר חייבת, והנה לשון זה משמע שיש חילוק בתכונת העיסה בין סופגנין לכל עיסה ולא רק סדר האפיה בחמה, אבל תוכן דברי הרמב"ן דתכונת עיסת סופגנין היא ג"כ חייבת בחלה, או מפני שבלילה רכה חייבת, או משום דבלילתה ג"כ עבה, והשינוי הוא רק באפייה, וצורת האפיה היא בגדר מחשבה כעת אם יאפנה בחמה או בתנור, ומעשה האפיה בתנור מוציא מיד מחשבה, ואפשר דמורה הרמב"ן שהעיסות חלוקות, וכונתו רק לומר שגם בלילת סופגנין חשיבא עיסה לחייב בחלה, ובסברא ודאי נראה שיש חילוק בתכונת העיסה, וכמשנ"ת בסק"א, וזהו שכתב הרמב"ן במיבללא בעלמא, שכשנמלך לעשותה עיסה הרי החילוק הוא רק בבלילתה לעשותה עבה

יותר, מיהו יתכן דצ"ל במילולא בעלמא, א"נ צ"ל דאימליך עלה בעלמא, וכיו"ב, שא"צ שום מעשה לשנות בעיסה כעת, וברא"ש תיקן המעי"ט במחשבה, ובר"ן כתב לא מיחסר מידי אלא שנמלך עליה, וזה משמע יותר בתוכן דברי הרמב"ן, שא"צ שינוי בהוה רק בעתיד שהוא עד עכשיו בגדר מחשבה איך לאפות.

ונפ"מ בזה האם לפי הרמב"ן מבואר במתני' דבלילה רכה ע"ד תנור ונמלך ואפאה בחמה חייבת, דאע"פ שאין עיסה זו מוחלטת לתנור, מ"מ מהניא מחשבתו לתנור בשעת הלישה להחליט חיובה, אבל אם לדעת הרמב"ן מיירי בבלילה עבה ע"ד לאפותה בתנור, בזה מובן בפשטות שכבר הוחלט חיובה, ואין ראי' מזה בבלילה רכה דסגי בדעתו לתנור להחליט חיובה, ועסק"ב בזה, ולשון רבינו דוד דמעשיה רכין אפי' בתנור פטורה, וצ"ל דכונתו דכיון שהיא רכה סתמא שנעשה כתבשיל, ולא נעשה פת, או ברכה ביותר טפי מצפחת דמכשירין פ"ה נזיר נ' א', ועיקר הדברים להקשות לפר"ת דאם עיסתה פטורה הרי לא חייבה תורה בדליכא עריסותיכם כלל, ועכ"פ משמע מדבריו דלהרמב"ן גם עיסת סופגנין עבה היא ומתחייבת בעודה בצק, ועמש"כ לקמן סק"ו בדיון בלילה רכה.

24ד. כתב הרמב"ן דטעמא דתחלתה סופגנין וסופה עיסה חייבת, ולא אמרינן בשעת חובתה היתה פטורה, דהא לידידה גלגול דסופגנין מיקרי שפיר עריסותיכם, [או מפני שהיא עבה, או שרכה כזו חייבת], וא"כ ברגע הגלגול היתה פטורה, מ"מ חוזרת ומתחייבת כיון שאינה מחוסרת מעשה להתחייב, ביאור הדברים דבעיסת סופגנין א"צ לשנות את ההוה כדי לגרום החיוב, רק להחליט שינוי מחשבתו שבמקום לאפותה בחמה יאפנה בתנור, והמעשה של האפיה בתנור יבטל את המחשבה של עכשיו לעשותה בחמה, משא"כ בהקדש שצריך לפדותה כדי לחייבה.

וּפ"ז עיסת סופגנין של הקדש שפדאה ונמלך עליה לתנור פטורה, שכבר נפטרה בהיותה ברשות הקדש, ודלא כמש"כ סק"ב דעיסת סופגנין לא חשיבא שעת חובתה, כיון שחסר בשלימותה, אבל לדעת הרמב"ן לא חסר בשלימותה לחיוב, שהחסרון הוא רק במחשבתו איך לגמרה לבסוף, מיהו י"ל שמודה הרמב"ן שאם החסרון בסופגנין שבלילתה רכה וחסר בה תכונת פת, הרי אין פטורה מוחלט ואפי' היתה ברשות הקדש יכולה לחזור ולהתחייב, ורק בעיסת סופגנין לדעת הרמב"ן דמיירי גם בעיסה עבה, והחסרון רק בצורת האפיה בזה ס"ל להרמב"ן דחשיבא שעת חובתה לענין הקדש.

ונפ"מ בעיסת הכלבים שנמלך לאפותה לרועים, ובדברי הרמב"ן מבואר דר"י ור"ל חיישי שמא ימלך לעשותה לרועים, וש"מ דכשימלך ודאי חייבת, כיון שא"צ מעשה לשנותה, ואע"פ שאין שום שינוי מעשה באפייתה לרועים, מ"מ סגי בהכי לחיובה, דחשיבא האפייה לרועים כמעשה המוציא מיד מחשבה, ולפז"א אם היתה ברשות הקדש לכלבים ופדאה ואפאה לרועים אינה מתחייבת, אבל אם נימא דעיסת הכלבים אינה פטור חיובי כרשות הקדש ונכרי, אלא שחסר בחשיבותה, כדחזינן לענין המוציא וזימון, א"כ י"ל דעדיין לא הגיעה שעת חובתה, ולכן חוזרת ומתחייבת כשנמלך, ולפ"ז אפי' היתה ברשות הקדש חוזרת ומתחייבת.

ויש להסתפק בחלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן לעצמו ונמלך בעודן בצק אם חייבין בחלה, דהא חולין נינהו ואינם מחוסרין מעשה, אבל אין שום חסרון בחשיבותם, לומר דלא הגיעה שעת חובתן, כדאמרינן בעיסת הכלבים, [ואין זה ענין לנחתום שעושה למכור בשוק, דהתם אמרינן שנתנית דעתו דמעיקרא גם לעצמו משוי להו לגמרי עיסה ידיה, ונפיק בהו יד"ח מזה כמו שמתחייב בחלה],

ומדברי הרמב"ן יש ללמוד שחייבת, כיון שאינם מחוסרין מעשה, וכ"ה פשטות הדברים דלא ממעטינן אלא גלגול הקדש שצריך לפדותו, אבל חלות תודה שנמלך עליהם בעודן בצק חייבין, מיהו אם נמלך רק על חלה אחת שאין בה כשיעור, כגון שנטמאה, הרי היא פטורה מן החלה, דכיון שנמלך מכאן ולהבא, לא נתחייבה כל העיסה למפרע, וממילא גם חלה זו שאין בה כשיעור פטורה.

וּפ"ז נראה גדר הדברים דכל שיכול לימלך בעודה עיסה ולחייבה, לא הוחלט פטורה בשעת חובתה, שעדיין מיתלא תליא אם לא ימלך, דדוקא במחוסר מעשה לא אמרינן דמיתלא תלי, דמהיכי תיתי להגדיר המצב בבעלות זו כמיתלא תלי, שמא יחליף לבעלים אחרים, הרי המצב של הבעלים השני אינו כנמצא כלל, ואע"פ שעומד לפדותו לא מהני, כי אין זיקת חיוב מכח הבעלות שאין לה שייכות לבצק זה כעת.

וּפ"ז ניחא דעיסת הכלבים שמנלך עליה לרועים בעודה בצק חייבת, וכמו שפשוט שלענין מזמנין עליה ומברכין עליה כל שמנלך עליה קודם אפיה חייבת, דנדון דעריסותיכם שייך רק לענין חלה, אבל חשיבות לחם באפייה תליא מילתא, והשתא מפרשינן דאף לענין חלה עד אפיה יכולין להתחייב, [וכן לענין מצה די בזה שהי' מצב של בצק שצריך שימור למצות מצה, וצ"ע בזה אם בעינן שכל השימור מתחלתו יהא לשם מצה, או דסגי במקצתו משומר למצה, ולע"כ].

וּלְהַאמור עיסת הכלבים שברשות הקדש ופדאה ונמלך עליה לרועים פטורה, דשפיר נחלטה בפטור בשעת חובתה מכח ההקדש, ואע"פ שמכח הכלבים לא נחלטה בפטור, אבל כח המיתלא תלי לא גרע מודאי חיוב שנפטר ברשות הקדש, כיון שאין חסרון בחשיבות העיסה, ועוד דכי אמרינן איגלאי

מילתא מלפרע דחייבת היתה, הרי גם בזה חל פטור הקדש, ונתעוררתי לזה מבני יוסף נ"י.

ועיסת סופגנין שברשות הקדש, אם בלילתה חייבת ויכולין להפריש חלתה בשעת היותה בצק אע"פ שבלילתה רכה א"כ ברשות הקדש פטורה, אבל אם מתחייבת רק באפייתה א"כ עדיין לא הגיעה שעת חובתה.

ה. **פ"א מ"ח** עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה כו', בספרי זוטא ממעט עיסת חיה מראשית עריסותיכם, ומפרש שם שזהו פסוק נוסף מלבד הקדש, ואפשר דהיינו מראשית ולא כל ראשית, והר"ש פ' דמעריסותיכם דייק, בירושלמי איכא ג' אמוראי, א' דמיירי במעורבת במורסן מרובה, עד שאין הרועים אוכלין ממנה, ב' דמיירי בעשאה לימודים, ג' דסגי בדעתו לחיה, וביאר הרמב"ן דלכו"ע אימעטא עיסת חיה, אלא דחיישינן שמא ימלך או גזירה דאתיא לאחלופי בלחם דעלמא, ומבואר בדבריו דכל הני דמצרכין היכירא מדרבנן הוא.

ויש לעי' א"כ הדין נותן דלענין המוציא ושאר דינים אפי' גלוסקין לא חשיבי לחם, דאין להחמיר מדרבנן לברך עליה המוציא ולצאת יד"ח בפסח, ואפשר דלענין המוציא כו"ע מודו דדוקא בעירב בה מורסן הרבה אין מברכין עליה, דמיעוטא דעריסותיכם לענין חלה בלבד איתמר, ודין לחם דקי"ל מסברא, בעינן דוקא כשאינו ראוי באמת, ואמנם משמע דתלוי לפי המציאות אם דעת הרועים לאכול ממנה, וש"מ דלא בטלה דעתם והיא ראויה גם לאדם, מ"מ כיון שהסיבה מפני ריבוי המורסן, מהני שפיר דעתם לקבוע אם דינה כלחם, אבל בעיסת גלוסקין אין דעתם מכרעת לענין המוציא.

מיהו הדברים מחודשים דודאי פשטות הירושלמי שנחלקן בפירוש כל המשנה, ולר"ח אפי' עיסת גלוסקין אין מברכין עליה המוציא, ויש לפרש הטעם מפני שמאוס לאדם

לאכול מאבוס שורו, וכשנאלץ ליטול מן האבוס הר"ז אכילה בזווה ואין שם פת עליה, ומסתברא דמקרא ילפינן לה, דכיון דחלה ילפינן לחם לחם ממצה כדאמר פסחים ל"ו א' וירושלמי ריש מכילתין, משו"ה ממעטינן נמי עיסת חיה מדין לחם לכל דבר, דכיון דמהני ייחוד לחיה לפוטרה, ש"מ דייחוד גמור הוא לקבוע דינה, ממילא השוו דינה לכל דיני לחם, ועטוש"ע או"ח סו"ס קס"ח הובא להלן.

ולפ"ז צ"ל לדעת הרמב"ן דבזמן שהרועים אוכלין ממנה לכו"ע מיירי באוכלין ממש, דבלא זה אינה בדין לחם, ורק מדרבנן החמירו דאין הרועים אוכלין ממנה לא מיפטרא אלא בדמינכר במורסן או בלימודים.

ויש מקום לומר דמדאוריתא פליגי דס"ל דלא מהני ייחוד לכלבים לפוטרה מן החלה אלא כשהייחוד מוחלט שלא שייך לשנותה לאדם, וכל שאין בה מורסן מרובה אמרינן לר"ל שיש בה כח לדעת אדם, ולא אינתיקא לגמרי לכלבים, וכן לר' יוחנן בעינן שיהא מינכר קודם אפיה, ולא משום גזירה אלא שתהא מחשבתו מנותקת במוחלט, כדאשכחן בחלות תודה דשל נחתום חייבין מפני שאין מחשבתו מנותקת מליטלן לעצמו, וה"נ כל שנותן דעתו שבצד רחוק יאכלו הרועים ממנה הר"ז חייבת במוחלט מדאוריתא, ולכן גם מברכין ומזמנין עליה, וכ"כ הטור סו"ס קס"ח בעיסת כותח דבעשאה כעבין מברכין עליה המוציא, מיהו בדעת השו"ע נקטו הגר"א והאחרונים דלענין המוציא בכל ענין אין מברכין, ורק לענין חלה החמירו, אלא שהם מפרשים בנעשה בחמה ודברינו בנעשה בתנור עי' להלן.

בלחם העשוי לכותח מבואר בברכות ל"ז ב' שאם עשאה כעבין חייבת כלמודין פטורה, ובפשוטו מיירי באפאה בתנור ודעתו לכופח פוטרה, ולפ"ז נראה שדינה כעיסת הכלבים, אלא דכלבים שייך לפרש בריבה בה

עיסת הכלבים שהרועים אוכלין ממנה ועיסת כותח שנוטלת ממנה חררה לבנה, כולה חייבת בודאי מדאוריתא, והטעם דכיון שאינה מוקצת לגמרי לחיה ולטיבול, חזרה כל העיסה ליחשב עריסותיכם, דפטור דחיה חידוש הוא, דכיון שמוקצת לחיה אבדה חשיבותה, ואין מברכין עליה המוציא, אבל כיון שמקצתה לאדם נעשית כולה חשובה, והר"ז כדעתו ליתן מפתו לחיה דחייב, ולכן כולה מברכין עליה המוציא ויוצאין בה יד"ח בפסת, וכ"ה לשון חררה לבנה דהיינו דבר מועט, שאינה נמנעת מליטול ממנה מעט לבנה.

וכ"ז דוקא בעיסה שעשאה ללחם גמור שנאפה בתנור, ופטורה מפני שדעתו לכלבים ולכותח, אבל עיסה שעשאה לבישול, אע"פ שנוטל ממנה מקצת לאפיה, לא נעשית כולה עיסת לחם ע"ז, שאין בכח המעט להפוך עיסת תבשיל לעיסת פת, אבל עיסת לחם שמקצתה לאדם, נקבעת כולה כלחם גמור לכל הדינים, תדע דעיסת תבשיל לא שייך שתחשב לחם להמוציא ומצה ועירוב, ורק לענין חלה יש לדון שתתחייב, ואילו בעיסת הכלבים הרי כולה מקבלת דין לחם לכל הדינים.

ומה שאמרו בירושלמי ה"ד [גבי עיסת אטרי שהוא כסופגנין וכיו"ב], שמא תמלך לעשותה עיסה, היינו שתעשה את כולה עיסת לחם כמו את מקצתה, אבל עיסת תבשיל אינה מתחייבת כולה ע"י מקצתה, ולפנינו בירושלמי לא הוזכר בהדיא שנטלה ממנה מקצת לאפותה, וא"כ י"ל ששאלה על איטרי אם פטורה מן החלה, דשמא עיסה גרועה היא ויש לחוש שתמלך, ול"ד לכל הני שמחשבתו החיובית אלימא טפי, ולא חיישנין דילמא מימליך.

ו. **ברכות** ל"ז ב' טרוקנין כו' מאי טרוקנין אמר אביי כובא דארעא, פרש"י עושה מקום חלל בכירה, פי' בצד הגחלים

מורסן, ולכותח ליכא מורסן וע"כ לקבוע ההיכר בלמודים, מיהו אפשר דכו"ע מודו בעשויה לכותח, כיון דסו"ס עשויה לאדם בעיא היכר טפי, ולפ"ז אין ראי' מתלמודן לפסוק כר"י דירושלמי, אבל נראין הדברים דברייתא דר' יהודה דמיינתין בברכות שם נשנית לענין עיסת הכלבים, כמבואר בתוספתא ובירושלמי, ולשון הגמ' התם כדקתני טעמא אין הכונה דברייתא קתני הכי בעיסה העשויה לכותח, אלא ה"פ התם בעשאו כעבין וטעמא דמילתא כדקתני בעיסת הכלבים ר"א מעשיה מוכיחין עליה, [שו"ר בראבי"ה פסחים סי' תכ"ב שכ"כ], ולפ"ז יש לפסוק כר' יוחנן, - בהגר"א סי' ש"ל סק"י הוכיח מביצה כ"א א' דס"ל כר"ל, אבל לפמש"כ דגם לר"ל מיירי בראויה לאכילה אלא שריבוי המורסן גורם שלא ירצו לאכלה, לפ"ז י"ל דבעיסה שמיוחדת לכלבים לא אמרינן הואיל כלל, דמקצי דעתיהו מניה, ורק בשהרועים אוכלין מקצתה, מהני הא דיכול לפייס את הכלבים בנבילה, שתחשב כולה ראויה לכלבים, ולפ"ז אף בגלוסקין לר"ח אם אין הרועים אוכלין ממנה לא מהני הואיל, וא"כ אין ראי' מתלמודן, דאפי' אם הכלבים יאכלו נבילה, לא יאכלו הרועים מעיסה זו.

לחם העשוי לכותח נראה שלדעת הרבה ראשונים מיירי באפאו בתנור, וכ"נ שאין מעלה לכעבין בחמה כלום, וטעם הפטור מפני שאינו עשוי לאכילה אלא לטיבול, ויש לדקדק כן ממתני' דדוקא קנובקאות חייבות מפני שעשוין לאכילה בפירורין, וש"מ דעשוין לטיבול בפירורין פטורה, ולשון ר"ח ברכות ל"ז ב' הובא באו"ז הל' חלה ערך טרת ופסקי הרי"ד וברא"ה והלכות הריטב"א מבואר דהחסרון מפני שלא נעשה לאכילה, וכעבין דעתו גם לאכילה, וש"מ דנעשו בתנור, ולפי המבואר פסחים מ"ב א' שהפת מתעפשת ניחא בפשיטות טפי שאינה עשויה ליאכל כדרך אכילה כלל, ועי' לקמן ס"ז.

בתוך חלל הכירה, ושפיתת הקדירות למעלה, ולכאורה זה דומה לתנור ממש שהפת רואה את האש, וא"כ הנדון הוא רק מפני שבלילתו רכה ואין בו גיבול ועירוס, וכ"נ בלשון הגמ' גובלא בעלמא הוא שהזכירו ענין הפת ולא ענין האפיה, וכ"כ הרשב"א בשם ר"ה גאון ואע"ג דגובלא הוא ראשית עריסותיכם קרינן ביה, וש"מ שהנדון לפוטרה מן החלה מפני שחסר בה ענין הבצק שמיד נאפית, וכ"ה באו"ז סי' רי"א בשם ר"ח דגרס פטורה מן החלה דהא חיוב חלה מעריסה שנאמר ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה.

אבל הרמב"ן במלחמות פסחים ל"ז פירש דהנדון מפני שלא נאפית בתנור, והיינו פלוגתא דר"י ור"ל במעשה אילפס, וכמבואר בירושלמי חלה פ"א דפליג בטריקנא (לפנינו טריקטא) ובמעשה אילפס, ולפ"ז משמע שעיקר הנדון מפני שלא נאפית בתנור אלא ע"ג קרקע, [ואין זה כפרש"י שעושה כעין אילפס בתוך הכירה], ובבה"ל סי' קס"ח סט"ו הביא בשם המג"א דהנדון מפני שהיא עיסה רכה ביותר, אבל מהרמב"ם הביא דכיון שנאפית בקרקע אין עליה צורת פת, ועי' להלן, והרשב"א הביא בשם תו' דרכה ביותר לא מהני לה קביעות ומשמע דהיינו טריתא שפטורה מן החלה.

והרמב"ן סיים דמכאן ראי' דקי"ל כר' יוחנן, אא"כ נאמר דכובא דארעא כיון שהסיקו מבפנים כעין תנור הוי, ובאמת מסקינן בגמ' דאבוקה כנגדו כתנור דמי, אלא שהרמב"ן מפרש לה באבוקה כנגדו בתנור, ודברי הירושלמי שפי' סופגנין טריקנא לא משמע דאתיא לתלמודן, דבפסחים מחלקינן בהו בין מעשה חמה למעשה אילפס ותנור, ובפסחים קי"ט ב' משמע דהו מזה עשירה, מיהו בסופגנין פרשב"ם שאינן לחם.

שם ל"ח א' א"ל אביי לר"י האי כובא דארעא מאי מברכין עלויה א"ל מי סברת

נהמא הוא, מבואר דאביי סבר דילמא נהמא הוא, ולכאורה מוכח מזה דגרסינן חייבת בחלה, ולכן הביין ר"י דס"ד דאביי דנהמא הוא, וברמב"ן ג"כ נראה שמעיקרא נחלקו בזה בגמ', שכתב במלחמות וכיון דקי"ל במסקנא דשמעתא בברכות דטריקני חייב בחלה כו', וכ"כ בהלכות חלה דכיון דכי קבע מברך המוציא הלכך חייבת נמי בחלה, וזוהי כונתו דמסקנא דשמעתתא דחייב בחלה, ולמדנו מדברי הרמב"ן שכל שברכתו המוציא אפי' רק בדקבע עליה חייב בחלה, ואפי' בלילתו רכה בתר סופו אזלינן.

שם גובלא בעלמא הוא ומברכין עליה במ"מ מר זוטרא קבע כו', מבואר דאין חסרון בשם לחם, דכל שאינו קרוי לחם לא מהני קבע עליה למיקרייה המוציא לחם, אלא שאין דרך בנ"א לקבוע עליה, והטעם מפני שאינו בתכונת לחם גמור, אלא מאפה בלילה רכה, ומה"ט פשיטא ליה להרמב"ן דחייבת בחלה.

שם אמר מבר"א ואדם יוצא בהן יד"ח בפסח מ"ט לחם עוני קרינן ביה, יש לעי' מה הנדון, ומה מהני לזה טעמא דלחם עוני, ואפשר דהטעם שאין קובעין עליו הוא מפני גריעותו, ולא דמי לפת הבאה בכסנין שאין קובעין עליה מפני חשיבותה שנאכלת לקינוח סעודה כמיני מתיקה, ולא לעיקר סעודה, אבל כובא דארעא מפני גריעותו אין אוכלין ממנו אלא מעט לטעימה בעלמא, ולא לעיקר הסעודה, וקמ"ל דבפסח דכתיב לחם עוני, הרי חסרון הקביעות שמחמת העוני אינו חסרון, דכיון שמצותו בכך הר"ז בכלל קביעות ג"כ, (ויש מזה סמך למצות שעושין ריקקין דקין מחשש חימוץ דחשיבא קביעות בגלל המצוה, מיהו גם בכל השנה נוהגין לחשוב המצות כפת גמורה לכל דבר).

ויש ללמוד מזה שאין יוצאין בפת הבכ"ס בליל יו"ט ראשון של סוכות, דהא משמע דאי לאו טעמא דלחם עוני קרינן ביה, לא

לתו', [שור' במג"א סי' קס"ח ס"ק מ"א שכתב דטרייתא פטורה מן החלה ומהני לה קביעות, ועמ"ב שם סק"צ ועי' להלן], והרי התו' מפרשים כפרש"י דכובא דארעא עיסה רכה היא, והכי קי"ל לענין המוציא, וכן פרש"י פסחים ל"ז א' דאסקריטין עשוין כצפיחית ועיסתן רכה מאד, וכ"מ במכשירין פ"ה ובגזיר נ' א' בר"ש ותו' והרא"ש מהערוך שהוא מאכל העשוי מקמח ודבש והוא רך כ"כ שיכול להציקו וראיה לדבר כצפיחית בדבש, עכ"ל הר"ש, ואפשר שקודם אפייה נקרא צפיחית ואחר אפייה איסקריטין.

ופשטות הדברים שהחיוב חל בעודה עיסה, דכיון שנעשית פת ע"כ ג"ז בכלל עריסותיכם, וכ"מ ברשב"א בשם רה"ג דראשית עריסותיכם קרינן ביה, [מיהו הרשב"א בשם תו' כתב דניבלי"ש בלילתן רכה טפי מכובא ואינה נקראת לחם אפי' קבע עליה, וא"כ היינו טריתא דפטורה מן החלה, שור' דלמ"ש הרשב"א בשם רה"ג משמע דר"ל דבלילה רכה פטורה מחלה, ומפרש כובא דארעא שהחסרון מפני שנאפה בקרקע, ולא מפני רכותו], וכ"נ לדעת הרמב"ן, דכל שחייב באפייה חייב בעריסה, ומ"מ יש יתרון להפריש לאחר אפייה דקצת משמע כן לדעת ר"ת ור"י, ולענין ברכה נראה דכיון דקי"ל דלענין המוציא ובהמ"ז חשיב לחם בין בקבע עליו בין בלא קבע לפי סוג התערובת של העיסה, ה"נ לענין חלה יכול לברך, מיהו צריך ביורור אם נוהגין כן למעשה.

ז. **שם** ל"ז ב' ואמר אבבי טריתא פטורה מן החלה מאי טריתא איכא דאמרי כו', פשטות הדברים דכל הני דפטורין מן החלה, לא מהני קבע עליהו לשוויי לחם לענין המוציא, והיינו דמספק"ל לאבבי רק בכובא דארעא שחייב בחלה, ופשיט ליה ר"י דפטורה בדלא קבע, וכ"כ בשו"ע סי' קס"ח סט"ו וכ"מ ברשב"א בשם תו', וצ"ע במג"א ס"ק מ"א,

יוצא יד"ח בלחם שבלא קביעות ברכתו במ"מ, ועי' מ"ב סי' תרל"ט סק בשם השע"ת בזה, (גרסת הרי"ף והרמב"ן הואיל ואדם יוצא כו', ולכאורה הכונה הואיל וכן, דמהני קביעות, סגי בזה בלא קביעות למצות מצה, שור' מובא כן בשם העיטור), מיהו יש לדחות שעיקר הטעם שלא לצאת בו יד"ח מצה מפני שלא נעשה בתנור, דלחם דקרא בתנור נעשה, וכלשון הרי"ף והיכא דאפה מצה על ארעא, אבל פת הבכ"ס אין בה חסרון לחם, אלא שאין דרך לקבוע עליה, ולפי"ז בכובא דארעא אין יוצאין בסוכות בכזית, וצ"ע, ועפמ"ג סי' תרל"ט שם ולא נהגו כן, דודאי יוצאין בפת עשירה.

והנה לענין המוציא כתב הרמ"א בסי' קס"ח סי"ד דדבר שבלילתו רכה ואפאו בתנור בלא משקה דינו כפת לכל דבר, וממילא גם לענין חלה חייבת, [מיהו לגרסת ר"ח דכובא דארעא פטורה מחלה, ס"ל דבעינן עריסה דוקא, ולא סגי בנעשית פת בסוף, אבל למאי דקי"ל דחייבת בחלה נקטינן שכל הנקרא לחם גמור לבסוף חייב בחלה], ויש ללמוד מזה לעיסה שבלילתה רכה שחייבת בחלה, ודברי הרמב"ן בזה סתומין קצת דהא ס"ל שחלה תלויה בהמוציא, ולכן טריקני חייב בחלה, ומ"מ כתב הר"ד בשמו פסחים ל"ז א' דבלילה רכה פטורה מן החלה, מיהו הרמב"ן לשיטתו ביאר דחסרון דטרוקנין כחסרון דמעשה אילפס שאין זו אפייה הרגילה בתנור, [ועי' להלן שכ"כ ברשב"א], ולשיטתו דסופגנין היינו טרוקנין א"כ מבואר בהדיא דס"ל שבלילתן עבה, מיהו עי' במלחמות דמשמע דגובלא בעלמא לא שייך להדביקה באילפס, והרתית ולבסוף הדביק מיירי שעשה ממנה חלה והדביקה כעין פת בתנור, וש"מ דאף באינו יכול להדביקה חייבת.

ומ"מ לענין הלכה כל היכא דנקטינן שברכתו המוציא אפי' רק ע"י קביעות חייב בחלה, דבזה לא מצאנו מחלוקת בין הרמב"ן

וכ"כ במ"ב סק"צ דהאחרונים דחו ראיות המג"א, ובמג"ג פסק כהשו"ע, עי"ש.

והחילוק בין גביל מרתח לכובא דארעא לרש"י נתקשה בזה הרשב"א, (ועתר"י מ"ש בשם ר"י בגביל מרתח), והרא"ש כתב דבגומא מתקבץ טפי למקום אחד, ולכן דמי טפי לפת לחם, וגביל מרתח מתפשט יותר, וברשב"א צידד דגביל מרתח רך יותר, ובשם רה"ג כתב שהכונה גיבול שנעשה מוכן ע"י רתיחתו באילפס.

ולחם העשוי לכותח בפשוטו נאפה בתנור, ופטורו כמו עיסת הכלבים, ולכן בעשאו כעבים חייב בחלה, דניכר שנותן דעתו גם לאכילה, אבל אם עשאו בחמה אפי' עשאו כעבים פטור מן החלה, וטעם הפטור מפני שאינו עשוי לאכילת אדם אלא לעשיית כותח לאחר עיפוש, וכותח הבבלי האוכלו כך בטלה דעתו כדאמר פסחים מ"ד א', והוא ראוי רק לטיבול, [ועתר"י סברא כזו בנהמא דהנדקא, ועי"ש בלחם העשוי לכותח לפר"ת], ומדקרי ליה טריתא משמע שהוא פת ידוע שעשוי לכך, ולא רק במחשבתו, ומבואר בפסחים מ"ב א' שנעשה מלחם מעופש, ובריצ"ג כתב שהוא נעשה מקמח שעורים שגיבלו במים ומיבשין אותו ברמץ עד שמתעפש, וכע"ז בערוך, וכבר נתבאר לעיל סק"ה מדברי הראשונים דמשמע שנאפה בתנור, ומהא דכותח הבבלי חשיב תערובת חמץ משמע שאין עושין אותו ממצה, ולפרש"י שאופין אותו בחמה ע"כ מחמין הוא, ואין קושיא מהגמ' ד"ל דקאי בסתם כותח שמערבין בו לחם חמץ, גם אם שייך לעשותו מפת שלא החמין, דמ"מ סתמו חמץ שגם הנאפה ברמץ מחמין שאופין אותו בחום מועט.

בערוכין יפה אין אופין בתנור, וצ"ע, ועמש"כ סק"ה בזה, ולפרש"י שנעשה בחמה צ"ע למה לחייב בחלה כשעשאו כעבין, הרי לא שייך לומר שנותן דעתו שמא ימלך, כיון שאינו עומד ליאפות בתנור כלל, ודוחק לומר שחושש שמא ימלך בשעה קלה ויוליכנו לתנור, [ומה שחששו בירושלמי שמא תמלך לעשות חררה לבנה, היינו משום דסגי במעט לאוכל אדם לחייב את כולה, כמו בעיסת הכלבים, וכיון שבלילתה עבה כפת יכולה ליטול ממנה חררה לבנה], שו"ר בפסקי הרי"ד שביאר כ"ז, גם בראב"ה פסחים ל"ז סי' כ"ב עי"ש.

ביארנו דין לחם העשוי לכותח שאף בעיסה יפה פטורה בכונתו, דבעיסה שאינה ראויה אלא לכותח לא מיחייבא ככעבין וליכא למיחש שתעשה ממנה חררה לבנה, ואפשר שעיקר השינוי באפייה שטומנין אותו ברמץ עד שמתעפש, ולכן נקרא טריתא, אבל אם לא נאפה כבתנור, אין עליו שם לחם כלל, ואף דמסתברא שיש שינוי בבצק, מ"מ הבצק הזה ראוי גם לאפות ממנו פת לאכילה.

כולה שמעתין מיירי בפת שנאפית בצורה יבשה כלחם, אבל אם יש בו לחות כתבשיל, אינו ענין ללחם ואינו שייך בחלה ובהמוציא כלל, (הגע עצמך לענין שבת האוסרין בישול אחר אפייה, וכי שייך לחשבן כאפיון, וזה הכלל שאין לייחסו לפת כלל), ואפי' נתייבש התבשיל, מ"מ תכונתו מוכחת שהוא תבשיל יבש ולא פת לחם.

ולפי"ז י"ל דמודה ר"ת שיש עיסת תבשיל עבה שפטורה, ולא דנו אלא בעיסת פת, וכ"כ אאמו"ר שליט"א בס"ב סק"ז, ולע"כ.

ח. ענינים שנתבארו.

א. העושה עיסה עבה לבשלה במים בצורת תבשיל פטורה מן החלה, צורת תבשיל

ובמזר סו"ס קס"ח כתב דבעשאו כעבין מברכין עליו המוציא, וזה יתכן רק בנאפה בתנור, [מיהו לשון הטור משמע שאף

עשאה ע"ד תנור ונמלך לעשותה בחמה יש להחמיר שחייבת בחלה, - עשאה עבה ונמלך ועשאה רכה כבר נתחייבה בשעת גלגול העבה, - עשאה רכה לחמה ונמלך לתנור וחזר ונמלך לחמה פטורה.

ה. עיסת הכלבים וכיו"ב פטורה, אפי' אם ראויה לאוכל אדם, ואם הרועים אוכלין ממנה מעט כולה חייבת, ולא משום שמא ימלך, אלא דעי"ז יש לה חשיבות של עיסת אדם, ויש בזה ג' שיטות א' דוקא כשיש בה הרבה מורסן שאין נוח לרועים לאכול ממנה, ב' דוקא שערך הככרות כלימודים, ג' אפי' עשאה גלוסקין פטורה, ובטוש"ע פסקו כדעה האמצעית, מיהו יש נדון אם בעשאה כגלוסקין חיובה מדאורייתא דגלי דעתיה שלא הסיח דעתו לגמרי ממנה, או שחיובה רק משום גזירה דרבנן.

ו. עיסה עבה העשויה לכותח אע"פ שאפאה בתנור פטורה מן החלה, ואם ערך הככרות כלחם העשוי לאכילה חייבת, וגם בזה י"ל שחיובה מדאורייתא דגלי דעתיה שלא הסיח דעתו מלאכלה, וכן אם עשה מקצת ממנה לצורך אכילת אדם כולה חייבת מדאורייתא, לדעת רש"י וסתמות הפוסקים מייירי דוקא באפאה בחמה, לדעת ר"ת י"ל דבעבה חייבת, - ענין הפטור בלחם גמור העשוי לכותח הוא מפני שכותח לא מיקרי אכילה, חדא שהוא עשוי רק לטיבול, ועוד שהפת שבו מתעפשת ולא חשיבא אכילתו, - חלות תודה וריקקי נזיר שעשאן לעצמו פטור, עשה מהן חלה אחת לצרכו כולה חייבת, נמלך על אחת מהן לאחר שנתחלקו לככרות או שנטמאה אחת מהן, לא נתחייבו כולן, ותלוי אם יש בזו כשיעור לחייב את עצמה.

ז. העושה לחם לצורך פירורי לחם, כמו שעושין מצות לצורך קמח מצה, אע"פ שמטרתם לערבם בתבשילין חייב בחלה, וזהו דין קנובקאות ששנינו פ"א מ"ה, ולא דמי

ר"ל שיש בו לחות כתבשיל ולא כפת, ואף בגוש עבה וקשה ניכר הלחות, כמו בתבשיל שקורין קניידל"ך מקמח, או כעין ביצה מטוגנת בלא שמן שנשאר בה לחות, ובפשוטו בהני אין נדון לחייב בחלה ולא מהני קביעות סעודה לבורך עליו המוציא, מיהו מהיות טוב אם יש בה כשיעור יפריש ממנה חלה, ואם שכח להפריש קודם שבת יכול להפריש בשבת, כ"ז ע"פ מ"ש אאמור"ר שליט"א דר"ת מודה בזה, ולע"כ בפוסקים, אבל כמדומה שכך מורין למעשה, - לכאורה נראה עיקר שאפי' נטל מעט מהבצק ואפאו בתנור לא נתחייבה העיסה עי"ז, מיהו בשו"ע סי' שכ"ט ס"ד כתב דגם בכה"ג חייבת, - נמלך בעודה בצק לעשותה לחם גמור מתחייבת באפייה, אבל בנמלך לחוד צ"ע אם חל חיוב, ונפ"מ בחזר ונמלך לבישול שלא חל חיוב בהמלכה לחוד.

ב. עיסה עבה שטיגנה בשמן וכיו"ב אע"פ שנעשית כעין פת גמור, כמו סופגניות שקורין כהיום, אם מתחלה עשאה ע"ד כן פטורה מן החלה, ודוקא בצף ע"ג השמן ונאפה מכח המשקין, אבל אם השמן מועט שלא ידבק הו"ל מעשה אילפס שחייב בחלה לר' יוחנן, ואם הרתיח הכלי תחלה או שנתנו בתנור ונאפה גם מחום התנור, בזה לכו"ע חייב בחלה, וקי"ל כר' יוחנן, ולדעת ר"ת כיון שבלילתה עבה חייבת, כיון שלבסוף נעשית כעין פת.

ג. עיסה שבלילתה רכה ואופין אותה בתנור עד שנעשית כפת חייבת בחלה, ואם היא רכה ביותר יש להפריש לכתחלה לאחר אפייה שנתחייבה לכו"ע, ויש פוטרין עיסה הרכה ביותר, דלא קרינן בה עריסותיכם.

ד. עיסה רכה שאופין אותה בחמה פטורה, באילפס חייבת כדלעיל דין ב', עשאה רכה ע"ד לאפותה בחמה, ונמלך ועשאה עבה חייבת, נמלך לאפותה בתנור חייבת כשיאפנה,

לכוחת שאינו ראוי לאכילה וכדלעיל, - חזר ועשה עיסה מקמח מצה אם לא ניטלה חלתה בעיסה הראשונה כגון שלא הי' בה כשיעור מתחייבת בשניה, שדינה כקמח קלי, ועדיין צ"ע בד"ז, שהרי אם ניטלה חלתו בעירוס הראשון שוב אינו מתחייב, וא"כ הדין נותן שגם אם הי' ברשות הקדש ונכרי בעירוס הראשון שוב אינו מתחייב, והדברים מחודשים שאם יש בעירוס השני כח לחייב, מה מועיל לו הפטור של עירוס הראשון, וזה מעורר לדון דאף בלא ניטלה חלתו לא יתחייב בעירוס השני, ויש מקום לדון בזה מהא דמעיסה וחליטה שחזר ואפאן בתנור שאינם מתחייבין לר"י, פסחים ל"ז ב', וכאן שכבר נאפו, לכו"ע לא יתחייבו שוב, ויתכן גם לומר דהוי פת חשוב טפי מחליטה, כיון שנאפה], ויש ליישב דהיכא דנגמ"מ לחלה בעירוס ראשון שוב אין גמ"מ אחר גמ"מ, אבל כשהי' לו רק קב דחסר בגמר חשיבותו לחלה, שפיר מתחייב בגמ"מ שבעירוס השני, ולענין המוציא כתב מרן זלה"ה באו"ח סכ"ו סק"ט שאין חילוק אם אפה מקמח או מפת שנתבטל.

ח. כל הפטורים מכח מחשבה לעתיד, כחלות תודה ורקיקי נזיר ועיסת הכלבים ועיסת

כוחת ועיסת סופגנין לתבשיל או לחמה, אם נמלך לחיוב בעודה בצק חייב, מיהו אפשר דלא סגי במחשבה עד שיעשה מעשה להוציא ממחשבה הקודמת, כגון שאפאה לצורך אכילת הדיוט, ונפ"מ דבחזר ונמלך לפטור י"ל שנשאר בפטורו, אבל אם הפריש חלה קודם שעשה מעשה ואח"כ עשה המעשה המחייב, י"ל דמהניא הפרשתו, - נמלך על מקצת העיסה לעשותה בחיוב, אם נמלך קודם שחילק הבצק כולו מתחייב, ולאחר שחילק הבצק, י"ל דחשיב כפחות מכשיעור, ופטור מהפרשה עד שיצטרף כשיעור, כיון שאין ההמלכה עוקרת לגמרי למפרע, אלא שלא נקבעה בפטור כ"ז שיכול לימלך, ולכן המקצת נעשה בר חיובא, אבל שאר הבצק אינו מתחייב, נמלך על כולו קודם אפייה אע"פ שכבר חילקו לככרות חזר ומתחייב.

ט. היו ברשות הקדש ונכרי, ואחר שפדאן ולקחן נמלך לחיוב, פטור, דכאיגלאי מילתא שנפטרו בשעת חובתן חשיב, - היו ברשות ישראל ומכרן ונמלך הלוקח נראה דחייבין, דכל שבהמלכה לחוד חוזרין ומתחייבין, לא נקבעו עדיין בפטור, ועמ"ש בזה אאמו"ר שליט"א בס"ג סק"י.

סימן ה

בדיני מוקף ומן הטחור על הטמא

א. **עירובין** ל"ב א' רשב"ג אומר בד"א בע"ה אבל בחבר אינו אוכל עד שיעשר לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, מלשון זה של רשב"ג אמרין בכל דוכתא וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ולפ"ז אין לדייק מכאן שזוהי הנהגה טובה של חברים בלבד, כיון שרב"ג אמר כן כלפי החילוק בין בעה"ב ע"ה לחבר, ולא שהגדיר את חיוב דמוקף כהנהגת החברים, שו"ר בריטב"א ל' ב' שכ"כ דנקטו לשון זו מדרשב"ג, (ואפשר דסבר רשב"ג שהי' דעתו של החבר לבא אצלו ולעשר, וכ"ז שלא הגיע ש"מ שלא עישר).

והנה מבואר בשמעתין דרשב"ג אמר כן על תרומה גדולה, חדא דהא מיירי בתאנים של טבל גמור, ועוד דהא בעה"ב מפריש הכל משלו שאינו יכול להפריש המע"ר מחלקו של הלוקט, שהרי צריך שליחות, וא"כ כל המע"ר מוקף לתרו"מ, ועוד דלא יתכן שיחשוב רשב"ג מוקף דתרו"מ איסורא זוטא כלפי להאכיל טבליים לע"ה, שהרי שנינו בפ"ב דביכורים שניטלת שלא מן המוקף, ויש פסוק מפורש לזה מכל מעשרותיכם, וא"כ אפי' נימא שיש בזה הידור מסוים, מ"מ לא ע"ז החמיר רשב"ג כולי היא, וגם למעוטי בפלוגתא עדיף, והרי רבי התיר אף מוקף דתרו"מ, שאין לזה היתר בפסוק, וראוי לומר דרשב"ג נחלק רק ע"ז, [ואמנם צ"ב למה אמרו דמאי סתמא הרי צריך להפריש גם תרו"ג מספק, וערמב"ם פ"י ממעשר ה"י, ומצינו לשון דמאי על ספק וצ"ע], וכ"מ בתוספתא שבר"ש סוף טבו"י והובא בירושלמי תרומות פ"ב ה"א שא"צ להפריש תרו"מ מן המוקף ואפי' לכתחלה לא נהגו כן, וכ"נ במשנה שם גבי לגין של תרו"מ

דלא קתני מוקף, אא"כ נימא דבשעת קריאת שם סגי, ובירושלמי דמאי פ"ז ה אמרין תני ר"ח דאומר לכתחלה הר"ז תרו"מ לכשתחשך. **ובאמת** בכל המקומות שהזכירו וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף מיירי בתרו"ג, מלבד בגיטין ל' ב' דמיירי במע"ר דחיישינן שהלוי עשאו תרו"מ על מקו"א, וע"ז הקשו וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ויש לתמוה דתברו"מ אין איסור שלא מן המוקף, ואפי' אם יש בזה ענין ראוי, אבל לא שייך לשאול וכי נחשדו כו', והרי לשון זה נאמר על תרו"ג, ונראה דבאמת היינו טעמיה דרב מרשיא שחשש שהלוי עשאו תרו"מ, ולשון הגמ' שהקשו כן הוא לשון מושאל מדברי רשב"ג, ועיקרו לומר דלא חיישינן שיעשה כן אם לא במאורע מיוחד, אבל בסתמא אין לחוש לזה מכמה טעמים, חדא שמא אינה בעין כדפרש"י, ואע"פ שאדם מניח פירות להפריש עליהן תרומות ומעשרות, אבל אינו סומך על מה ששמע מחבירו שיש פירות ברשותו, ולאכול על סמך זה את המע"ר שברשותו, שאינו יודע אם הם משומרים יפה, ומעיקרא לא בריר לו הענין לעשר ע"ז, שו"ר ברמב"ן שם שכתב כיון שהניחם ברשות עצמו במקום המשתמר כו' עי"ש, ועוד שאם אין לו תשע כור מע"ר לא יוכל להפריש חלק מהכור ולסמוך שבעה"ב אינו מהפכן מצפון לדרום ונתערב התרו"מ במעשר, ועכ"פ מאחר שידענו שלא ע"ז ארשב"ג לא נחשדו כו' ע"כ שזה לשון מושאל לומר שא"צ לחוש לזה, ולא מוקף בכל דיני מוקף קאמר, אלא כה"ג שהפירות ברשות בעה"ב [שו"ר בתורי"ד שכ"כ], והא דשרי קרא לתרום שלא מן המוקף היינו באופן

ששניהם ברשותו, או שיכול להתנות שאם אבדו הפירות יהא תרו"מ מיניה וביה, ולא יכשל הכהן באכילת מע"ר שלא תרמוהו.

ולפ"ז נראה דיש לקיים דברים כפשטן שאין דין מוקף בתרו"מ כלל, כדתנן בבכורים, ולכן לא הזכירו בדמאי שניטל שלא מן המוקף כיון שאין חיוב תרו"ג בדמאי, ואילו בתרו"מ הרי אף בודאי אין דין מוקף, וכ"מ בירושלמי תרומות פ"ב ה"א דמיייתי מקרא שא"צ מוקף בתרו"מ, ואין לנו שום מקור להצריך כן לכתחלה, שו"ר שכ"ה מסקנת הרמב"ן גיטין שם, ולפ"ז אפי' לכתחלה א"צ מוקף גמור, וכל שרואה המע"ר מפריש עליו תרו"מ, ואם אינם לפניו לא יאכל עד שיברר שהם קיימין.

עוד מבואר בשמעתין שאם תרם שלא מן המוקף תרומתו תרומה, שהרי הוא מציל את הלוקט בהפרשה זו, וכ"מ בשלהי מעשרות שהתורם בלבו על הקוטעים ועל הצדדים על מה שבתוך התבן, ואע"פ שאינם מוקפין לכרי, וכן החרצנים והזגים אינם מוקפין לגת, [מיהו יתכן שהם נטפלין לכרי ולגת, עי' ירושלמי תרומות פ"ב ה"א ובתוספתא פ"ג ה"ט בדברי ר' יהודה], וכ"מ בחלה פ"ד מ"ו דחלת דמאי ניטלת שלא מן המוקף, ואם לא חל מדאורייתא לא היו מקילין בדמאי, דמה הועילו בתקנתם לחוש לשאינו מעשר, אם התירו שלא מן המוקף, אלא ודאי דלא מעכב, וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מתרומות הי"ז, וכתב הכ"מ דמקורו מב"ק קט"ו ב', ועי"ש בתו', וע"ע ירושלמי תרומות פ"ב ה"א, ועי' לקמן סק"ב ג' דנראה בירושלמי שהתירו להפריש חלה שלא מן המוקף כדי שלא תטמא עי"ש.

ויש לעי' מכיון שנתברר דאף בתרו"ג מוקף לא מעכב, וא"כ בתרו"מ ליכא מצוה כלל, א"כ למה נכתב ד"ז בתרו"מ ולא בתרו"ג, ומהו ענין זה של מלמדה ואינה למידה, והנה כל הפרשה מבארת דתורמת

מעשר מהלויים כתרו"ג מישראל, דכתיב והרמותם ממנו וגו' ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וגו' דהיינו תרומה גדולה, כן תרימו גם אתם את תרומת ד' מכל מעשרותיכם, שכאן ריבה הכתוב דלענין זה תרומתכם שונה מתרו"ג, וכיון שכל הפרשה מלמדת כל דיני תרומה גדולה, [לענין ממין על מינו ומן התלוש ומכל שנה ומן היפה ומן הדבר הגמור ושליחות ועוד], שפיר ביאר הכתוב דמ"ש והרמותם ממנו זהו דין מיוחד בתרו"ג, דכיון שהפסוקים באו להשוות תרו"מ לתרו"ג חזרו לבאר באיזה דברים הם חלוקים זמ"ז, ועי' מנחות ע"ז ב' דילפינן לחמי תודה מתרו"מ, בג"ש דממנו תרומת ד', וזוהי ג"כ סיבה שיכתב ממנו גבי תרו"מ, ועי' בספרי דמיתר לגז"ש, ועי"ש בפסוק מכל מתנותיכם דילפינן מיניה שמע"ר שהקדימו בכרי צריך להפריש ממנו תרו"ג, וא"כ חזר הכתוב להתפרש בתרו"ג מתוך תרו"מ, ובאמת הוזכר שם את מקדשו ממנו.

קצרן של דברים כל הפרשה של תרו"מ מלמדת גם על תרו"ג, כיון שהפסוקים מפרשים שתרו"מ ללויים כתרו"ג לישראל, וחזרו הפסוקים וביארו באיזה דברים חלוקה תרו"מ מתרו"ג, וכמבואר הדרשות בספרי ובירושלמי תרומות פ"ב ה"א, ואפשר דמהא דנכתב דין מוקף בתרו"מ ללמד על תרו"ג, למדנו שאינו מעכב, דכיון שהוא כתוב בתרו"מ שא"צ כלל מוקף, ע"כ שבא ללמדנו רק שזהו ענין ראוי בתרו"ג, וכן דרשינן ממנו מן המחובר גם בקמיצה ובלחמי תודה ובאימורים מנחות שם, ועי"ש בתו', [שו"ר בשטמ"ק תמורה ה' א' אות שכתב דילפינן דמוקף בדיעבד מהני מקרא דמן הרע על היפה, וזה מחודש דמוקף לא חמיר איסוריה כמן הרע על היפה], ולפינו בירושלמי ובספרי לא הוזכר בפירוש דרשא דוהרמותם ממנו דתרו"מ לענין מוקף, אבל הראשונים העתיקו כן מן הספרי, וכן משמע בירושלמי דקרא

מיהו עי' להלן די"ל דחששו שמא תקרא שם מיד קודם שתניחנה מידה.

ובפשוטו נראה דאפי' אם סגי במוקף ברגע האמירה או ההפרשה, מ"מ ברגע החלות לחוד ודאי סגי, דהחלות הוא עיקר המצוה, ויש לתמוה בדברי הראשונים יבמות צ"ג א' שפירשו דר' ינאי עישר שלא מן המוקף, ואמאי הרי החלות נעשה רק משבאו לרשותו, ואז כבר היו מוקפין, וכמ"ש הרמב"ן שם, ומשמע מזה דלדעת תו' לא מהני מוקף בשעת החלות, ולא נתפרש טעם הדבר, הרי התרומה שפיר בידו בזמן החלות ולא חסר כלום.

וביותר תמוה דאפי' אם נימא דמהני מוקף בשעת ההפרשה היינו דוקא כשבידו להפריש כעת, דשייך לומר שכעת היא תחלת ההפרשה במוקף, אבל המפריש משלו על של חבירו או משל חבירו על של חבירו, שכרגע אין לו זכות להפריש כלל, אלא דמהני למ"ד אדם מקנה דשלב"ל שיחול כשיבא לרשותו, לכאורה בזה לא יתכן לומר שחשיב מוקף בשעת הפרשה, כיון דעכשיו לא שייכא הפרשתו במעשה מצוה כלל, ואטו יכול לברך על הפרשה כזו, הרי אין כאן מעשה מצוה כלל, עחזו"א דמאי ס"ט ס"ק ט"ו דכשאפשר לעשות המצוה מיד ומתנה שתחול לאח"ז מברך בשעת עשיית מעשה המצוה, שהחלות ממילא, אבל כשכעת אין זו מצותו לא מיקריא ההפרשה מעשה מצוה, וא"כ בדר' ינאי ע"כ דבעינן מוקף בשעה שזוכה בפירות, ואז איכא שפיר מוקף.

מידו אם בחלה מצינו שקוצה חלה מיד בנתינת המים ומהניא לפטור גם את הקמח שיתחייב אח"כ, ע"כ חזינן דחשיבא הפרשה של מצוה קודם שחל חיוב, ולדעת הר"ש דמהני נמי ליחשב מוקף, יש ללמוד מזה ג"כ לדשלב"ל, דמהני הפרשה מיד לכשיבא לרשותו, ובחלה גרע טפי כיון שאין

דמכל מעשרותיכם שנכתב לבתר והרמותם ממנו ריבה לתרו"מ שא"צ מוקף, שו"ר בתורי"ד ב"ק קט"ו ב' שהאריך בזה, ושם דרש מוקף מונתתם ממנו.

ובמעמא דקרא דתרו"מ א"צ מוקף יש לבאר דהנה מצינו בכל עניני תרומה דבעינן מן המחובר ומן המוקף, דזהו ענין תרומה, שהחלק המורם הוא כדורון שנשלח מכח כל הפירות, שזהו המורם מהם לגבוה, ולכן צריך שיפרישו אותו ממנו כדי שיתייחס לכולו, והיינו דאשכחן כן בקומץ ובלחמי תודה ובאימורים מנחות ע"ז ב', והי' בדין שאף תרו"מ ניבעי מוקף ואפשר דכיון שגם המע"ר הוא תרומה שהרימו בנ"י לד', כדכתיב כי את מעשר בניי אשר ירימו לד' תרומה, [ובספרי המקום קראו תרומה עד שיוציא ממנו תרו"מ, ועי"ש עוד בזה], וגם כבר הופרש ממנה תרו"ג, לכן א"צ ממנו דוקא, שבאמת כח התרו"מ הוא כח המע"ר ללויים, דהיינו שמגיע ללויים חלק עשירית וכן לכהן מן הלויים, ויש גם סברא דכיון שהתרו"מ בדיוק עשירית מהמע"ר, א"כ ממילא היא מתייחסת לכל הפירות גם בלא מוקף, אבל מצינו בלחמי תודה ששיעורן עשירית ונלמד מתרו"מ, ואפ"ה בעינן ממנו מן המחובר, וש"מ שההתייחסות לשירים לפי ערך כמו בתרו"מ לא מהני לפוטרו מן המוקף.

ב. מבווי פ"ד מ"ב האשה שהיא טבו"י כו' ומקפת וקוראה לה שם וכה"ג שנינו בנדה ע"א ב' ופירשו בגמ' מפני שמצוה לתרום מן המוקף, [בדברי הר"ש עי' להלן], ומבואר כאן שאינה יכולה לומר שתחול החלה כשתניחנה בכלי, והטעם משום דבעינן מן המוקף, וצריכה להקיף החלה לעיסה בזמן החלות, ואפי' נימא דטהורה רשאית להפריש ולומר מיד עם ההפרשה, וא"צ נגיעה ברגע החלות, היינו משום דג"ז מיקרי רגע החלות, אבל אם צריכה להניחה מידה קודם החלות, שוב לא חשיב מוקף, [שו"ר ברש"ש שכ"כ],

על הקמח שום חיוב, אבל גם הר"ש לא ס"ל דמהני, אלא שכתב די"ל דלענין מוקף סגי בעיקר העיסה.

ובאמת בירושלמי משמע דחשיב שלא מן המוקף, וכדי שתשאר החלה בטהרה תיקנו שתפריש שלא מן המוקף על החיובים הנוספים אח"כ, דכיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה, ואומרת שתהא חלה לאחר שתתגלגל העיסה עם כל הנוספים לחיוב אח"כ, שהקשו שם נהי דתקנו בחלה שתנטל מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף, אבל לא שייך שיתקנו שתנטל מן הפטור על החיוב, ומשמע דבאמת לגבי העיסה הו"ל שלא מן המוקף, הן מצד החלות שחל לאחר שתגמר העיסה והן מצד הנוספים שלא היו בזמן ההפרשה.

ודעת הר"ש נראה דכיון דלגבי עיקר העיסה חשיב מוקף, כיון שהיא ראויה להפרשת חלה כעת, ונוטל החלה לשם חלה, ומיד כשגבבהת חלתה קוראה לה שם חלה לפי התנאים שלמדו אותן, סגי בהכי, וכ"כ הרא"ש, ולא דמי למתני' דטבוי' שאינה קוראה שם מיד בהפרשתה, ולא רצו לתקן שתקרא שם מיד, ותאמר שתחול לאחר שתניחנה מידה, דודאי יש לחוש שתקרא שם לגמרי מיד, שהרי הגיע זמן ההפרשה והעיכוב שמשום טומאה עלולה לשכוח, ולא דמי להפרשה שבשעת נתינת המים, שיודעת שעדיין לא נשלמה העיסה, ולא תקרא שם מיד, ועוד שזהו הנהגה קבועה, ולא רק במאורע של טבוי', ואין לחוש שתשכח, וגם אם תשכח לא יהא הפסד בדבר, מיהו לקמן סק"ג נקטנו דפשוטת הירושלמי שאין לזה מעלת מוקף כלל, עיי"ש.

והנה הרמב"ן בהלכות חלה הביא מה שלימדו את הכהנות, ומבואר דיש לקיים תנאי הכהנים אף לשיטתו דסגי במוקף בזמן החלות, ולדעת הר"ש והרא"ש למדנו

מזה דסגי במוקף בשעת קריאת שם, וא"כ אין חולק בד"ז, ומצינן למימר דלהר"ש סגי נמי במוקף בזמן החלות, ולא לחוש לקושיא דבאמת הרי הי' יכול להפריש אח"כ, דלא מסתבר לחדש דלא מהני מוקף בזמן החלות, וא"כ אין שום מחלוקת בראשונים בזה, אלא דלמש"כ מהירושלמי שהתירו כאן שלא מן המוקף למדנו מזה דלא סגי במוקף בזמן קריאת שם, ובפרט שבאמת אינו כמוקף לקמח שנוסף אח"כ.

שם במשנה ומפרשתה ומנחתה בכפישה כו' ומקפת וקוראה לה שם כו' [לכאורה לשון מפרשתה מיותר ולא נמצא בראשונים לפו"ר], בסיפא א"ר יהושע דבר חדש חידשו סופרים ואין לי מה להשיב, לכאורה ר"ל שאין לו יישוב לדבריהם למה אמרו כן, והביאו הר"ש והרא"ש מהתוספתא דפליג נמי הכא, ואם ס"ל דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו ניחא, ואם ס"ל לאו כחלה דמו צ"ל שחש שמא תגע בחלה או שתגע החלה בעריבה, ולכתחלה לא תלוש או לא תפריש אלא הטהורה.

הקשה הר"ש למה צריכה להקיף לאחר ההפרשה ולקרא שם אח"כ, הרי כיון שהפרישה לצורך חלה חשיב שפיר מוקף, אע"פ שקראה שם רק אח"כ, כדאשכחן בעיסה טהורה ועיסה טמאה שמפריש ואח"כ קורא שם לר"א, ותירץ שאם אומר שמיד כשתפריש תהא חלה חשיב מוקף, כיון שאמר בשעת חיבורו, ולא ביאר למה לא תתנה גם כאן כך, וי"ל דהכא צריכה לומר שלאחר שתניחנה בכלי תהא חלה, וזה לא חשיב מוקף כיון שמשתתה עד שתניחנה, [וכ"כ הרש"ש בדעת הרא"ש], ואפשר דדוקא מפני שאינה יכולה לקרא שם בידה, הרי העיכוב מבטל המוקף, אבל אם יכולה לקרא מיד, יכולה גם להתנות שתחול כשתניחנה מידה, מיהו אכתי בירושלמי דחלה מבואר דיכולה להמתין עד סוף גלגול

חלה מן העיסה, וקודם הגלגול אין הבצק מחובר לומר בו לשון קוצה, [ולפ"ז לשון קוצה כמו קורצה, עי' טב"י פ"א מ"א מקרצות ובתוספתא הקורץ מקרצת מן העיסה ופירשו שם מלשון מחומר קורצת], ועוד דנקט מגבהת לפי שממהרת להגביה ולסלקה מן העיסה בטהרה.

שם ובלבד כו' לגרסת ובלבד שיהא, הול"ל שיהא חמשת רבעים בלול במים, ולשון קמח משמע איפכא שלא נבלל, ועוד דודאי מתפרש שיש בכלי שיעור חמשת רבעים שהתנא בא להזהיר על ענין שעלול להגרם בגלל ההגבהה מנתינת המים שקודם גלגול, ואמר שאע"פ שמותרת למהר להגביה חלתה קודם גלגול, מ"מ תזהר שיהא כו', והרי גם אם היתה מפרשת לאחר גלגול בעינן חמשת רבעים, (ויש לדחות דלאחר גלגול כבר הביא כל הקמח שנתכוין להוסיף לעיסה זו), ועוד מאי שיהא שם הול"ל שיהא בכלי, אבל אם הכונה שלא יוסיף עוד חמשת רבעים הרי אין חילוק אם הם בכלי או שיוסיף אח"כ, - כ"ז לפי מה שנקטנו פשוט שקמח שבתוך העריבה שאינו מעורב במים לאו כלום הוא, ולכן מוכח כגרסת שלא יהא כו' קמח, אלא כבר מעורב כולו במים ונשאר רק פחות מחמשת רבעים קמח שלא נבלל, וכ"מ בר"ש לגרסת שיהא בקמח שנתערב במים, עי"ש, שו"ר בספרי ובלבד שיהא כו' לפי שאין מפרישין חלה מן הקמח, עי"ש.

שם בר"ש ד"ה מגבהת, טוב היה שתמתין כו' כדתנן סופ"ק שאינה ניטלת אלא מן הגמור, מיהו כמו שכתרו"ג אם תרם בשבילים תרומתו תרומה, ה"ה בחלה קודם גמר העירוס, וכאן התירו למהר כדי שלא תטמא, מיהו לאחר שלימדו את הכהנות הרי גם החלה נגמרה לישתה, דכיון שהפרידה בפ"ע יכולה לגמור לישתה בטהרה, וביאור הירושלמי כתירוף בתרא דהר"ש וכ"כ הרא"ש, וגם לתירוף קמא דאסמכתא היא ר"ל שמה שביארו

העיסה, וע"כ צ"ל דגם לתירוף קמא דהר"ש החשש שמא תקדים קריאת שם כשהיא בידה.

עוד תירץ דסגי בהפרשת החלה לצורך חלה אע"פ שקוראה שם אח"כ, והכא חיישינן שתקרא שם קודם שתניחנה.

עוד תירץ דשאני הכא דמפסיק מנא, וצ"ב כונתו דהא כשמקפת את הכפישה לעריבה ג"כ מפסיק מנא, וסגי בחביות נוגעות זו בזו כדתנן במע"ש פ"ג עד שלא גפן, וכן בתורם את הבור בסוף פרקין, ואפשר כונתו דהיכא דמפסיק מנא הר"ז מבטל את כח המוקף שהי' בשעת ההפרשה, ודוקא כשאין הפסק ביניהם נראית ההפרשה הראשונה כקובעת החלה, א"נ כונתו כמש"כ בתירוף קמא דכיון שצריכה להפסיק בנתינה לכלי אחר לא חשיב מוקף, ולא מפני מחיצות הכלי, אבל קשה דבירושלמי דחלה איכא הפסק זמן טובא, וש"מ דלא חיישינן להפסק זמן, מיהו בפשוטו כשמגבהת חלתה מניחתה בכלי אחר, ואפ"ה חשיב מוקף, אלא די"ל דהתם יכולה לקרא שם מיד, וההמתנה היא בשביל הנוספין לעיסה, אבל בעיסה עצמה אין עיכוב, וכמש"כ לעיל.

בנדמ"ח יש נ"א מהר"ש, וכנראה הנדפס הוא מהדו"ב, וא"כ לפני הרא"ש הי' ג"כ מהדו"ב, ובמ"ש מירושלמי חלה עמש"כ לקמן סק"ג.

ג. **חלה** פ"ג מ"א כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה, נתינת מים פירושו שהמים נבלעו בקמח, כמו אחד נותן את הקמח ואחד נותן את המים האחרון חייב שבת י"ח א', אבל מים וקמח זה אצל זה בכלי אחד לאו כלום הוא, ודוחק לומר שאם נתערב מעט מיקרי ראשית עריסותיכם לגבי כל הקמח שבכלי, וצ"ע בירושלמי וברמב"ם ועמשנ"ת בחלה בזה, - לשון מגבהת חלתה ולא קתני קוצה חלתה, י"ל דדוקא כשהכל עיסה אחת נאמר לשון קוצה, שקוצצת שיעור

רבעים, ולפ"ז מיירי בעריכה של כל הבצק, ולא בעריכת הככרות לעצמן, [ומ"ש הרא"ש שאין בכל ככר חמשת רבעים היינו תוספת של חמשת רבעים, אבל בכל הככר יש חמשת רבעים ולכן מתחייב גם התוספת, מיהו לשון הרא"ש ל"מ כן], ואולי מכח זה פי' הש"ך והגר"א סי' שכ"ז שמקצת חלה תחול מיד, ומקצת לאחר גמר העריכה, ויתפרש לאחר גמר האפייה או בדאיכא צירוף סל קודם אפייה, וכבר הוכיח אאמו"ר שליט"א שם שכונת הר"ש והרא"ש כתנאי שבירושלמי, וכן הקשה בבית מאיר ע"ד הש"ך.

והנה הר"ש הביא מהתוספתא שהקמח הנוסף מצטרף לחמשת רבעים, ומפרש לה דאע"פ שכבר הופרש חלה מן העיסה, לא אמרין שהנוסף מתבטל לעיסה שכבר נפטרה, אבל בפשוטו כונת התוספתא ללמד שיש לחוש שיחול חיוב אח"כ, אע"פ שעיקר העיסה לא הי' בה כשיעור, והתוספות הללו רק באו להכשיר את העיסה שאין בה כשיעור, (ובתוספתא הגרסא ששיירה בעיסה ואולי בא לומר שגושי קמח שלא נלושו יפה מצטרפין כמו סובין ומורסן), אבל הפריש ממנה חלה י"ל שהנוסף מתבטל לעיסה הפטורה, ואפי' אם נימא דבהוסיף לעיסה אחת שרובה פטורה עוד חמשת רבעים אע"פ שהם מיעוט חוזר ומתחייב, והכי מסתברא, אבל אכתי לענין צירוף תנור וסל לככרות שהוסיף בכל אחת פחות מכשיעור מסתבר טפי שאינן מצטרפות, כיון שכבר נתחייבו בחלה ואין צריכות עוד צירוף, ולא מצינו ענין צירוף אלא לפחות מכשיעור, שכעומד להצטרף דמי, ועוד דכיון דבכל ככר יש מעט, לא מצטרפין ליחשב כעיסה אחת בצירוף סל, והתוספתא מיירי בהדיא בעיסה אחת.

ולפ"ז ניחא דסגי במה שתחול החלה בגמר העריכה, דמה שמצטרף בכל ככר כשאין בו כשיעור אע"פ שמצטרף בתנור לכשיעור אין זה חוזר ומתחייב, שהוא בטל

ראשית עריסותיכם תחלת העירוס, זוהי אסמכתא ולא שבאמת ראוי להפריש מתחלתה.

שם ד"ה ובלבד, ואם היה נשאר ה' רבעים מן הקמח שלא נגע במים לא הוה מיפטר בחלה [ד]קודם [כ"ה בנדמ"ח מכת"י], שבלא תנאי לא הי' נפטר מה שמתחייב אח"כ, שהרי חלה ההפרשה מיד רק על מה שנתחייב כעת, ולכן הוצרכו לתנאי שתחול רק לאחר שתעשה כולה גוש אחד, [לגרסא דקודם הכונה בחלה שהופרשה קודם שנתערבו, ולגרסא קודם הי' משמע קודם שעשו את התנאי].

שם וה"ה דהוה מתיישב הירושלמי אי הוה גרסינן שיהא, [ש]התנאי [כ"ה בכת"י] מועיל בכל ענין ונקט כהנות כו' שרגילות [בתרומה, כ"ה בכת"י] כו', ולא נתפרשו הדברים דודאי אף לאחר התנאי צריך שתפריש החלה לאחר שחל חיוב בעיסה דהו"ל החלה מן החיוב, וא"כ איך שייך לומר דמתני' דשיהא כו' היא רק קודם התנאי, (ובדוחק י"ל דאי גרסינן שיהא שייך לקיים מתני' גם לאחר שלימדו את הכהנות, שיש תועלת בתנאי לפטור את הנוסף, גם אם אין בתוספת חמשת רבעים, ובלבד שיהא חמשת רבעים שנתערבו במים), וכבר כתב אאמו"ר שליט"א בסק"ו סק"ד שדברי הר"ש לא נתפרשו, והרא"ש העתיק כפי קמא.

שם בר"ש צריך ללמד לנשים שלנו המפרישות חלה לאחר גלגול קודם עריכת הלחם להתנות תנאי זה כו' יש לעי' מה מועיל התנאי הרי הקמח שנתערב בככרות בשעת העריכה לא נתחייב בחלה, דבככר אין חמשת רבעים, ובשלמא אם תחול החלה רק לאחר הצירוף בתנור או בסל ניחא, אבל אם חל לאחר גמר העריכה עדיין לא נתחייב בחלה, ולא נפטר בהפרשה זו, ואח"כ כשיצטרפו יתחייבו בחלה, ואאמו"ר שליט"א כתב שם סק"ד [ע"ד הרא"ש] דמיירי שלא חילקו את העיסה ועדיין יש בה שיעור חמשת

שהברכה בשעת המעשה ולא בשעת החלות, וכמ"ש מרן זללה"ה בדמאי ס"ט סקט"ו, אלא שאין ברור שנהגו בזמנו בתנאי, שהרי אומר מיד תהי חלה כמ"כ בשמו לקמן סק"ה), אבל קשה דעיקר מתני' שמגבהת חלתה מיד בנתינת מים, אע"פ שמצות חלה מן הגמור, ד"ז הנהיגו מפני הטהרה שתשמר החלה בטהרה, וא"כ בזה"ז שהכל טמא אין היתר זה קיים, וכ"כ הר"ש דבעיסה טמאה אין מפרישין עד שתעשה כולה גוש אחד, וכמו שהביא מירושלמי פ' אלו עוברין דבטמאה אין מפרישין עד לבסוף, ובתנאי הכהנות נוסף עוד קולא להפריש מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף, ואין היתר לזה בעיסה טמאה כלל, (וראיתי בספר דבר שאול שהביא שבמלחמות ביצה ט' א' פירש הירושלמי לענין טלטול חלה טמאה ביו"ט, ולא פירש לה בענין ההפרשה לאחר גלגול).

ובשו"ע סי' שכ"ז ס"ג כתוב דהאידנא טוב להמתין מלהפריש חלה עד אחר גמר לישה שתעשה כל העיסה גוף אחד, ומקורו בסה"ת ורשב"א דהאידנא כל העיסות טמאות, ולפמ"ש"כ יש לעשות החלות מיד עם ההפרשה, כדי שתטול מן המוקף, שאם מתנה שיחול רק לאחר גמר העריכה תו לא הוי מן המוקף, ובפשוטו כיון שהפרישה משגלגלה עיקר עיסתה, שוב אין לחוש לצירוף בתנור, שהרי אין בכל ככר כשיעור לחייב הקמח קודם האפייה ואין בתנור חמשת רבעים נוספים שנוספו בעריכה, וגם התנאי נשלם קודם אפייה, כפי הראוי להפריש מן העיסה, וא"כ עדיין לא נצטרפו בתנור ולא נתחייבו כלל, ולא יועיל התנאי על הקמח הזה אם יצטרף בתנור, כיון שבשעת חלות ההפרשה הי' פטור עדיין, ואח"כ כבר אינו מפריש, ולכן אין להתנות כלום, רק לעשות ההפרשה בסוף גלגול כל הבצק, ומיד אח"כ להפריש ולעשות החלות מיד עם ההפרשה, קודם עריכת הככרות, ומה שנוסף אח"כ אינו מתחייב בדרך

לעיסה שכבר נפטרה, וגם אין דין צירוף סל לככרות שכבר נתחייבו לעצמן, ובפרט שכבר נפטרו.

שם בר"ש וקצת תימה איך מתנה על קמח כו' וחשיב מוקף מה שבשעת קדושת שם כו' וכן פרשנו בפ"ק דנדה כו', יש לעי' מי דמי התם בסוטה מיד בהפרשה קוראה שם, ואין שום עיכוב, אבל כאן שמפרישה ומניחתה עד שתגמר העיסה לא חשיב מוקף, ולא מיבעיא לקמח שנוסף אח"כ דלא מהני [ואע"פ שמעיקר העיסה הי' יכול להפריש מיד וחשיב מוקף וכמ"ש הר"ש], דאיך מועיל שיש בו חמשת רבעים לעצמו, וצ"ל דמ"מ הוא מיעוט כלפי עיקר העיסה, אלא אפי' לעיקר העיסה כיון שממתין כולי האי עד שתגמר העריכה, מה תועלת יש בקריאת שם שיחול לאח"ז הרי כעת לא חל כלום, וכבר נתקשינו בזה לעיל סק"ב.

ובירושלמי באמת נראה שהתירו להפריש מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף כדי שתשאר העיסה בטהרה, ואין הענין רק כדי שיקבל הכהן חלה טהורה, אלא שחששו שתטמא ולא ידעו בטומאתה ויאכל חלה טמאה, ועוד דכיון שהעיסה כעת טהורה יש חיוב יותר לשמרה בטהרה וידעו שאין הזהירות מושלמת בעיסה גדולה, ואמנם בתחלה התירו להפריש שלא מן הגמור כדתנן כיון שהיא נותנת כו', ואח"כ אמרו להמתין בחלות החלה עד גמר הגלגול, אע"פ שע"ז מפרישין מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף, ולא מהני להקיף אח"כ בכפישה כיון דבטהור וטמא הכלים מפסיקין.

ד. הרמב"ן בהלכות הביא מתני' להלכה והביא תנאי שתקדש לשם חלה לכשתעשה כולה גוש אחד, וביאר דכיון שהוא בידו מהני אמירתו, אע"פ שעדיין לא נתחייבו הקמח והשאור, [ולפי המבואר ברמב"ן סוף הלכות חלה שמברכין בשעת ההפרשה, למדנו

ו. **מע"ש פ"ג מ"ב** עד שלא גפן תורם מאחת על הכל, מבואר כאן שאע"פ שהחביות נפרדות חשיב מן המוקף, ובבהגר"א סי' שכ"ה כתב דמיירי בחביות נוגעות זו בזו, [וצ"ע דבפשוטו חביות פתוחות אין מניחין אותן באוצר זו אצל זו עד שיגוף שלא ישפך], ולפ"ז הא דתנן בטב"י פ"ד מ"ב ומניחתה בכפישה מצרית או באנחותה ומקפת מיירי נמי בכלים נוגעין זה בזה, והדברים סתומין דהול"ל בהדיא שיגעו זה בזה, ולשן מקפת אינו מתפרש מגעת, כדתנן בביצה ל"ב ב' אין מקיפין שתי חביות זל"ז להיות שופת עליהן את הקדירה, וע"כ יש ריוח ביניהם להניח הגחלים, ואפ"ה מיקרי מקיפין, ובבהגר"א שם כתב דאע"פ שנוגעין זה בזה יש טפח אור ביניהם, [לפי שהחביות בולטין באמצע ומצירין למעלה ולמטה כמבואר במסכת אהלות ועוד], אבל קשה דאכתי צריך ריוח גמור ביניהם להניח שם הגחלים.

ובן מצינו בסוף טב"י במשנה ובתוספתא שהתורם ממלא חבית מן הבור ואומר הר"ז תרומה, ולא משמע שאומר כן כשהחבית נוגעת ביין שבבור, ובהדיא נראה כן בירושלמי סופ"ג דחלה שאף אם העלה אח"כ עוד חבית מיקרי מוקף, כשקרא שם לשתיהן בב"א, [ועמ"ש"כ בזה לקמן סק"ן], וסתם חביות פתוחות אינן נוגעין זב"ז, וכן חמשה שקין בגורן שהזכירו בירושלמי לא הצריכו נגיעה ועוד כמה ראיות כתב אאמו"ר שליט"א בזה בסק, ועי"ש דמסיק שא"צ נגיעת החביות רק שיהיו סמוכין זל"ז, ועי' להלן דבתוך הבית פשוט יותר שא"צ נגיעה, (אבל הגר"א שם כתב שהחביות הפתוחות באוצר נוגעות זב"ז).

שם משגפן קנה מעשר, אפשר דאף בשל אומן קנה מעשר, שרק לגבי מוכר ולוקח חילקו בירושלמי פ"א ה"ב בין אומן להדיט, אבל כאן דלא איירי במכירה, יש לומר שאין הבעלים האומן קובע, ויש לומר דשניהם שוין, ולע"כ.

כלל, שרחוק שיהא בנוסף כשיעור חלה בתנור אחד, ואפי' אם נצטרפו יחד מסתברא שאינם מתחייבין לפמ"ש"כ לעיל סק"ג דאינם מצטרפין בסל מכמה טעמים.

ה. **הרמב"ן** בסוף הלכות חלה הביא תוספתא דברכות פ"ו ה"ט ודתרומות פ"ג ה"ב דמפריש תחלה ואח"כ מברך, והרמב"ם פ"ב מתרומות ה"ז ושו"ע סי' של"א סע"ח כתבו מברך ואח"כ מפריש, ונראה דמפריש שבתוספתא וברמב"ן הכונה לברר תחלה החלק של התרו"ג אחד מחמישים, וכן עשירית למע"ר ומע"ש ואחד מכ"ד לחלה, ולא למדוד לאחר הברכה, דעובר לעשייתן היינו חלות ההפרשה ולא שיעור המדידות, ולכן צריך להפריש כדי חלה ותרומות ומעשרות לעצמן, ואח"כ יברך ויעשה חלות ההפרשה על המופרש, ומ"ש הרמב"ם ושו"ע מברך ואח"כ מפריש היינו שעושה החלות לאחר הברכה, וכמ"ש הטעם ככל המצות שמברך קודם עשייתן.

מיהו מדקתני מאימתי מברך עליהן משהפרישן, מבואר דאף בלא נגיעה חשיבי מוקף, אלא די"ל שמונחין זה אצל זה בלא הפסק כלי ובלא מרחק, וכמו דמהני מקפת כשהחלה מונחת בכפישה או באנחותא, ולשון הרמב"ן וכד בעי למשקל חלה מאגנא מבעי לאקדומי ואפרושה והוא מברך אקב"ו להפריש חלה, והדר לימא תהוי חלה, משמע שמוציא החלה מן העריבה ואח"כ מברך ואומר תהא חלה, ומשמע שא"צ לקרב החלה לעיסה דלא הוה שתיק מלפרש ד"ז, וצ"ע ברמב"ן נדה ע"א ב' שכתב דבעינן נוגעין ממש, [ולא משמע שכונתו רק בחלת חו"ל שא"צ מוקף כמ"ש הרמב"ן], וע"כ צ"ל שחזר בו, דהא אליבא דרבנן נקט שם דבעינן נשיכה, ורק לר"א סגי בנגיעה ובצירוף כלי, מיהו עיקר הא דבעינן נגיעה ממש לר"א, ביארו בירושלמי דהיינו מפני שבטהורה וטמאה מקפדת.

נפרדים שהם קשורין לעצמן, הם נפרדין יותר מחביות שהיו סתומות ונפתחו, וקשיא ליה לב"ש דיש להתיר בק"ו משקין, אבל מהני דעד שלא גפן לא שייך להוכיח לגפן וחזר ופתחן.

ולכאורה אם פתחן ועירה לגת וחזר ומלאן חזר דינם כעד שלא גפן, ואף לב"ש תורם מאחת על הכל, שכבר נתבטלה החלוקה שנעשית בהגפת החביות, וגם לא שייך שיחזיר מהגת כל יין לאותה חבית, ואפי' העביר היין מחבית לחבית י"ל שבטלה חלוקת היין שהיתה בחבית זו כשגפן, וצ"ע בזה.

שם בד"א במקום שדרכן למכור סתומות כו' מבואר בירושלמי דלענין מוקף בכל ענין תורם מכל אחת ואחת, ורק על הראשונה או על השניה נאמר האי בד"א, וזהו לשון על הראשונה הושבה, וכמשנ"ת במע"ש ס סק, וכן ברמב"ם פ"ג הי"ח ובשו"ע סי' של"א סכ"ו העתיקו ד"ז בכל חביות סתומות.

ז. **ירושלמי** מע"ש פ"ג ה"ו בד"א בשל יין אבל בשל שמן בין עד שלא גפן כו' בין משגפן תורם מאחת על הכל, פי' הגר"א דבשמן א"צ לנטירותא דקנקן גפון כ"י, ולכן הקנקן אינו נטפל לשמן, ושאר כל המשקין כשמן כמבואר בתוספתא וברמב"ם פ"ח ה"ה, וכ"מ בכלים לענין נקב בחבית דבשאר משקין לא קפיד על הנקב כ"י, ע"ש בא"ר פ"ט מ"ח לענין צמיד פתיל, ומבואר בגמ' עירובין כ"ז ב' ד"יין אגב קנקן משום דהיינו נטירותיה.

מיהו לענין קנה מעשר מצינו בירושלמי פ"א ה"ב דאף חותלות של תמרים ופטיליא של תמרים יצאו לחולין, וכן הקופות בדרוסות, ולענין מוקף מסתברא דתורם מאחת על הכל, דאינם מפרידין התמרים זה מזה, אלא הם נטפלין בקל לתמרים, משום דלא חשיבי כ"כ, ול"ד לחביות סתומות שסתימתן הכרחית, והם חשובין, ולכן הם מפרידין גם לענין מוקף,

שם בש"א מפתח ומערה לגת, בפשוטו מודו ב"ש דעד שלא גפן תורם מאחת על הכל, דאל"כ הו"ל למיפלג ברישא, ואין נראה לומר דנקטיה הכא לאשמועינן דלב"ה מפתח וא"צ לערות, דאי לאו פלוגתא דב"ש הרי מתפרש בפשיטות דכיון שפתחן כעד שלא גפן דמו, וכל הענין ששנו פלוגתתם כאן מוכיח דטעמיהו דב"ש דוקא בגלל שכבר גפן, דאל"כ הו"ל למיפלג בעלמא בדין מוקף אם אפשר לתורם מחבית על חבית, אלא ודאי דוקא הכא פליגי ב"ש שכבר נתחלקו החביות זו מזו, ותו לא מצטרפי בפתיחה לחוד.

מיהו קשה א"כ מאי פריך בירושלמי אב"ש מחמשה שקין בגורן שתורמין מזע"ז, הרי אף ברישא מודו ב"ש דעד שלא גפן תורם מאחת על הכל, והו"ל למיבעי מ"ש עד שלא גפן למשגפן ופתחן, והרי שקין בתבואה כעד שלא גפן דמו, כיון שתבואה כשמן דאפי' גפן תורם מאחת על הכל.

ובתוספתא פ"ב הכ"א תניא ארשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על הדורך באמצע חבית שמפתח וא"צ לערות כו' ונראה דט"ס הוא וצ"ל על התורם באמצע הבית, דחביות פתוחות הבית מצרפן, אבל בגת שע"פ השדה דליכא צירוף בית, ע"י שבת י"א ב' דסתם גת אינו בתוך בית מדתנא סתם גת בכרמלית, בזה כ"ז שלא גפן נשאר בהם כח צירוף שהיו כולן בגת יחד, אבל משגפן ונפרדו זו מזו, אינם חוזרים להצטרף בלא חיבור נוסף, או שיערם לגת או שיכניסם לתוך הבית.

ולפ"ז אפשר דמקשו לב"ש מחמשה שקין שלא היה להם צירוף גמור, כגת שכל היין מעורב בבור יחד, ואפי"ה מצטרפין כיון שהם לפניו, ה"ה דחביות שפתחן יצטרפו, אבל מחביות פתוחות שלא גפן אין רא"י, כיון שהיו יחד בבור, ולא נפרדו ע"י החביות כ"ז שהם פתוחות, ויותר נראה דס"ל דשקין

כמו שמצינו דבמקפיד על תערוכתן אין הבית והכלי מצרפין עירו' חלה סופ"ב, ה"ה במקפיד על סתימתן.

ויש להסתפק בקופסאות שימורים שצריכין סתימה גמורה לשמירתם כמו יין, מה דינם לענין מוקף, דלענין קנה מעשר ודאי דינם כחותלות של תמרים ועדיפי מינייהו, דלא חשיבי כ"כ כחביות ונצרכין לנטירותא כחביות ליין, אבל לענין מוקף י"ל דכיון דלא חשיבי אינם מפרידין בין האוכלין זה מזה, דלא שייך לומר שכל אוכל נמצא במקום בפ"ע, דעטיפה דלא חשיבא, כקליפה לפרי היא, ולא כמקום המפריד, וכ"ש שקיות ניילון אע"פ ששומרין על טריות האוכל, דודאי נטפלין לאוכל, ואין לך בו אלא חידושו דבר שבמנין כחביות, עש"ך יו"ד סי' ק"י סק"ה בשם רי"ו דדוקא חביות גדולות חשיבי דבר שבמנין, וכ"ה ברמ"א סי' קל"ז ס"ב אמנם א"צ גדולות יותר מקב או קביים, אבל קופסאות הנטפלין לאוכל י"ל שהם כאגודה אחת עם שאר הקופסאות, וקרינן בנטילת אחת מהן ממנו מן המחובר, ואין ללמוד ד"ז משקין וחביות של שמן, דהתם אין סגירתן נצרכת לאוכלין, ולא חשיבי כחד עם האוכלין, ובהני נקטינן דחשיבי כחד לענין קנה מעשר, אלא שאינם נפרדין בגלל חוסר חשיבותם, כמו שמובן בשקיות ניילון אע"פ שנטפלין לאוכלין לשומרם, ובפרט כשמשליכין הכלים לאחר השימוש, דודאי שייך לומר דבטלי לאוכל ואינם חוצצין, [ואאמו"ר שליט"א בסק"ח כתב סברא איפכא, דכיון שאין המשקה והאוכל חשובין לא בטל הכלי לאוכל כמו ביין, ולפ"ז בשקיות ניילון וחותלות ודאי בטלי, וכמבואר בירושלמי לענין קנה מעשר, [ונראה דנקט שקנה מעשר ומוקף שוין, אבל מבואר בירושלמי דחותלות של תמרים קנה מעשר, ופשוט שתורם מאחד על הכל], אבל צדדנו לחלק לאידך גיסא דכיון דהכלי לא חשוב בטל הוא, וכשנטל כלי אחד לתרומה הר"ז

מתייחס לכל הכלים, שאינם קובעין חשיבות לעצמן לומר שהם כנמצאין במקום נפרד], ואפשר לומר דאין לך בו אלא חידושו חביות דוקא דחשיבי, ואין נטילת חבית אחת מתייחסת לחברתה, משא"כ כלים קטנים ופשוטים שנוטלין כמה מהם יחד בסל ובקופה, ובפרט כשבטלין לאוכל, דחשיב שפיר הרמת כלי אחד כממנו לכל שאר השקיות והקופסאות, ומ"מ הדבר צריך רא"י להקל, אבל בדמאי הרי לא חיישינן לשלא מן המוקף, ואף בספק דאיכא תרו"ג יש מקום להקל לפמשת"ת בספר אאמו"ר שליט"א ס סק.

ובירושלמי תרומות פ"ב ה"א שאלו אם מפה מפסקת, ופשט לה משקין שאינם מפסיקין, והיינו דאע"פ שאין השקין בטלין לחטים אינם מפסיקין, אע"פ שהם כמפה, ואין לפשוט מזה לנדון הנ"ל, ועי' לקמן סק"ח עוד בדברי הירושלמי שם.

ח. **ירושלמי** תרומות פ"ב ה"א הרי שהביא מינין הרבה בקופה וכרוב מלמעלה וכרוב מלמטה ודבר אחר באמצע אין תורמין ולא מעשרין מזע"ז, בתוספתא פ"ג ה"ח הגרסא לא יתרום מן העליון לתחתון אא"כ הקיף, וזה מיושב טפי דהא במעשרות אין דין מוקף, ולמדנו מכאן דאפי' בכלי אחד הרי המין שבאמצע מפסיק, וש"מ שמין אחר גרע ממפה, דכיון שהוא ירק הראוי לתרומה ואין התרומה מתייחסת לזה הר"ז מפסיק, וכן בגנה אם העמיד כמה ערימות של ירק ממין אחד, תורם מאחת על הכל, ואם יש מין אחר מפסיק באמצע תורם מכל אחד ואחד, ויש חידוש בתוך הקופה שמין אחר מפסיק, ויש חידוש בגנה שאין המין האחר נראה כמפסיק כ"כ, כיון שאין הערימות האחרות מחוברות ע"י הגינה, ולא ניכר ההפסק כ"כ, אפ"ה קי"ל דמפסיק.

שם הדא דתימא בשאין שם חלל כו' דכיון שיש מקום אחד שהכרוב מצטרף דרך

הגורן, ועי"ש בתוספתא ה"ו שתנאי ב"ד הוא שיחול על כל אלו, והיינו בתרו"ג שא"צ שיעור, אבל במעשרות צריך לדעת כמה השיעור, וכהיום שמפרישין יותר מאחד ממאה יכולין לכוין בכל המעשרות על המפוזרים ג"כ, אלא שאין ע"ז תנאי ב"ד, ולכאורה יש ללמוד מכאן שמותר להפריש על המפוזרים והבליעות שבכלים שלא מן המוקף, אם לא נימא שהם טפלין לעיקר הגורן.

שם ר"ה בעא קומי ר"י הי' טמא באמצע א"ל והיינו נשוך, ר"ח ידע מתני' דחלה סופ"ב דבטמא וטהור בעינן נגיעה ממש, ומיבעיא אם הטמא חוצץ בין הטהורים, אע"פ שהם קרובים זל"ז באופן שבלא הפסק הטמא ודאי מוקפים הם זל"ז, או דכיון דמין חטים הוא לא גרע מתבן וקש שאינו חוצץ, ופרש"י דהשיב לו שחוצץ, והגר"א פ"י דאפי' יהא כנשוך חוצץ כיון דלא מהני נשוך בטמא, [וצ"ע דלענין מוקף אפי' נגיעה מהני בטמא וטהור וכ"ש נשוך], ובשו"ע גרס הגר"א והיינו גוש, בתמיה וכי חשיב גוש אחד, והרא"פ פ"י בתמיה וכי זה כנשוך, אבל עכ"פ לא יתכן לפרש דא"ל דמצטרף כנשוך, דודאי צירוף כזה גרע מנשוך כמו שאינו מצטרף טמא וטהור, ואילו נשוך מצטרף כדתנן סופ"ב דחלה.

שם חבראי בעון קומי ר"י היתה מפה באמצע א"ל והיינו חמשה שקין בגורן דתני חמשה שקין בגורן תורמין כו' כ"ה בתוספתא ובירושלמי מע"ש סופ"ג, ופשט להו שהשקין כמפה ולא מפסיקין, והא דלא פשט להו מחביות עד שלא גפן, י"ל דשקין גדולים הם ודמו טפי להפסק מפה.

ט. תניא בתוספתא פ"ג ה"ט שתי מגורות בעליה אחת תורם מכל אחד ואחד, [מגורה היא כעין אוצר קטן בנוי בתוך הכותל, עי' תרומות פ"א מ"א, ואין זה ככלים דכיון שמטלטלין שייך שהבית יצרפם בתוך מחיצותיו, מיהו מצינו בסופ"ק דמעשרות

שם, לא איכפת לן מה שיש דבר אחר מפסיק ברוב הקופה, דכיון שיש מקום חלל שרואין זע"ז, חזינן להו כמחוברין שם.

שם כל בית הגתות אחד כל בית הגרנות אחד, בתוספתא מפרש כיצד גת אחת לשתי בורות שתי גתות לבור אחד כו' בזמן שכולם תפוסה אחת תורמין כו', ומבואר כאן שא"צ בית לצרפן שהרי בית הגרנות היינו ע"פ השדה וכל שניכר שזה מתפוסה אחת חשיב מוקף, ובתר הכי קתני בתוספתא דהכניס פירותיו לתוך ביתו אע"פ שהם מפוזרין תורם מאחד על הכל, וע"ע לקמן ס"ק י"ד.

שם ר"א והוא שתהא תפיסת הגורן באמצע, בתוספתא שם ה"ט חמשה צבורין בגורן תורם מאחד על הכל אר"י אימתי בזמן שעיקר הגורן קיים, אין עיקר הגורן קיים תורם מכל אחד ואחד, והטעם שכ"ז שיש עיקר הגורן הרי הצבורין נטפלין לגורן, אבל אם העיקר נעקר הו"ל כל חד עיקר לעצמו, ואינו מצטרף עם שאר הצבורים, דהו"ל כמה בית גרנות.

שם עד ככדון חטים ואפי' קש ואפי' תבן, קמ"ל שקש ותבן אינו מפסיק בין הגורן לצבורי חטים, ותורם מאחד על הכל, דשפיר מיקרי הכל תפוסה אחת, ול"ד למין אחר בגינה שמפסיק דקש ותבן כמין תבואה חשיבי לענין זה, - ואאמו"ר שליט"א נסתפק בערימה שכבר הופרש ממנה תרו"ג באמצע מאי, [דלענין חלה כנשוך הוא מצטרף לשיעור], ועי' בזה לקמן סק"י מירושלמי סופ"ג דחלה, דמשמע דחשוב כמין אחר באמצע, (אם לא נחלק דבור כקופה, אבל גורן שאני), מיהו כנשוך י"ל שאינו מספיק כדאשכחן לענין צירוף חלה דדבר שניטלה חלתו באמצע מצטרף.

ולפ"ז אפשר שמה ששנינו סוף מעשרות שהתורם בלבו על הקוטעים ועל הצדדים ועל מה שבתוך התבן, דלא חשיב שלא מן המוקף כיון שהכל נטפל לעיקר

הפרק בסדר העשייה בטהרה, כדתקני לשה את העיסה כו', ומפרש נמי דין עריבה טבוי', עי"ש], ואפשר דאפי' מנחת החלה ע"ג קרקע בלא כלי, מ"מ אין הבית מצרפה לעיסה שבתוך העריבה, ולכן בעינן בכל ענין הקפה, ועי' להלן בדברי הירושלמי בפסחים בזה.

וענין הקפה אחת תלוי גם בגודל הכלי או הערימה, כדתניא בתוספתא שביט הגרנות ובית הגתות הויין תפיסה אחת לערימות שבתוכן, והיינו אע"פ שרחוקין קצת זה מזה, וכן בשקין וחביות קתני תפיסה אחת, ובחתיכת בצק של חלה בעינן טפי הקפה לכלי שהבצק בתוכו, דכיון שהחתיכה קטנה לא נראית כמוקפת לעריבה אלא סמוך לה, כללא דמילתא הכל לפי הנראה בעינים שיש קשר ביניהם, אבל נגיעת הכלים אין מקור להצריך, ובפשוטו גם אין בזה יתרון, דכיון שהפירות עצמן אינם נוגעין זב"ז, הרי נגיעת השקין והחביות אין בהם מעלה טפי ממוקף בסמוך, באופן שניכר שהם תפיסה אחת, ועי' בסמוך מהירושלמי בפסחים דאף בחתיכה שבאור מקרי מוקף, וש"מ דכל שנראה כתפיסה אחת מיקרי מוקף, וכל דבר לפי ענינו.

ובירושלמי פסחים פ"ג ה"ג משמע שאפשר לקרא שם חלה כשחתיכה באור הבית והעיסה בעריבה, וא"כ מה שצריך מקפת בטבוי' היינו מפני שגם החלה בכלי בפ"ע, מיהו יש מקום לפרש בירושלמי שם דלמסקנא אין לקרות שם באור, ועי' בסמוך בזה.

ביאור הירושלמי בפסחים דבעי ר' ירמיה מ"ט א"א לקרות שם לחלה בטומאה ביו"ט בפסח מפני שמחמצת, הרי יש עצה שיפרנה לפחות מכזית וישליכנה לאור הבית ויקרא לה שם, דמיד כשתפול לארץ תתבטל שאין הבית מצרף פירורין פחות מכזית לשיעור כזית דבל יראה, והקשו כיון דבית אינו מצרף לחמץ איך הוא מצרף החלה למצות הפרשה, אם החלה כאבודה דמיא,

נפחתה המגורה, ולע"כ שם, שו"ר בר"ש תרומות פ"ד מ"ב אוצר שכוונסין בו תבואה, וזה כמש"כ], והרמב"ם בפ"ג הי"ח גרס מאחד על הכל וכן הועתק בשו"ע סי' של"א סכ"ו, והגר"א הגיה בתוספתא כהרמב"ם, ובשו"ע שם העיר שנוסחתינו בתוספתא תורם מכל אחד ואחד, ובפשוטו אין נופל לשון מאחד על הכל כשיש רק שתי מגורות, דהול"ל מוע"ז, וכן בסברא לא דמו שתי מגורות בעליה, לבית הגרנות ובית הגתות, דמגורה חולקת מקום לעצמה ואין הבית מצרפן, והיינו דמסיים בסיפא בשקי תבואה דוקא שקין ודוקא בהקפה אחת, ולדעת הרמב"ן צ"ל שהעליה מצרפתן, אבל לגרסא דידן מפורש שלא התירו אלא פירות המפוזרין בתוך הבית, שהבית נעשה להם ככלי, [ועי' לקמן ס"ק ט"ו], אבל מגורות ודאי חולקות מקום לעצמן, ואם בכלים שבבית צריך שיהיו סמוכין זל"ז, א"כ במגורות דלא קתני שהם סמוכות, ש"מ דגרסינן תורם מכל אחד, ואף לדעת הרמב"ם אין בכלל זה אוצרות הסמוכין זל"ז אפי' בהיקף אחד, שאין ההיקף מצרף שני חדרים לעשותן כמקום אחד, - בתוספתא ה"ז מבואר שתורמין מבואר על חבירו כשהם בתפיסה אחת, ומבואר שם דהיינו כשבאו מתחת קורה אחת לשני בורות, דהו"ל כבור אחד שנחלק לשנים באותו גת, ועי' לקמן ס"ק י"ד בירושלמי בזה.

שם תוספתא שקי תבואה ועיגולי דבילה וחבית של גרורות כולם בתפיסה אחת תורמין ומעשרין מוע"ז, משמע דאפי' בתוך הבית בעינן שיהיו מוקפין, דכיון שהם כלים נפרדין, או עיגולין שא"צ כלים, אין הבית מצרפן, דדוקא פירות מפוזרין שצריכין כלי הרי הבית נעשה ככלי שלהם, אבל בכלים נפרדין צריך שיהיו בהקפה אחת, והיינו דקתני בטבוי' פ"ד מ"ב ומניחתה בכפישה מצרית או באנחותא ומקפת, וכן תנן נדה ע"א ב', [ואע"פ שלא הוזכר שם כפישה, היינו מפני שאין התנא עוסק בזה, משא"כ בטבוי' שכל

לקרא שם בריחוק מעט, לא היו מתקנים ע"מ שתעלה שלם.

ואם נימא שקורא שם בעוד החבית בידו, ניהא דבכמה חביות שע"כ צריך להניחן מידו יש חסרון מוקף, אבל אם גם את הראשונה מניח צ"ל דחסרון המוקף מפני שמניחה רחוק מעט, וגם מתעכב קצת, ומלישניה דר' שמואל משמיה דר"א שמעינן שאין חסרון מוקף בחבית המונחת ע"פ הבור, אפי' הניח חמש זא"ז, והראשונה רחוקה קצת, דסתמא אינו מניחן בעיגול סביב הבור.

ור"ש בשר"א מפרש איפכא שאם קרא שם לראשונה יש חסרון מוקף בשניה, דאפשר שכל היין שע"פ הבור כבר מתוקן, והרי הוא מפסיק בין התרומה לבור, כמו מין אחר שמפסיק בקופה בין הכרוב שלמעלה לכרוב שלמטה, כבירושלמי תרומות פ"ב ה"א, וולמדנו מכאן שערימה שהופרש ממנה תרומה מפסקת, ע"י לעיל סק"ח בזה] והקשו ע"ז דאכתי מחובר הוא ע"י גידין, כלומר דודאי אין לחשוב כל החלק העליון כהופרש ממנו תרומה, אלא יש לפחות חיבור של גידי יין, [כדתנן במנחות פ"ז א' זרק את הגיד, מיהו בגמ' שם הגרסא את הגיר (של שמרים)], ולישנא בעלמא הוא, דודאי אין לחוש להפסק בכה"ג.

ומבואר כאן דתרו"ג מתרת לפי חשבון, דהיינו כשנטל חבית אחת שהיא חומש מהנצרך להפריש, הותר חומש מהיין כנגדו, ולא אמרינן דתרו"ג כיון שאין לה שיעור הרי כל חלק מתיר את הכל, ואכתי צ"ב איך הוא מפרש החבית השניה הרי טבל וחולין מעורבין בה, ואינו יכול להחמיר על עצמו לעשותה תרומה, כי היא חייבת במעשר ראשון ושני, ולא משמע דמועיל בכח ברירה, [מיהו מצינו דפליגי רשב"ג ורבי בדין ברירה ורבי לית ליה ברירה בגיטין מ"ז ב'], ודין זה שאפשר להוסיף נראה מוסכם לכל התנאים,

ומשני דבאור אינה כאבודה ורק בארץ מתבטלת לקרקע ואינה מצטרפת לכזית, אור הבית מצרף לחלה ואין קרקע הבית מצרף לחמץ, שהביטול נעשה בקרקע, מיהו אפשר דבתמיה קאמר דודאי הקרקע מצרף טפי מהאור, ואם בקרקע החמץ בטל, אף באור אין לקרא ע"ז שם חלה, דכהולך לאיבוד דמי, ובבהגר"א סי' שכ"ה סק"ח פי' דדוקא בגומא שבקרקע בטל, אבל הבולט ע"ג הקרקע כבאור דמי ומצטרף, ולפ"ז ג"כ מיושב קושיא דר' ירמיה דכיון שתפול החלה ע"ג קרקע לא תתבטל ונמצא עובר בכל יראה, [שור' בזה בספר אאמו"ר שליט"א סק"ה ועי"ש הוספה מספר פסחים].

מיהו לענין להפריש חלה מחתיכה שבאור על העיסה מסתברא דזה נשאר למסקנא דשרי, ולא דנו אלא בחתיכה שמפררה כדי לאבדה, דבזה ממ"נ אם בקרקע תתבטל, אף באור אין לקרא עליה שם, אבל אם מפריש חתיכה יותר מכזית דלא בטלה, ה"ה דאפשר לקרא לה שם באור, דחשיב שפיר מן המוקף.

י. ירושלמי חלה סופ"ג היה צריך לתרום ארבע וחמש חביות מן הבור מעלה את הראשונה על פי הבור ואומר הר"ז תרומה כו' מעלה את כולן כו' מבואר כאן דלכו"ע כשמניחה ע"פ הבור מקרי מוקף, וא"צ לקרא שם כשהיא בתוך חלל הבור, ואע"פ שמניחה ע"ג קרקע סמוך לבור, אבל אם ממתין עד שיעלה את כולן בזה יש לדון משום חסרון מוקף, מיהו חזינן מזה דדוקא מפני שהעלה אותה כעת מן הבור חשיב מוקף, שאם סמוך לבור כמוקף גמור חשיב, א"כ אין שום ריעותא אפי' יקרא שם לבסוף, ובבהגר"א פירש דלרשב"ג קורא שם בתוך חלל הבור, ולפ"ז הא דקתני מעלה ע"פ הבור ואומר, היינו לפתח הבור למעלה ועודה בידו, ואמנם מבואר בפ"ד דטבו"י שקורין שם מיד במקום שאם ישפך ירד לבור, שאם אפשר

כדתנן תרומות פ"ד מ' עלה בידו משישים ואחד יחזור ויתורם כמות שהוא למוד כו' ומוכח שם דהתוספת פטורה מן המעשר, ולא אמרינן שטבל וחולין מעורבין זה בזה, וע"כ שכך ניתנה המצוה שאפשר להוסיף ויהיה הכל תרומה, אע"פ שניתר חלק מהשירים, דכיון שכך ה' דעתו מעיקרא להוסיף, לא נתחייבו במעשרות וחל עליהם שם תרומה, ועמשנ"ת בכ"ז בספר אאמו"ר שליט"א ס"ד ס"ק ט"ז.

ומצינו במשנה תרומות שם שר"י התיר להוסיף על התרומה שלא מן המוקף, ולפי המבואר בירושלמי כאן דכל חלק תרומה מתיר חלק מהשירים כנגדו, א"כ אין מקום לחלק בין ההפרשה הראשונה לשניה, שהרי אף ההפרשה השניה ראשונה היא כלפי חלק השירים שהותר על ידה, מיהו בתוספתא פ"ה ה"ו מבואר דאף ניטלת מן הטהור על הטמא ואינה מדמעת ואין חייבין עליה חומש לר"י, ולפ"ז מדרבנן חייבוהו להוסיף, והדין נותן שחייב גם במעשרות, וצ"ע א"כ בסתמות המשנה למה נקט רק שלא מן המוקף, ונראה דלא נקט אלא מה שמחלק ר"י בסדר ההפרשה ולא בשאר דינים, ולא נקט מן הטהור על הטמא כיון שהכרי ה' כולו טהור (או טמא), ורק במאורע שנטמא כעת משכח"ל מן הטהור על הטמא, [דממקום אחר י"ל שאינו רשאי להוסיף כיון שלא נתכוין אדעתא דהכין], אבל לענין חיוב חומש דאוריתא או לגבי דימוע לא הביא דעתו במשנה דלא מיירי בדיני התרומה אלא בסדר ההפרשה, אע"פ שאין מקום לחלק בין מוקף לשאר דינים, ועי"ש בתוספתא שאם אמר בפירוש שימדוד אם יש בזה כשיעור, הרי התוספת תרומה ודאית, ורק בגלל שחשב שיש בזה שיעור ס"ל לר"י שכבר חל תרומה ואין התוספת בדין תרומה מדאוריתא, מיהו צ"ע א"כ למה לא אר"י שחייבת במעשרות, שו"ר בירושלמי פ"ד ה"ג נראה שם דלר"י פטור ממעשרות, ולע"כ.

יא. **חלה** פ"ד מ"ו נוטל אדם כדי חלה כו', במשנה"ק הר"ש מ"ט נחשדו על החלה, הרי מבואר בירושלמי בהדיא במתני' דלקמן ה"ד, דפליגי ר"ג ורבנן בלקח מן הנחתום בסוריא אם חייב להפריש חלת דמאי, ושם אמרו טעמייהו דרבנן כשם שלא נחשדו ישראל על תרומה בארץ כך לא נחשדו על חלה בסוריא, ומבואר מזה שבארץ ישראל לכו"ע צריך להפריש, שרק בסוריא דהויא דרבנן הקלו בחלת דמאי, ומסיק שם דהמתארח אצל ע"ה א"צ להפריש חלה, דמעיסה שבביתו הוא מפריש חלה, [ומשמע מסתמות הדברים שד"ז גם בא"י, וכ"נ מסתמות הרמב"ן בהלכות, וע"י להלן דכן משמע מפ"ז ה"א בדמאי], וכיון שמפורש דיש דין דמאי בחלת הנחתום, אין לשנות מתני' מפשטה, והטעם י"ל דדוקא בגורן שזה פעם אחת בשנה סמכו על ע"ה, אבל חלה שזה כל יום חששו שלא ידקדק בזה, וגם טריחא ליה מילתא להוליך כל יום חלתו לכהן, והנחתומין דחיקא להו מילתא כדאמר יומא ט' א', ועוד, ואם נימא דבעיסת בעה"ב לא חיישינן לחלת דמאי, ניחא שלא הזכירו תנאי דחלה במזמין את חבירו פ"ד דמאי, דכיון שמתארח אצלו על שלחנו א"צ להפריש חלה, ובדמאי פ"ה מ"א מבואר דלוקח מן הנחתום חייב בחלה, [ומ"ש הר"ש בדמאי פ"ב מ' דבחלה טמאה אין הנחתום מפריש חלה כשמוכר לחבירו צע"ג, ואולי צריך לפרש הירושלמי לענין לעשר תרו"מ על חלק החלה, אבל חלה שהיא ודאי לא יתכן לפטור, ולע"כ], והלום ראיתי בספר מרן זללה"ה דמאי ס"ו סק"ג שכתב בדעת הרמב"ם דדוקא בסוריא נחשדו ולא בא"י, והדברים מחודשים, [ודעת הגר"א דבא"י ודאי צריך להפריש], ומסיק שם להלכה דסומכין על ע"ה בחלה אם דרכו להפריש, [ויש להקל בזמן הגמ' בעיסתו שהוא לשה ואוכל ממנה].

שם עד שתסרח, יש לעי' אם מקיימין בה מצות שריפת תרומה לאחר שנסרחה, ולכאורה כ"ז שמטמאה טו"א מצותה בשריפה.

ירושלמי פ"ד ה"ג תני תרו"מ של דמאי כו' אר"י בספק תרו"ג אנן קיימין כו', פי' דתניא גם בתרו"מ של דמאי שניטלת מן הטהור על הטמא ושללא מן המוקף, והקשו פשיטא הרי תרו"מ של ודאי ג"כ הדין כן, אלא בתרו"ג מיירי וכגון שספק אם הפריש, דבדמאי אין מפרישין תרו"ג, ומתני' דדמאי פ"ה מ תרם מן הודאי על הדמאי ג"כ מיירי בתרו"ג וקרי ליה דמאי, וע"כ היינו ספק, ואין לומר דתרם היינו מע"ר ותרו"מ, ומיירי בודאי שכבר הופרש ממנה תרו"ג, דהא קתני עד שיוציא עליה תרו"מ, וזה ודאי מתפרש תרומה גדולה, דאל"כ הול"ל עד שיוציא עליה מעשרות.

שם כמה דתימר מן הודאי על הדמאי תרומה ולא תאכל כו', פי' דהול"ל שלא תאכל החלה הזו וכן התרומה, עד שיוציא עליה תרו"מ, ומשני כאן בררצה לאוכלה כאן בררצה לשורפה, דבמתני' מיירי שמפריש עליה עד שתסרח ואין דעתו לאכלה, ולכן לא הוצרך התנא להזהיר שמספק יוציא עליה תרו"מ, א"נ על הברייתא קאי, והיינו הך.

ולמדנו מדברי הירושלמי להתיר לתרום שלא מן המוקף ומן הטהור על הטמא ומן הרע על היפה בספק טבל, מיהו טעמא בעי למה הקילו בזה, ואמרו"ר שליט"א כתב בס"ה סק"ז דאפשר דהיכא דליכא מצות נתינה מספק ליכא מצות הפרשה, שעיקרה כדי ליתנה לכהן, ורשאי להניחה לירקב, ובמקום דליכא מצוה חיובית לא חייבו להפריש לפי תנאי המצוה, וג"ז צ"ב דסו"ס עכשיו מקיים המצוה שלא כדינה, ומשמע דר"ל דמעיקר הדין כאילו שהמצוה בטלה, שהיא ניתנה רק לצורך הכהן, אלא דמכח לא פלוג נשאר איסור טבל שמחייב הפרשה, ומ"מ הדברים מחודשים,

הרמב"ם בפ"ז דבכורים הי"ג כתב בד"א כשהיו העיסות שמפריש עליהן ספק אם הורמה חלה מהן או לא הורמה שחלת דמאי ניטלת כו' ומקורו בירושלמי דתני ד"ז גם בתרומה גדולה, ומפרש דהיינו ספק, דהא דמאי פטור מתרו"ג.

שם לעשותה בטהרה להיות מפריש עליה והולך [עי' ירושלמי פ"ג ה"ו שהוא רושם שיחול מצפון לדרום וכיו"ב ואין החלה והטבל מעורבין], חלת דמאי, לכאורה סתם חלת דמאי טמאה היא בטומאת ע"ה, ומשמע שראוי להשתדל שתהא החלה טהורה, ובשלמא אם נותנה לכהן נחא, אבל מהא דקתני עד שתסרח מבואר שאינו נותנה לכהן אלא מניחה להתקלקל, וכן סתם מניח בצק להפריש עליו לאח"ז, יודע שהוא מתקלקל, וש"מ דאף בכה"ג יש עדיפות לחלה טהורה.

והנה חלת דמאי ג"כ מפרישין אחד ממ"ח כדתניא בתוספתא פ"א ה"ז, [ונראה דהיינו כשעדיין הי' חלה טהורה שנאכלת ויש הפסד כהן, ולא רצו להרגיל שיוצאין במשהו, אבל בזה"ז כשבטלה הפרשה לכהן לגמרי, בטל גם שיעור אחד ממ"ח בחלה ואחד מנ' בתרו"ג], וררצה לחסוך מהפת שלוקח מהנחתום ומפריש עליו מהבצק שהניח להפריש עליו, ופעמים שאין נוח לו להפריש ולשמור חלתו וליטלה עמו להביאה לכהן, ועוד סיבות, כההיא דתנן בגיטין ל' המניח פירות להיות מפריש עליהם תרו"מ.

שם שחלת דמאי ניטלת כו' וה"ה מן הרע על היפה כמ"ש מירושלמי דקודם שתסרח הרי היא רע, ובשלמא בדמאי נחא דמשלך נתנו לך, וכל שחל בדיעבד התירו לכתחלה, אבל בירושלמי מבואר שהתירו אף ספק טבל, וזה חידוש שהתירו בספק לוותר על דינים דאוריתא דמוקף ומן הטהור על הטמא ומן הרע על היפה.

[והרמב"ם כתב שיתננה לכהן, וכן הדין בכל תרו"מ של דמאי, כדתנן בתרומות פ"א מ כמה יהא בתרו"מ של דמאי ויוליכנה לכהן, מיהו אין לכהן ממנה אלא להסיקה תחת תבשילו, שהרי נפסלת כשתסרח, ובפשוטו אין לכהן ענין בה לשמרה להסקה], ואולי שקדו להקל בספיקות כדי שיפרישו ולא יקלו לאכול בלא הפרשה, שאם התרנו להניח בצק ופירות להפריש עליהם הספיקות, יתרגלו לעשר בכל מקום, משא"כ אם נטויה עליו להפריש בכל מקום שמתארח וליטול תרומתו וחלתו עמו, וצ"ע.

יב. תרומות פ"ב מ"א אין תורמין מן הטהור על הטמא ואם תרם תרומתו תרומה, פשוט הדברים שזהו דין נוסף שאין תורמין מן הטהור על הטמא, דכשני מינים חשיבי, ולא קרינן בטהור ממנו של הטמא, וכעין שלא מן המוקף דבעינן ממנו שההרמה תתייחס לכל השירים, ה"נ טהור וטמא מובדלין זה מזה ולא חשיבא הרמה ממנו, וזה מוכח מדלא הוזכר במתני' דין מוקף, ואם הכל גזירה אטו מוקף לא יתכן להעתיק רק הגזירה, וגם הול"ל דמודה ר"א במוקף, ופליג רק בגזירה אטו מוקף, וכמבואר בסופ"ב דחלה, ועו"ק דהא אף ר"א מצריך נגיעה בטהור וטמא משום מוקף, וא"כ מהיכי תיתי לגזור אטו שלא מן המוקף, הרי מיירי דוקא בנוגעין טפי מכל מוקף.

והדברים מפורשים בירושלמי כאן דיליף מקרא דכמלאה מן היקב מה יקב א"א שיהא מקצתו טמא כו' ויליף גורן מיקב אע"פ שגורן אפשר ויקב אי אפשר, [כ"ה גרסת הגר"א וכ"ה בתורי"ד ב"ק קט"ו ב', והר"ש לפי גרסתינו נדחק בזה, והרא"ש למד מחטה לגורן עי"ש, אבל העיקר כגרסא דילפינן גורן מיקב], ודרשא גמורה היא מהא דנחלקו אמוראים שם מגלן שאם תרם תרומתו תרומה, ואם זו רק גזירה לא יתכן להאריך בדרשות על האסמכתות, דממילא מוכן

דבדיעבד תרומתו תרומה דהא רק גזירה היא, ובתר הכי מייתי פסוקים בדיני מוקף, ואם איתא דהכל מדין מוקף הו"ל לאתויי קראי דמוקף ברישא, גם במתני' בכל מקום קתני מן הטהור על הטמא והדר קתני דין מוקף, וש"מ דשני דינים הם, ובהדיא תנן בביכורים פ"ב מ תרו"מ שוה לביכורים בשני דרכים נישלח מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף, הרי מבואר דשני דרכים הם, וכן במתני' חלה פ"א מ"א מנו אותם שני דברים ובפ"ד מ"ו קתני לתרויהו, ואם זו רק גזירה אטו מוקף אין טעם להזכיר שהתירו בחלת דמאי מן הטהור על הטמא לאחר שהתירו שלא מן המוקף, ובעוד הרבה מקומות בתוספתא ובירושלמי, וכ"ז מוכיח דדרשא גמורה היא מדאוריתא, וכן בירושלמי חלה פ"ג ה"א אמרו שהתירו בכהנים שני דברים מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף.

והר"ש כתב דאסמכתא היא והביא רא"י מדרשין בעיגול שנטמא מקצתו, ודחה דאמרו בירושלמי דהללמ"מ היא בזה שתורם מן הטהור שבו על הטמא שבו, וסיים ומיהו לאו דוקא, ובכת"י נוסף דמייתי מירושלמי פ"ק דשבת אהא דתנן י"א א' באמת אמרו החזן רואה כו' דג"כ אר"א כל באמת אמרו הללמ"מ והרי התם גזירה היא ולא שייכא הללמ"מ, אבל הרמב"ם הביא כאן דהללמ"מ היא להתיר בעיגול שנטמא מקצתו, וכ"מ בירושלמי שדין גמור הוא דוקא בנטמא כשהי' עיגול אחד עי"ש ולקמן ס"ק י"ג, ולשון הללמ"מ מתפרש בכל מקום הלכה ממקור הדין, ובדינא דאוריתא מתפרש הללמ"מ ממש, [ויש לעי' אם ערימה היינו של קשואין ולדועין עי' ירושלמי א"כ נקט תאנים שחייבין רק מדרבנן, וההללמ"מ ע"כ נאמרה בדגן, ולמה לא נקטו האופן שנאמר בהלכה, ועי' לקמן ס"ק י"ד בתפוסה של גת ובד], ובדין עמון ומואב מעשרין מ"ע בשביעית ידים פ"ד, מתפרש שקבלה היא

לעשות מעשה כמותו, והרמב"ם שם הביא דיניה דר"א, אבל לא נתפרשה כונתו שהרי פסק בהדיא דלא כר"א שם פ"ה הי"ג וכן בתרומות פ"ג הי"ז, ואאמור"ר שליט"א כתב בס"ו ס"ק י"א שכונת הרמב"ם רק ללמדנו דמהני למוקף, ולא שמותר לעשות כן לכתחלה, ונפ"מ כשצריך להקל קולא דמן הטהור על הטמא, ואולי יש לדחוק כונת הרמב"ם בעיסה שניה ולא ראשונה, ועי' לקמן ס"ק ט"ו ט"ז.

ולענין הלכה כתב אאמור"ר שליט"א שם ס"ק י"ב דיש להקל בזה"ז כיון שאין מקפידין על טומאה וטהרה, ואין בזה חסרון מוקף ולא גזירה אטו מוקף, והיינו מפני שהר"ש והרא"ש והרשב"א הסכימו דגזירה דרבנן היא ודלא כהרמב"ם, [וכ"כ בנה"כ סי' שכ"ו, ובפ"ת סי' של"א סק"ט בשם נ"ב, ולא ציין למ"ש בשו"ע סו"ס שכ"ג], אבל לפמשנת דדברי הרמב"ם מוכרחים וכ"ד הראב"ד [דס"ל מוקף דרבנן] והגר"א, קשה להקל בזה, ואטו נקל בזה"ז גם מן הטמא על הטהור, [ובזה יש להזהר שאם נלקט בטומאה ולא היתה לו שעת הכושר, לדעת רנב"י הו"ל מן הפטור על החיוב], ונפ"מ בפירות שלא הוכשרו על פירות שהוכשרו, וכ"ה בשו"ע סו"ס שכ"ג, מיהו יש לדון ע"פ האמוראים שפסקו כר"א דתורמין מן הטהור על הטמא, [מיהו גם הרמב"ם פסק כרבנן כדלעיל, והרמב"ן השמיט הא דר"א וסתם בסופ"ק כרבנן, וכ"ד הראב"ד], מיהו בספק מעושרין יש להקל לכתחלה, שאף במוקף הקלו בזה, כמשנת ס"ק י"א וכ"ש מן הטהור על הטמא.

יג. **ירושלמי** שם פ"ב ה"א אין תורמין מן הטהור כו' ר"י בשר"י ונחשב לכם תרומכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב, מה יקב אי אפשר שיהא מקצתו טמא ומקצת טהור אף גורן, וזה [פי' גורן] אע"פ שאפשר למידין אפשר משאי אפשר, כ"ה ביאור הדברים לגרסת הגר"א ועי' תורי"ד ב"ק

מהב"ד שתיקנו שם את החיוב מעשר תיקנו כן, וכעין זה מתפרש בולא יקרא לאור הנר שקבלה היא שכשגזרו ב"ש וב"ה שלא יקרא לאור הנר אמרו שהחזן רואה, ועי' להלן בדעת ר"א.

מידו ר"א דפליג בסיפא ואמר ניטלת מן הטהור על הטמא מודה דבעינן מוקף, וזוהי ששנינו בסופ"ב דחלה כדי שיטול מן המוקף, (ואין הכונה דלא גזר אטו מוקף, אלא שתי דרשות הן), ופלוגתא דתנאי סוטה ל' ב' היא אליבא דר"א אם נותן כביצה או פחות מכביצה, אבל לרבנן אסור מן הדין כיון שאינה ניטלת מן הטהור על הטמא, וכ"מ בר"ש כאן ובחלה סופ"ב, [ולשון רש"י שם צ"ב, ועי"ש בתו' הרא"ש], ולכאורה הו"ל סתם בסופ"ק ואח"כ מחלוקת בסופ"ב, ולהסוברים דהלכה דלא כסתם יש בזה סיעתא לפסוק כר"א, ולהסוברים שרק אבד מעלת סתם, אכתי רבים אוסרים.

ויש לעי' במאי מוקים ר"א ההלמ"מ בעיגול שנטמא מקצתו, ואולי נוכיח מזה דהלמ"מ לאו דוקא וכמ"ש הר"ש, אלא ר"ל כהלמ"מ, שאין לחלוק ע"ז, ואפשר שההלכה נאמרה לחייבו לתרום מן הטהור שבה על הטמא שבה, ולאפוקי שני עיגולין שיכול לתרום מן הטמא על הטמא, א"נ לענין מוקף נאמרה לומר דטמא וטהור אין מצטרפין אלא בנגיעה כערימה אחת, אבל בנוגעין תורמין מן הטהור על הטמא, והיינו דמסיים הא שני עיגולין כו' דבנפרדין לא יתרום, וע"ע לקמן ס"ק י"ד.

ובירושלמי נחלקו אמוראי טובא אי קי"ל כר"א, ומסיק דר' אמי לא רצה להורות כר"א, כיון שהמירות של האמוראים תרי כנגד תרי הם, ובתוספתא דחלה פ"ק מייתי דר"ש נשבע שלמד לכל מורי הוראות דלא כר"א, והראב"ד בפ"ז מביכורים הי"ב כתב ובירושלמי לא הסכימו בסוף כר"א

קט"ו ב', דכמו שביקב אם נטמא מקצתו נטמא כולו, וא"כ התרומה ממנו היא מדבר שהתרומה והשירים שוין או טהורים או טמאים, אף בגורן אע"פ שאפשר שיהא מקצתו טמא ומקצתו טהור אין תורמין אלא מאותו מין כמו ביקב, [וער"ש, והרא"ש הגיה כמו דגן כך גורן כולו, והיינו חצי חטה כפי הר"ש].

שם מעתה לא יהא תרומתו תרומה, כאן מוכח דדרשא גמורה היא דלא שייך לשאול על גזירה שלא יעיל בדיעבד, בפרט שמוקף גופיה מהני בדיעבד כדמייתי בסמוך מקרא.

שם ממנו כתיב, לא נתבאר היכי משמע מהאי קרא דמהני בדיעבד, ואפשר דכיון דכתיב מעיקרא ממנו מן הגורן, ומשמע בכל ענין אפי' מקצתו טמא ומקצתו טהור, והדר כתיב היקש גורן ליקב, ש"מ שזה רק למצוה, וכן יש ללמוד מהללמ"מ דמהני בעיגול מן הטהור על הטמא ש"מ שאין זה מעכב, [והגר"א כתב דד"ז ילפינן מממנו דמאותו דבר אפשר להפריש בכל ענין, ומפרש לה לענין עיגול שנטמא מקצתו], ואפשר דכיון דילפינן לה מתרו"מ, והתם מותר לכתחלה, שמעינן שג"ז אינו לעיכובא, וכבר כתבנו כן לעיל סק"א לענין שלא מן המוקף, ואפשר דמה"ט לא הוצרכו להביא פסוק למוקף דאינו מעכב, כיון שמאותו פסוק שלמדנו מן הטהור על הטמא למדנו למוקף, מיהו בתרו"מ מצוה להפריש מן הטהור על הטמא כדבסמוך, ובמוקף רק כשר לכתחלה.

שם והיא ניטלת מן הטהור על הטמא מנין כו' עשה שיתנו לאהרן הכהן בכהונתו, מייתורא דהכהן דייק, וכן יש חידוש יותר שנכתבה מצות מן הטהור על הטהור בתרו"מ ללמד על תרו"ג, ואילו בתרו"מ מצותה מן הטהור על הטמא, וא"כ זה היפוך משמעות הכתוב, ולא דמי למוקף שפטרה תורה תרו"מ

ממוקף, ועמשנ"ת לעיל סק"א מ"ט נכתב ד"ז בתרו"מ.

וי"ש ליישב דבאמת גם בתרו"מ יש ענין לתרום מן הטהור על הטהור שזה יותר נקרא ממנו, אלא שהמעלה שיתן לכהן דבר הראוי לו, עדיפא על המעלה לתרום ממנו מדבר שכמותו, וכיון שאמת הוא ד"ז גם בתרו"מ, ל"ק כ"כ שנכתב כאן, וכמו לענין מוקף, כמשנ"ת לעיל שם.

שם תרו"מ לימדה על תרו"ג שהיא ניטלת מן המוקף כו' לא נתפרש היכן לימדה, והראשונים העתיקו מהספרי והרמותם ממנו תרומת ד' ובכל דוכתא ילפינן מממנו מן המחובר, ועמשנ"ת לעיל סק"א, ולפ"ז מובן טפי דרשא דמכל מעשרותיכם לומר שלא רק ממנו תרימו דהיינו מוקף, אלא מכל מעשרותיכם אף שאינם ממנו.

שם שלא תהא ניטלת אלא מן הגמור כו' לעיל סוף"ק אמרינן כדגן מן הגורן כו' מן הגמור כו'.

שם באמת א"ר ליעזר כ"מ ששנינו באמת הללמ"מ, נתבאר לעיל סק"יב, ועי"ש ברעת ר"א.

שם מכיון שנטמא מקצתו כו' פי' דהא מיירי דוקא כשנטמא כשהוא עיגול, וכמבואר בסמוך, וא"כ נטמא כולו.

שם במחובר במי פירות כו' סתם עיגול נדבק בדבר של הגרורות עצמן, מיהו כיון שנטמא מקצתו ע"כ שהוכשר, וקמ"ל דאע"פ שהוכשרו, אבל לא נדבקו ע"י משקין, ועסופ"ק דמעשרות העיגול משיחליקנו.

שם תיפתר שקרא לה שם במחובר, פי' דהא דתנן תורם מן הטהור שבו שצריך לקרא שם כשהוא מחובר, ולא שרינן להפריש התרו"ג מן הטהור ואח"כ לקרא לה שם, וכן מוקים בסמוך באגודה של ירק.

תפול"ל משום מוקף, דהא בטהור וטמא לכו"ע בעינן נגיעה משום מוקף כמבואר בירושלמי סופ"ב דחלה, ורק בכה"ג פליג ר"א בסיפא.

יד. **שם** היו שני עיגולין אחד מקצתו כו', יש לפרש כדבסמוך ששני העיגולין מקצתן טמאין ומקצתן טהורין, האם יכול לתרום מהטהור של אחד על שניהם, שהרי בשניהם תורמין מן הטהור על הטמא, ואמנם על טמא אחר ודאי אינו יכול לתרום ולא מטהור אחר על הטהור והטמא שבזה, אבל אכתי ממקצתו טמא על מקצתו טמא י"ל דשפיר דמי, כיון ששניהם באותו מצב, ותורמין בהן מן הטהור על הטמא, והרי מן הטהור שבזה על הטהור שבזה יכולין לתרום, ויחשב כח הטהור שבשני כהפריש ממנו גם על הטמא שבו.

ופשמינן מדר"ה בהפריש מקצת תרומה ומעשרות משני כריים, אע"פ ששניהם באותו מצב, לא יתרום ויעשר מזע"ז, וה"נ דכותה, וללישנא קמא ג"כ השיב להם שאין לו עצה אלא לאכול את בשרו, וקראהו כסיל על ההפרשה מקצת, שאין זה דבר ראוי, [וכ"מ בהגר"א שגרס וכן אר"א בשם ר"ח כו', ובבהגר"א פירש דר"א אמר ששאלו את ר"ח בהדיא על מן הטהור על הטמא], והגר"א פירש דהיינו דקמ"ל מתני' בשני עיגולין שאפי' בכה"ג לא יתרום מזע"ז, אבל לשון המשנה אחת טמאה ואחת טהורה לא משמע ששניהם מקצתן טמאין ומקצתן טהורין.

פשמות הדברים בשני עיגולין שמונחין זע"ז ונטמא אחד מהן אין תורמין מן הטהור על הטמא, דהא מחלקינן בשני עיגולין דומיא דעיגול אחד, מיהו בתוספתא פ"ג ה"ז תניא בזמן שכולן תפוסה אחת תורמין ומעשרין מזע"ז נטמא אחד מהן תורם מן הטהור שבו על הטמא שבו, אין כולם בתפוסה אחת כו' לא יתרום מן הטהור שבו על הטמא שבו, ומשמע מזה דבתפוסה אחת

שם מתניתין שנטמאת ועודה אגודה דבאופן זה התירו לתרום מן הטהור, כיון שהם כגוף אחד שנטמא מקצתו, וחשיב שפיר כתורם מאותו המין, וכן הדין בעיגול וערימה.

שם אגד שנטמא והתירו ואגדו מהו, מיבעי ליה אם יש לה מעלה של נטמאת ועודה אגודה, ולכאורה אם התירו שלא ע"מ לאגדו ודאי בטל אגד הראשון, אבל אם התירו ע"מ לאגדו יש להסתפק אם נחשב כגוף אחד.

שם וליתני עיגול כו' ומשני לא זו אף זו קתני לא מיבעי עיגול שכולו גוף אחד, ואגודה שקשורה יחד, אלא אפי' ערימה שאינה קשורה אלא מונחת יחד, וכשנטמאת בעודה ערימה.

שם מכיון דתנינן היו שני עיגולין כו' מה צורכה דהיא דמר כו' בפשוטו הקושיא שכבר שנינו שאין תורמין מן הטהור על הטמא בשום ענין אא"כ נטמא מקצתו כשהי' הכל עיגול אחד ואגודה אחת, וא"כ פשיטא דשני עיגולין לא יתרום, ואפי' נוגעין זב"ז דומיא דעיגול אחד, - לשון מה צורכה דהיא דמר ר"י כו' צ"ב, ואפשר שבא להקשות דהתם בגורן אחד מיירי, וע"ז אמר שלא יתרום מן הטהור על הטמא, וכ"ש שתי ערימות.

שם ארחב"א בערימה של קשואין ודלועין היא מתניתא, בשנו"א מפרש דקמ"ל שאפי' בהני שהם כל אחד דבר חשוב בפ"ע, אפ"ה מהניא ערימה ידיהו שאם נטמא מקצתה תורם מן הטהור שבה, ויש לפרש לפ"ז התירין דקמ"ל דדוקא שני עיגולין אפי' נטמא אחד כשהן מונחין זע"ז לא יתרום מזע"ז, דעיגולין לא נעשין יחד ערימה, אבל קשואין ודלועין דרך להעמיד מהם ערימה כדתנן בפ"ק דמעשרות משיעמיד ערימה, ולכן דינם כערימה לקולא בנטמא מקצתה.

הא דאיצטריך לאשמועינן בשני עיגולין ושתי אגודות ע"כ מיירי בנוגעין זב"ז, דאל"כ

הר"ז כערימה אחת שאם נטמא מקצתה תורם עליה מן הטהור שבה, אע"פ שהם שתי בורות, דאי אתיא כר' אליעזר הרי אין לנו אלא דין מוקף, ואפשר דאתיא כר"א וקמ"ל דאפי' טמא וטהור כה"ג כמוקף דמיינן, דכיון שהיו בתפוסה אחת ונטמאו מקצתן, הרי הם נשארין בדין מוקף, אבל בעלמא צריך נגיעה לעשות מוקף מטהור וטמא.

ובירושלמי בסמוך משמע קצת דאתיא כר"א דאמרינן היאך עבידא קורה אחת כו' תפתר כשהי' בלבו כו' משמע דאליבא דר"א בעי היכי משכח"ל מקצתו טמא בבור אחד, דאי לרבנן הרי בשום ענין אין תורמין מן הטהור על הטמא, והסוגיא נאמרה באמצע דברי ר"א, ומשמע שהביאו ברייתא דתוספתא הנ"ל ע"ד ר"א, ומפרש דכשהי' דעתו לעשותן בור אחד חשיבי כחד לענין מוקף, ולפ"ז ר"י דתוספתא ס"ל כר"א, ועי' ירושלמי סופ"ב דחלה דג"כ מייתי לה אדר"א.

ואפשר דמתפרש כך, דר"א אמר תורמין מן הטהור על הטמא בלח ומפרש לה בזיתים שכבשן בטומאה, דבלח ממש לא משכח"ל מן המוקף, כיון דבטהור וטמא בעינן נגיעה ממש, וזיתים כבושים לא מיקרו לה, והדר מפרש דמשכח"ל גם ביין ושמן בלא נגיעה כשנטמא בור אחד שבתפוסה אחת, דבזה לא פקע שם מוקף מייניהו, ותורמין מזע"ז, ולר"א תורמין מן הטהור על הטמא, ואולי גם ר"י דתוספתא קאמר דבכה"ג חשיב מוקף לר"א דתורמין מן הטהור על הטמא, שו"ר בבהגר"א סופ"ב דחלה עי"ש, מיהו קשה דבעיסה שלימדו את הכהנות חשיב שלא מן המוקף אע"פ שהיתה תחלה עיסה אחת [לפמ"ש ס"ק ב' ג'], וצ"ע.

שם אריב"ב הדא דתימר כשנטמא משישלה כו' לענין שעת הכושר שאמרו פסחים ל"ד א' הדבר תלוי בקצירה מהמחובר ולא בגמ"מ, וכאן הנדון אם כל הטהור נחשב כחד

ונטמא מקצתו, או דחשיב כטמא וטהור, ולענין זה אמרו שאם בשעה שנראו לתרום היו שני הבורות טהורין וראויין לתרום מזע"ז, השתא נמי שנטמא אחד מהן חשיב שפיר מוקף לר"א, אבל אם מעולם לא נראו להתרם מזע"ז, לפי שנטמא בור אחד קודם גמ"מ, לא חשיבי מוקף לר"א.

טו. ירושלמי חלה פ"ב ה"ג ואין הבית מצרף, משמע דאפי' בשתי עריבות הבית מצרף, מיהו דבעלמא מבואר שצריך להקיף העריבות זל"ז וא"כ שלא יצטרך צירוף בית כלל, ובתוספתא תרומות פ"ג שנינו הכניס פירותיו לתוך ביתו אע"פ שמפוזרין כו' ומשמע דבעינן צירוף בית, והיינו ברחוקין קצת, אבל בסמוכין זל"ז אע"פ שאין נוגעין א"צ צירוף הבית, ולפ"ז צ"ב מ"ט נקט צירוף בית כלל, ולפרש"י סוטה ל' ב' מיירי בתוך העריבה ואיכא צירוף כלי, ואפשר דהקושיא או שיוציאם מן העריבה או שיקרב העריבות, והקושיא דלהני או צירוף בית או צירוף כלי, א"נ אם מחזקת החלה בידה מצטרף ע"י הבית טפי משני כלים.

שם דבר שהוא מקפיד על תערובתו אין הבית מצרף כו' עיסה טמאה ועיסה טהורה עשו כדבר שהוא מקפיד על תערובתו ועיסה תחלה כו', [בסוטה ל' ב' ג"כ אמרינן סבריה אידי ואידי בעיסה ראשונה ונשאר הסבריה גם למסקנא, ורק ההמשך משתנה למסקנא], משמע דבעיסה שניה וטהורה תורמין מן הטהור על הטמא אף בדליכא כביצה באמצע לחברן, כיון שאינו מקפיד על נגיעתן זו בזו, אע"פ שמקפיד שלא יתערבו לגמרי, דלא ניחא ליה לטמאות הטהורה, ויש ללמוד מזה דמקפיד על תערובתו היינו שמקפיד על הנגיעה, אבל אם אינו מקפיד על הנגיעה רק שאינו רוצה לבללן יחד, לא מיקרי מקפיד, מיהו אין ללמוד מזה לשני מינין שמקפיד על תערובתן מפני שהם שונים זה מזה בטעמם,

[ובדוחק י"ל שהציף את הכלים יין ונוגעים בגודש זה בזה], ואם לא חשיב מקפיד על תערובתו, א"כ יש ללמוד דכל שאינו כלאים בחבירו ותורמין מזע"ז לא מיקרי מקפיד לענין מוקף, וכדתנן כל מין חטים אחד כל מין תאנים וגרגורות ודבילה אחד ותורם מזע"ז, ולפ"ז א"צ נגיעה, והט"ז והגר"א בסי' שכ"ו ס"א הצריכו נגיעה, ועי"ש בנה"כ שכתב שרק בטהור וטמא בעינן נגיעה, וא"כ י"ל דמקפיד דמוקף היינו שלו ושל חבירו ובאופן שהרשהו לתרום מזע"ז, אבל מינים שאינו מקפיד על נגיעתם מצטרפין לענין מוקף, דאם כבוש ומבושל וחי מקפיד על תערובתם י"ל דנגיעה נמי לא מהני, כיון שניכר שהם שני מינים, מיהו אם צריך נגיעה לא מהני בנגיעת מקצת, דבעינן שיהיו כולן נוגעין זב"ז, דהא לא סגי בנוגע הטהור בפחות מכביצה טמא, עד שיגע הפחות מכביצה בכל העיסה הטמאה ג"כ, וא"כ בעינן נגיעה בכולן זב"ז, שו"ר בפסקי חלה להרשב"א שהקשה הרי רע ויפה מקפיד תערובתו, ותירץ דשמא דוקא במקפיד גמור כטמא וטהור בעינן נגיעה, ובפשוטו רע ויפה לא חשיב מקפיד שהם שוכנים יחד, ועדיפי מכבוש ומבושל.

טז. **שם** במשנה רא"א ניטלת מן הטהור על הטמא כיצד עיסה טהורה ועיסה טמאה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה, [מסקנת הר"ש בטב"י פ"ד מ"ב שמפריש על הטהורה לחוד ועל הטמאה לחוד ועי' להלן שהרמב"ם לא פי' כן], הלשון צ"ב מ"ט פתח בעיסה טהורה ולא מסיים נוטל חלה מן הטהורה, וכולה רישא מייתרא דהול"ל נוטל כדי חלה מעיסה טהורה כו', ועי' להלן, [ועוד יש לדקדק דאם מפריש כדי שתיהם בב"א לא הול"ל כלל נוטל כדי חלה, אלא כיצד עיסה טהורה ועיסה טמאה נותן פחות מכביצה באמצע כו' וממילא מובן שניטלת מן הטהור על שתיהם, אבל אם אינו נוטל על הטהורה ניחא].

כפת נקיה ופת קיבר, דמשמע הכא שאין הבית מצרפן, אף כשאינו מקפיד על הנגיעה.

ויש לעי' מהו לשון עשו אותה כדבר שהוא מקפיד, דמשמע שעיקר מקפיד הוא במינים שונים, ואמאי הרי במינים אפשר שאינו מקפיד על הנגיעה כ"כ כמו בטהור וטמא, ואאמו"ר שליט"א כתב דלענין מוקף תלוי במה שנראה לעין, וכיון שהכל מין אחד שפיר מתייחסת ההפרשה לכולן, אע"פ שהוא נזהר שלא יגעו, אבל לעינים נראה שהכל מין אחד, משא"כ בשני מינים בטבע, ומדקאמר עשו אותן משמע דמעיקר הדין חשיבי מוקף, מיהו אפשר דעשו אותן פירושו כמו הרי הם, כלומר שדינם כמקפיד, ולא דמעיקר הדין חשיב מוקף והחמירו חכמים.

ויש לעי' מה הדין בקב טמא וקב טהור שנשכו זב"ז אם מצטרפין לחלה לשיעור, דנהי דברגע החיבור הכל טמא, אבל כשיחזור ויפריד תחזור לטהרתה, דהיינו כדין נגיעה, שאם הטמא ראשון הרי הטהור שני, ואם הטמא שני הטהור טהור, ואפשר דתו לא מיקרי מקפיד על תערובתו, כיון ששני ג"כ דינו כטמא, וכמו שבעיסה שניה אמרו בירושלמי דמצטרפין בלא נגיעה, ה"ה בראשונה לאחר שכבר נגעו זב"ז ונעשית שני.

ולענין צירוף סל אף אם א"צ נגיעה אין טמא וטהור מצטרפין, דבפשוטו לא עדיף לאחר אפייה מקודם אפייה, דהא ר"א הוא דאמר אף הרודה ונותן לסל, וכאן לא סגי ליה בצירוף סל רק בנגיעה, והרי גם בבצק יש דין צירוף סל, וכל שמקפיד על הנגיעה לא מצטרפין.

ויש לעי' איך תורמין יין שאינו מבושל על המבושל כדתנן תרומות פ"ב מ"ו, אם איתא דבעי נגיעה למוקף, הרי אין נגיעה בלא תערובת, [ועי' לעיל ס"ק י"ד בזה], ולא משמע דמיירי בדיעבד שלא מן המוקף, דהא מיירי בבא לנהוג לכתחלה לתרום מן היפה,

ונראה דקמ"ל שאין הפחות מכביצה גורם חיוב חלה בנגיעתו לעיסה הטהורה, ובענין דוקא שיהא בה כשיעור חיוב לעצמה, ואפי' נשיכה לא מהני אם דעתו להפרידה, עי' לעיל בזה, ורק לענין מוקף מהניא נגיעה זו, ופשטות הלשון שהוא תורם מן הטהורה רק על הטמאה, ולהכי לא קתני נוטל כדי חלה מן הטהורה דהוה משמע כדי חלת שתיהן, ובלא"ה הול"ל סתם ניטלת מן הטהור על הטמא ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף ותו לא מדין, אבל בלשון מעיסה שלא הורמה חלתה מתפרש שאינו נוטל על אותה עיסה, רק כדי חלה של הטמאה, [ער"ש טב"י פ"ד מ"ב וזה דלא כתו' נדה ז' א', ועי' להלן בדברי הרמב"ם], ויש בזה יתרון דחשיב טפי מן המוקף לטמאה, משא"כ אם העיסה הטהורה היתה נוגעת בפחות מכביצה, היתה הפרשתו מתייחסת לטהורה, ואע"פ שהטהורה נוגעת בחתיכה שנוגעת בטמאה, מ"מ זה מרחיק את המוקף מן הטמאה, ובמדביק מקצת טהורה לטמאה באופן זה, אינו יכול להפריש מטהורה אחרת על שניהם, אע"פ שלגבי החלק של הטהורה כמוקף דמי, אפי' לגבי הטמאה המחוברת לטהורה לא חשיב מוקף, וש"מ דבענין חיבור ממש, ולכן כל שקרוב לטמאה עדיף טפי.

ואפשר שבהנהגה אין זה נכון לקרב הטהורה כולה אצל הטמאה, ונוטל רק מעט הנצרך להפרשה של הטמאה, מיהו אף בכה"ג לכאורה יכול להפריש חתיכה זו גם על הטהורה שאינה נוגעת בה, דלגבי הטהורה אינו מקפיד על תערובתה, שהרי שתיהן טהורות, וצ"ע בזה, דכיון שלמקצת הנוגע בה אין הבית מצרף, שמא לא חשיב מוקף לשניה הטהורה עמה, שו"ר ברמב"ם פ"ז הי"ב מביכורים שכתב נוטל כדי חלת שתיהן, ולפ"ז אפשר שר"א לימד להרחיק החלה מן העיסה קודם שמקרב הטהורה אצל הטמאה, שמא מתוך הקירוב תגע בטמאה כולה, ולכן יפריש

החלה של שתיהן תחלה, ואח"כ יקרבם זל"ז ופחות מכביצה באמצע, (מיהו הרמב"ם פי' בע"א קצת), ומיושב בזה אריכות לשון המשנה, ונתעוררתי קצת לזה, מיהו אכתי חסר במשנה שצריך להקיף החלה לטהורה, דלא מסתבר שכיון שהטהורה מחוברת לטמאה א"צ נגיעה, כדחזינון בעיגול שנטמא מקצתו שתורם מן המחובר דוקא.

שו"ר ברש"י בסוטה ל' ב' שכל עיסה נמצאת בעריבה בפ"ע, ונותן מעט בתוך העריבה של הטמאה, ולפ"ז לא שייך לחבר הטהורה לטמאה בתוך אותה העריבה, ושייך רק לדון שיפריש מאותה חתיכה על שתי העיסות.

שם נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה, משמע שנוטל אחד מכ"ד, משום דטהורה היא, וזהו לשון כדי חלה מעיסה כו' דהיינו כדי הראוי לחלה מעיסה הטהורה, וכ"מ ברש"י סוטה ל' א', וכ"מ ברמב"ם שם שכתב נוטל כדי חלת שתיהן משמע אחד מכ"ד לשתייהן, ובספר דב"ש כתב דלכן נשנו דברי ר"א כאן משום דשייכי בדינא דנטמאת עיסתה, ועי"ש ברש"י שחידש דמחייבין אותו ללוש עיסה טהורה, ואפשר דלהכי קתני ברישא כיצד עיסה טהורה כו' לאפוקי מזה ולומר דמיירי רק בדאית ליה טהורה.

שם ונותן פחות מכביצה באמצע, בסוטה תניא אידך כביצה באמצע, ופשטות הגמ' שאף הפחות מכביצה מן הטהורה, ודומיא דכביצה וכן פרש"י שם, ואאמור' שליט"א בס"ו סק"ב הקשה דעדיף ליקח מן הטמאה, וכונתו דהא קיימין למ"ד אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י וא"כ עדיף ליקח מן הטמאה, ולא לגרום טומאה לפחות מכביצה שבינתיים, מיהו מדאורייתא פחות מכביצה אינו מק"ט, ולכן רק עדיף משום טומאה דרבנן אבל איסורא ליכא, ואפשר שאם יטול מן הטמאה עצמה עלול להיות שהיא תטמא את החלה,

למימר שמשאיר מעט ומפריש עליו, נזכ"כ הרא"ש והטור והובא ברמ"א סו"ס שכ"ג וכ"כ הר"ן], וצ"ע דודאי משמע שאוכל ואח"כ מפריש על מה שאכל, ולא שמפריש על השירים לחוד, וגם לא הזכיר שצריך לשייר, וע"כ שחידשו כאן כעין ברירה שחל למפרע על מה שאכל, וכ"כ הרמב"ן בסוף הלכות חלה דכ"ש שא"צ מוקף, וכ"כ הר"ן בשם ר"ת, והנה אם זה פועל בכח ברירה י"ל דבעינן נמי מוקף, דהו"ל כאומר מה שאני עתיד לשייר יהא תרומה וחלה, וכיון דהשתא מוקף הוא ואיגלאי מילתא למפרע דהויא חלה ותרומה, א"כ י"ל דכשמפריש בתחלה בעינן נמי מוקף, מיהו כיון שאינו מתנה בהדיא מה שאני עתיד להפריש, ש"מ שזה קיל מברירה.

ומ"מ נראה דבעינן שיתן דעתו בזמן האכילה ממה הוא עתיד להפריש, דנמצא שהוא אוכל על סמך הפרשה ידועה לו, והר"ז פועל כעין ברירה, ולפ"ז א"צ שיחשוב להפריש מאותה עיסה, דה"ה אם מפריש מעיסה שהיתה מוקפת לה, ואם א"צ מוקף כלל במפריש קודם אכילה, ה"ה שיכול לחשוב קודם אכילה על חתיכה מסוימת שיפריש אותה לאחר אכילה, אע"פ שלא היתה מוקפת לה מעולם, דאין חיוב להפריש לאחר אכילה אלא מה שמועיל קודם אכילה, והתו' נדה ז' א' כתבו דהיינו מפני שהעיסה כבר היתה מחוברת בתחלה, וכ"כ הרמ"א בסו"ס שכ"ג שאין להפריש מעיסה אחרת על זו שאכל, ואפשר דהיינו כשלא ה' בדעתו בהדיא ממה להפריש, אבל ברמ"א מבואר דאף קודם שאכל אין להפריש שלא מן המוקף מעיסה אחרת, וזה צ"ע דהא בא"י אין חילוק בין עיסה אחרת לאותה עיסה, ומגלן לחדש כן בחלת חו"ל, שו"ר בזה באריכות בב"מ או"ח סי' תנ"ז ע"ש ולע"כ.

אם מפני שלא ידקדק להפרידה כראוי, או שיניחנה באופן שתתחבר ותישך, דכיון דמעיקרא ניטלה מעיסה זו אין נותן דעתו להפרידה לגמרי וגם דעתו להחזירה, אבל כשהורו לו ליטול פחות מכביצה טהורה יזהר שלא לתחבר, שו"ר בפיה"מ שכתב שנוטל פחות מכביצה מן הטמאה, ועי"ש בתוי"ט ובמפרשים.

ל"שון הרמב"ם שם נוטל כדי חלת שתיים מעיסה שלא הורמה חלתה ונותנו באמצע סמוך לעיסה הטהורה ומושך מן הטמאה לטהורה כדי ביצה כדי לתרום מן המוקף, לא נתפרש, דכיון שנותן כביצה ע"כ שהוא מעיסה הטהורה החייבת בחלה, אלא שאותה כביצה נטמאת מהעיסה אם היא ראשונה, [ועי' לעיל ס"ק י"ב דיתכן שהרמב"ם העתיק ד"ז בעיסה שניה דמבואר בירושלמי שאין לחוש בה], שו"ר שמרן זללה"ה הגיה בטבו"י ס"ו סק"א ומושך מן הטהורה ותיבת באמצע דלעיל שייכת כאן עי"ש שהאריך בכל הסוגיא ולע"כ.

י"ז. ביצה ט' א' דאמר שמואל חלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש, בבכורות כ"ז א' אמר שמואל תרומת חו"ל אוכל והולך כו', ומזה למדו כאן לחלה, ולפ"ז אין יתרון במה שהיתה העיסה גוש אחד, שהרי אף בתרו"ג אמרינן כן, ואמנם גם בזה שייך לומר שהיו כל הפירות בכרי אחד, אבל בפשוטו אין הקשר העבר מועיל להם כמו בעיסה שהיתה גוש אחד, ולכאורה מיירי בבבל שיש בה חיוב תרו"מ ממעשה נביאים כדתנן בידים, ולפ"ז כל מקום שחייב בחלה חייב בתרו"מ, דלא מצינו מקור לחלק ביניהם, וכבר דנו בזה בתו' ובראשונים, ולע"כ.

וכתבו תו' בבכורות שם דמשמע שא"צ מוקף, ושכן פרש"י, אלא דמצינן